



2 11
3 12
4 13
~~Συμβολαί~~

~~μεσοδραίν~~
~~πύργου~~

Παναγία

1/17

Παναγία

11. 25
12. 30
13. 00

~~Συμβολαί~~

60

Ε. Ουγγαρία

1864. 252

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ
ἢ
ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

ΤΗΣ
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΘΕΙΣΑ ΕΚ ΤΟΥ ΡΩΣΣΙΚΟΥ
ΥΠΟ
ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Ν. ΔΑΡΒΑΡΕΩΣ.

Νῦν δὲ μετὰ πλείστης ἐπιμελείας καὶ ἀκριβοῦς ἀναθεωρηθεῖσα,
ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤ' ΕΓΚΡΙΣΙΝ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ,

Πρὸς χρῆσιν τῶν Ἑλληνικῶν Σχολείων.

Δ Α Π Α Ν Η
ΙΩΑΝΝΟΥ Εὐς. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΟΥ.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ
ΙΩ. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΟΥ.

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ
ΙΩ. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΟΥ

ΤΡΙΠΟΛΙΣ

ΤΥΠΟΙΣ ΙΩ. ΕΥς. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΟΥ.

1864

Κατάστημα Α.Δ. Συναγίσματος
Εν Τριπόλει των Παριίων 1891

Ετος 1891

Α

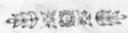
~~Π~~

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ

34

4

148



Ἡ καθημερινὴ πείρα μᾶς διδάσκει, καὶ τὰ πράγματα μαρτυροῦσι, πῶς ὁ,τι μανθάνουσι τὰ ζῶα ἔτι μικρὰ ὄντα, τοῦτο συνεθίζουσι μέχρι βρεθείας γήραος, μᾶλλον δὲ μέχρι αὐτῆς τῆς τελευταίας νὰ φυλάττωσιν. Οὐ μόνον δὲ ταῦτα, ἀλλὰ καὶ τὰ φυτὰ, δύναμιν αὐξήτικὴν ἔχοντα, ὅπως καὶ ὅπου διευθύνονται ἀπαλά ἔτι ὄντα, οὕτω καὶ ἐκεῖ αὐξανόμενα κλίνουσιν· ἔτι δὲ καὶ τὸ καινὸν ἀγγεῖον ὅ,τι λίπος πρῶτον δέχεται, τούτου τὴν ὁσμὴν εἴτε εὐώδη εἴτε δυσώδη οὐχὶ ταχέως καὶ εὐκόλως ἀποβάλλει. Ὡσαύτως ἔχει καὶ ἐπὶ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους· ὅ,τι μανθάνει ἡ ἀπαλὴ νηπιότης, τοῦτο δυσκόλως ἀφίνει τὸ σκῆθρον γήραος. Διὰ τοῦτο πρέπει οἱ εὐσεβεῖς γονεῖς ἐξ ἀπαλῶν ἔτι ὀνύχων νὰ δώσωσι τοῖς τέκνοις αὐτῶν καλὴν ἀνατροφήν· διότι πάσης τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς ἡ ἠθικὴ κατάστασις κρέμαται ἀπὸ τὴν ἀνατροφήν τῆς παιδικῆς ἡλικίας. Ἐὰν λάβῃ τὸ παιδίον εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς καλὴν ἀνατροφήν καὶ διδαχτῆ τὸν φόβον τοῦ Κυρίου, ὅς ἐστιν ἀρχὴ σοφίας, εἶναι ἐλπίς, καὶ ἀφ' οὗ ἀνδρωθῆ, νὰ γένη καλός· εἰ δὲ καὶ περᾶση τὴν παιδικὴν τοῦ ἡλικίαν ἐν ἀφοβίᾳ καὶ ἀπαιδευσίᾳ δὲν εἶναι καμμία ἐλπίς νὰ ἦναι καὶ ἡ λοιπὴ τοῦ ζῶῃ καλλιωτέρα· τοῦναντίον δὲ σπανίως συμβαίνει. Καὶ τοῦτο βλέπομεν ἡμεῖς οὐ μόνον εἰς τὰ κατὰ μέρος ὑποκείμενα, ἀλλὰ καὶ εἰς ὁλόκληρα ἔθνη· διότι, ἐὰν τὸ πολίτευμα ἐνὸς ἔθνους ἦναι καλόν, δηλον ὅτι εἰς αὐτὸ εἶναι καλὴ ἀνατροφή τῶν παιδῶν· εἰς ὅποιον δὲ ἔθνος κυριεύουσι διχόνοισι, ἔριδες, μάχαι, φιλονεικίαι, κλεψίαι, ἀδικίαι, φόνοι, καὶ τὰ παραπλήσια κακὰ, φανερόν ὅτι εἰς αὐτὸ δὲν εἶναι καλὴ ἀνατροφή τῶν παιδῶν· ἐκ γὰρ τῆς καλῆς ἢ κακῆς ἀνατροφῆς τῶν παιδῶν, ὡς ἐκ ρίζης τινός, βλαστάνει τὸ καλὸν ἢ τὸ κακόν· εἰ δὲ θέλεις, ὡς ἐκ πηγῆς τινος ἀφθόνου ῥεῖει πᾶσα ἀρετὴ καὶ κακία ἐφ' ὅλης τῆς ζωῆς.

Ἐὰν ὁ ἄνθρωπος δὲν λάβῃ παιδιόθεν καλὴν ἀνατροφήν, δύσκολον εἶναι εἰς αὐτὸν νὰ μὴ γένη κακός· διότι ἡ ἀνθρώπινος φύσις διαφθαρεῖσα ἀπὸ τὴν παρακοὴν τοῦ πρωτοπλάστου κλίνει μᾶλλον εἰς τὸ κακόν, παρὰ εἰς τὸ καλόν· «Ἐγκείται γὰρ ἡ διάνοια τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τὰ πονηρὰ ἐκ νεότητος αὐτοῦ», λέγει ἡ ἱερὰ Γραφή (1). Αὐξάνει δὲ ἔτι μᾶλλον τοῦτο τὸ φυσικόν κακόν μετὰ τὴν καθημερινὴν συνήθειαν,

(1) Γεν' ἡ 21.

καὶ γίνεται μὲ τὸν καιρὸν ἕξις, ἥτις ἐστὶ δευτέρα φύσις. Τί νὰ εἴπωμεν, ὅταν ἡ συγκοινωνία τῶν κακῶν ἀνθρώπων προσέληται καὶ τὸ κακὸν στερεωθῇ μὲ τοῦ ἄλλου τὸ παράδειγμα; ἀλλὰ καὶ τὰς ἀγνώστους αὐτῷ παρανομίας θέλει μάθει τὸ ταλαίπωρον παιδίον παρὰ τῶν συνομίλων καὶ συντρόφων του· διότι ἀληθὲς ἐστὶ τὸ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου· «Φθίρουσιν ἡθὴ χρηστὰ ἐμίλια κακαί (1). Καὶ τὸ ὁμοίον τοῦ Ἰησοῦ Σειράχ. «Ὁ ἀπτόμενος πίσησι, μολυνθήσεται· καὶ » ὁ κοινωνῶν ὑπερηφάνῳ, ὁμοιωθήσεται αὐτῷ (2). Τί λοιπὸν νὰ ἐλπίση τις, ὅπου δὲν εἶναι καλὴ ἀνατροφή τῶν παιδῶν;

Ἄλλ' εἰς τί ὑφίσταται ἡ καλὴ ἀνατροφή τῶν παιδῶν; ἐρωτᾷ καὶ ἀποκρίνεται ὁ προφητὰναξ Δαβὶδ· «Ἐν τίνι κατορθώσει ὁ νεώτερος » τὴν ὁδὸν αὐτοῦ; ἐν τῷ φυλάξασθαι τοὺς λόγους σου » (3). Πρέπει οὖν νὰ ζητῶμεν ἐκ τῶν ἱερῶν Γραφῶν ὡς θεῶν λόγων νὰ μάθωμεν, ποῖον εἶναι τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου· τί μᾶς παραγγέλει ὁ Θεὸς νὰ κάμνωμεν· καὶ τί νὰ ἀποφεύγωμεν. Καὶ τοῦτο χρεωστοῦμεν ὅλοι ἡμέρας καὶ νυκτὸς νὰ λέγωμεν εἰς τὰ παιδιά, καὶ νὰ ἐντυπώνωμεν εἰς τὴν μνήμην αὐτῶν, ἂν θέλωμεν νὰ τοῖς δώσωμεν καλὴν ἀνατροφὴν· περισσότερον δὲ ἀπὸ ὅλους χρεωστοῦν τοῦτο οἱ γονεῖς, τοῖς ὁποίοις ἐνεπιστεύθη ὁ Θεὸς τὰ παιδιά νὰ τὰ διδάσκωσιν ἐκ μητρικῶν ἐπισπαργάνων τὸν θεῖόν του νόμον, καὶ νὰ ριζώνωσιν εἰς τὰς καρδίας αὐτῶν τὸν φόβον του, διὰ νὰ μένη εἰς αὐτὰ ἕως τέλους τῆς ζωῆς, βλαπτάνων κλάδους εὐσεβείας, καὶ καρποὺς χριστιανικῆς πολιτείας· διτι ἂς ἀκούσωσι, ποῖαν ἐντολὴν ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ Θεὸς περὶ τούτου εἰς τὴν ἁγίαν Γραφήν· «Καὶ ἔσται τὰ ῥήματα ταῦτα, ὅσα ἐγὼ ἐν- » τέλλομαι σοι σήμερον, ἐν τῇ καρδίᾳ σου, καὶ ἐν τῇ ψυχῇ σου. Καὶ » προβιβάσεις αὐτὰ τοὺς υἱοὺς σου, καὶ λαλήσεις ἐν αὐτοῖς καθήμε- » νος ἐν οἴκῳ, καὶ πορευόμενος ἐν ὁδῷ, καὶ κοιταζόμενος, καὶ δια- » νιστάμενος. (4).

Ἄλλ' ἐπειδὴ εἰς ἡμᾶς γονεῖς, καὶ μόνον ὀλίγοι γινώσκουσι τὰ τῆς πίστεως καὶ τὰ τοῦ θεοῦ νόμου, τούτου χάριν μετεφράσθη καὶ ἐτυπώθη εἰς κοινὴν ὠφέλειαν ὅλων τῶν εὐσεβῶν χριστιανῶν ἡ παροῦσα βίβλος, Μεγάλη Κατήχησις ἐπιγραφομένη, περιέχουσα τὴν φυσικὴν γνῶσιν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν ἀποκαλυφθεῖσαν ἡμῖν θεογνωσίαν διὰ Πνεύματος ἁγίου ἐν ταῖς ἱεραῖς Γραφαῖς, καὶ ἀναπτύσσουσα συντόμως τε καὶ σαφῶς τὸ ἱερὸν σύμβολον τῆς πίστεως, τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν κυριακὴν προσευχὴν, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν δύνανται οἱ διδασκόμενοι νέοι καὶ τὰ ἄρθρα τῆς πίστεως νὰ

(1) Πρὸς Κορ. Α'. ιε'. 33. (2) Σαφ. Σειρ. ιγ'. 1.

(3) Ψαλμ. ρη'. 9.

(4) Δευτερ. γ'. 6. 7.

μάθωσι, καὶ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ νὰ γνωρίσωσι, καὶ τὰ δέοντα παρὰ Κυρίου νὰ κινήσωσι, καὶ διὰ πάντων τούτων τὴν ζωὴν αὐτῶν νὰ βυθμίσωσι.

Δέχθητε λοιπὸν, φιλευσεβεῖς καὶ φιλόχριστοι ἀδελφοί, ἀσπασίως ταύτην τὴν βίβλον ὡς θησαυρὸν πολύτιμον τῆς εὐσεβείας, καὶ ὀδηγὸν ἀσφαλῆ τῆς χριστιανικῆς πολιτείας, καὶ ἐγχειρίσατε αὐτὴν εἰς τὰ τέκνα σας, προτρέποντες αὐτὰ νὰ τὴν ἀναγινώσκωσιν ἐπιμελῶς, καὶ νὰ τὴν μελετῶσι προσεκτικῶς, διὰ νὰ καταλάβωσι τὰ ἐν αὐτῇ περιεχόμενα, καὶ νὰ τὰ μεταχειρισθῶσι πρὸς ψυχικὴν αὐτῶν ὠφέλειαν. Μᾶλλον δὲ διδάξατε αὐτὰ ἑαυτοὶ οἱ ἴδιοι, καὶ ἐρωτήσατέ τα συχνὰ, ἂν ἐξεύρουν καὶ ἐνθυμοῦνται, τί πιστεύομεν εἰς τὴν ὁμολογίαν τοῦ ἱεροῦ Συμβόλου· τί προστάσσει ὁ Θεὸς εἰς ταύτην ἢ εἰς ἐκείνην τὴν ἐντολήν· καὶ τί αἰτοῦμεν παρὰ Κυρίου εἰς τὴν Κυριακὴν προσευχήν. Ὅσοι δὲ πάλιν δὲν ἐξεύρετε, φροντίσατε διὰ τῶν διδασκάλων ἢ τῶν πνευματικῶν πατέρων νὰ τὰ διδάξητε· διότι ἂν δὲν τὸ κάμητε θέλετε εἶσθε ἀναπολόγητοι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως. Πρέπει δὲ νὰ ζητῆτε καὶ ἔργα σύμφωνα μὲ ταύτην τὴν διδασκαλίαν παρὰ τῶν τέκνων σας, καὶ νὰ προσέχητε διὰ νὰ πολιτεύωνται αὐτὰ καθὼς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ νόμου διδάσκονται· καὶ ἂν ἀμαρτήσωσιν εἰς τι, νὰ τοῖς δείξηται ἐναντίον ποίας ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ ἤμαρτον, καὶ οὕτως ἐλέγχοντες αὐτὰ πατρικῶς, νὰ τὰ διορθώνητε. Ἐὰν οὕτω ποιήσητε καὶ διδάξηται τὰ τέκνα σας, ἐμπορεῖται νὰ ἐλπίσητε παρ' αὐτῶν ὡς θεοσεβῶν χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν· καὶ μνησθεῖς ὑμῶν Κύριος ὁ Θεὸς εὐλογήσει ὑμᾶς, καὶ προσθήσει τὴν εὐλογίαν αὐτοῦ ἐφ' ὑμᾶς, καὶ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς ὑμῶν, καὶ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῶν υἱῶν ὑμῶν ἄμην.


Βιέννη τῆ 25 Μαΐου, 1805.

Ὁ Μεταφραστής.

Σιδιός πάρος

(ο)

ΜΕΓΑΛΗ ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ.

 ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ είναι σύντομος διδασκαλία περί του σκοπειν τὸν Θεὸν καὶ πολιτεύεσθαι κατὰ τὰς ἐντολάς αὐτοῦ ἡμᾶς ὁδηγεῖ αὐτὴ ἡ φύσις, καὶ ἡ θεία ἀποκάλυψις· ὅθεν ἡ χριστιανικὴ διδασκαλία διαιρεῖται εἰς δύο μέρη, πραγματευόμενα τὸ φυσικῆς, τὸ δὲ Β') περὶ τῆς ἐξ ἀποκαλύψεως θεογνωσίας· τὸ δὲ τῶν μερῶν τούτων ὑποδιαιρεῖται εἰς τρία κεφάλαια· εἰς τὸ περὶ τῆς τοῦ Θεοῦ υπάρξεως, περὶ τῆς τοῦ Θεοῦ ἐπινοίας, περὶ τῆς θεοσεβείας· τὸ δὲ Β') εἰς τὸ περὶ τῆς ἐπινοίας τοῦ Θεοῦ, περὶ τοῦ θείου νόμου, καὶ περὶ τῆς κυριακῆς προσκομιῆς.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΘΕΟΓΝΩΣΙΑΣ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Περὶ τῆς τοῦ Θεοῦ υπάρξεως.

Θεὸν ὀνομάζομεν ἐκεῖνο τὸ ὄν, τὸ ὁποῖον ἐπλασεν ἅς καὶ ὅλον τὸν κόσμον, καὶ κυβερνεῖ πάντα τὰ ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ (1).

Ἡ τοῦ Θεοῦ ὑπάρξις ἀποδεικνύεται·

Α'. Ἐκ τῆς γνώσεως ἡμῶν αὐτῶν· διότι, συλλογόμενοι ἡμεῖς, ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ πλάσωμεν ἡμᾶς αὐτούς, συνάγεται ἀναγκαίως, ὅτι

1) « Οὕτως ἔρεις τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ· Κύριος ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, Θεὸς Ἀβραάμ, καὶ Θεὸς Ἰσαὰκ, καὶ Θεὸς Ἰακώβ ἀπεσταλκὴν με πρὸς ὑμᾶς· τοῦτό μου ἐστὶν ὄνομα ἰωνιον, καὶ μνημόσυνον γενεαῖς γενεῶν ». Ἐξοδ. γ'. 15. « Ἐγὼ εἰμὶ Κύριος ὁ Θεός σου ». Αὐτῶσι, κ'. 2. « Ἐγὼ Κύριος ὁ Θεός σου τοῦτό μου ἐστὶ τὸ ὄνομα ». Ἠσα. μβ'. 8. « Θεὸς πατέρων καὶ Κύριος τοῦ ἐλέους σου, ὁ ποιήσας τὰ πάντα ἐν λόγῳ σου, καὶ τῇ σοφίᾳ σου κατασκευάσας τὸν ἄνθρωπον, ἵνα δεσποζῇ τῶν ὑπὸ σοῦ γενομένων κτισμάτων ». Σοφ. Σολ. θ'. 1 2. Βασιλεῦ μεγαλοκράτωρ, ὑψίστος, παντοκράτωρ Θεὸς, τὴν πᾶσαν διακυβερνήσων ἐν δικαιοσύνῃ κτίσιν ». Ματθαῖ. Γ'. 2.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ὕπάρχει ὄν, τὸ ὅποιον ἐδημιούργησεν ἡμᾶς καὶ πάντα τὰ κτίσματα (1).

Β'. Ἐκ τῆς θεωρίας τούτου τοῦ κόσμου (2)· διότι θεωροῦντες ἐν μὲν τῷ οὐρανῷ τὴν ἡμέραν τὸν ἥλιον, καὶ τὴν νύκτα τὴν σελήνην καὶ τοὺς ἀστέρας εὐτάκτως κινούμενα (3)· ἐπὶ δὲ τῆς γῆς τὰ χόρτα, τὰ ὕδατα καὶ τὰ ζῶα, πρὸς τὴν ὑπουργίαν ἡμῶν καὶ χρεῖαν δημιουργοῦ (4), καὶ βλέποντες τοὺς ἀνέμους καὶ τοὺς ὑετοὺς ὅτι συμπίπτουσιν εἰς τὴν εὐκρασίαν τοῦ ἀέρος, καὶ εὐφορίαν τῶν καρπῶν τῆς γῆς· οὗτος ὁ ἄνθρωπος διὰ τῶν δυνάμεων αὐτοῦ δὲν δύναται νὰ εὐνοήσῃ, καὶ νὰ διατάξῃ· συνάγομεν, ὅτι ὑπάρχει ὄν, τὸ θεῖον καὶ κυβερνᾷ ταῦτα πάντα.

Ἡ ἀποστολικὴ πάργων τῶν ἐθνῶν συμφωνία περὶ τοῦ ἀποστόλου εἰς ὅλα τὰ ἔθνη, κατὰ τὰ ἄλλα βάρβαρα καὶ ἄβελγη λαοὶ, πανταχοῦ ἐκάπνιζον τὰ θυσιαστήρια, καὶ ἠρώτων τὸν Θεόν, ἦτον εἰς τὸν ἄνθρωπον τεσοῦτον ἰσχυρά, ὥστε οὐκ ἔβουλον νὰ προσκυνῇ ὡς Θεὸν λίθον ἢ ἄλλο τι φθαρτὸν καὶ ἀκαταστάσιμον· ἀπιστεύη, ὅτι δὲν εἶναι Θεός.

Ἡ ἀποστολικὴ πληροφορία τῆς συνειδήσεως ἡμῶν· διότι,

« οἱ οὐρανοὶ εἶρες σου ἐποίησάν με καὶ ἔπλασάν με ». Ψαλμ. ριή. 72. Ἰὼβ 41. « οὐρανὸς ἐποίησεν ἡμᾶς καὶ οὐχ' ἡμεῖς ». Ψαλμ. 99. 3. « Κύριος ἔκτισεν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ἀπὸ τῆς γῆς ἄνθρωπον, καὶ πάλιν ἐπέστρεψεν αὐτὸν εἰς αὐτήν· ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτοῦ καὶ καιρὸν ἔδωκεν αὐτοῖς, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν ἐπὶ τὴν γῆν καὶ ἐπὶ τὴν θάλασσαν ». Σοφ. Σειράχ. ιζ'. 1. 2. « Ὁ ζῶν εἰς τὸν αἰῶνα ἔκτισεν τὰ πάντα κοινῇ ». Αὐτοθι, ἡ. 1. (2) « Μάταιοι μὲν γὰρ πάντες οἱ ἄνθρωποι ἐγένοντο, ὅτι οὐκ ἔγνωσαν τὸν Θεόν· οὐκ ἐπέγνωσαν τὸν ἐγγύτην ». Σοφ. Σολ. ιγ'. 1. « Τὰ γὰρ ἀόρατα αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου, τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθαράται ». Πρὸς Ῥωμ. α'. 20. « Ἐκ γὰρ μύθεους καὶ καλλονῆς κτισμάτων ἀναλόγως ὁ γεννησιουργὸς αὐτῶν θεοεπίστανται ». Σοφ. Σολ. ιγ'. 5.—(3) « Τῷ ποιήσαντι τοὺς οὐρανοὺς ἐν ἡμέραις... τῷ στερεώσαντι τὴν γῆν ἐπὶ τῶν ὑδάτων... τὸν ἥλιον εἰς ἐξουσίαν τῆς ἡμέρας... τὴν σελήνην καὶ τοὺς ἀστέρας εἰς ἐξουσίαν τῆς νυκτός ». Ψαλμ. ρλέ. 5—9. « Ὅτι αὐτὸς εἶπε, καὶ ἐγενήθησαν, αὐτὸς ἐνετείλατο, καὶ ἐκτίσθησαν ». Ψαλμ. ρμή. 5 « Τῷ λόγῳ κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν, καὶ τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δυνάμις αὐτῶν ». Ψαλμ. ρβ'. 6—(4) « Καὶ κατέστησας αὐτὸν ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου· πάντα ὑπέταξας ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτοῦ ». Ψαλμ. ἡ. 7. 8.—(5) « Ἦλλαξαν τὴν δόξαν τοῦ ἀφθάρτου Θεοῦ ἐν ἡμῶν ἐικόνας φθαρτοῦ ἀνθρώπου, καὶ πετεινῶν, καὶ τετραπόδων καὶ ἐρπετῶν ». Πρὸς Ῥωμ. α'. 23.

ἔταν μὲν πράττωμεν τὸ ἀγαθόν, ἢ συνειδήσις μᾶς χεροποιεῖ· ἔταν δὲ πράττωμεν τὸ πονηρὸν, μᾶς ἐλέγχει, καὶ δι' αὐτοῦ τούτου μᾶς πληροφροεῖ, ὅτι ὑπάρχει ὄν λογικὸν καὶ δίκαιον τὸ ὅποιον διακρίνει τὸ ἀγαθὸν ἀπὸ τοῦ πονηροῦ, καὶ τοῦτο μὲν κολάζει, ἐκείνο δὲ ἀνταμαίβει (1).

Ἐ. Ἐκ τῆς ἐμφύτου ἐν ἡμῖν ἐπιθυμίας τοῦ ἀκρου ἀγαθοῦ, ἢ τῆς τελείας μακαριότητος· διότι ἡ ἐπιθυμία ἡμῶν ζητεῖ πάντοτε νὰ ἀπολαύῃ ὅποιουδήποτε καλοῦ, καὶ αὐτὴ ἡ ἐπιθυμία εἶναι τοσοῦτον μεγάλη, ὥστε οὐδὲν τῶν τοῦ κόσμου πραγμάτων δύναται νὰ εὐχαριστήσῃ αὐτὴν ἐντελῶς· καὶ διὰ τούτου εἰς τὴν τελείαν εὐχαρίστησιν τῆς ἐπιθυμίας ἡμῶν εἶναι ἀναγκαῖον τὸ παντέλειον ἀγαθόν. Τοιοῦτον δὲ ἀγαθὸν εἶναι ὁ Θεός. (2) Ἐκ τούτου ἔπεται, ὅτι ἡ ἀθεΐα, τούτέστι νὰ πιστεῦρητις ὅτι δὲν ὑπάρχει Θεός, εἶναι ἐναντία εἰς αὐτὴν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν.



ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ τῆς τοῦ Θεοῦ οὐσίας

Ἀφοῦ ἔγνωρίσαμεν, ὅτι ὑπάρχει Θεός, ἀναγκαῖον εἶναι ἔτι νὰ ἐξεύρωμεν, ὅποιον ὄν εἶναι ὁ Θεός· διότι ἐκ τῆς γνώσεως τῆς τοῦ Θεοῦ οὐσίας πηγάζει ἡ γνώσις τῶν θείων αὐτοῦ τελειοτήτων.

Ὁ Θεός εἶναι ὄν πάντων ὑπέρτατον, τὸ ὅποιον εἰς οὐδὲν ὑποκείμενον, ὑπάρχει ἀπ' ἑαυτοῦ, καὶ δὲν δύναται νὰ μὴ ὑπέσχη.

Α'. Ὅταν ὁ Θεός εἶναι ὄν πάντων ὑπέρτατον, εἰς οὐδὲν ἄλλο ὑποκείμενον ἔπεται·

α) ὅτι ὁ Θεός εἶναι εἰς (3)· διότι οὐδὲν ἄλλο ὄν εἶναι ἀνώτερον ἢ ὁμοῖον αὐτοῦ (4). Ὅθεν ἡ *πολυθεΐα* εἶναι παντάπασιν ἀσύμφωνος πρὸς τὴν ἔννοιαν, τὴν ὁποίαν ἔχομεν περὶ Θεοῦ.

(1) «Καὶ ἐκπορεύονται οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες εἰς ἀνάστασιν ζωῆς, οἱ δὲ τὰ φαῦλα πράξαντες εἰς ἀνάστασιν κρίσεως». Ἰωάν. ἑ. 29. «Τοὺς πάντας ἡμᾶς φανερωθῆναι δεῖ ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, ἵνα κομίσωτε ἕκαστος τὰ διὰ τοῦ ἰδίου σώματος πρὸς ἃ ἐπράξεν, εἴτε ἀγαθόν, εἴτε κακόν κ. Πρὸς Κορινθ. Β'. ἑ. 10. «Κύριος καρδίας πάντων γινώσκει, καὶ ὁ πλάσας πνοὴν πᾶσιν, αὐτὸς οἶδε πάντα, ὅς ἀποδώσει ἕκαστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ». Παροιμ. κδ'. 12 (2) «Χορτασθήσομαι ἐν τῷ ὀφθῆναι μοι τὴν δόξαν σου». Ψαλ. ις'. 15.—(3) «Ἄκουε Ἰσραὴλ, κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν, κύριος εἷς ἐστι». Δευτερ. γ'. 5. «Ἄλλ' ἡμῖν εἷς Θεὸς ὁ πατήρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτὸν κ. Πρὸς Κορινθ. Α'. ἢ 6.—(4) «Πόθεν ὁμοίός σοι Κύριε; μέγας εἶ σύ». Ἰερρεμ. ἑ. 6. «Οὐκ ἔστι ὁμοίός σοι ἐν θεοῖς; Κύριε». Ψαλ. πτ'. 8. «Ὁ Θεός, τίς ὁμοίός σοι;» Ψαλμ. ὁ. 20.

Β') ὅτι ὁ εἷς καὶ μόνος Θεὸς εἶναι ἀνεξάρτητος, καὶ ἀπ' αὐτοῦ πάντα τὰ πλάσματα καὶ πρᾶγματα ἐξαρτῶνται (1).

Β'. Ὅταν ὁ Θεὸς ἀπ' ἑαυτοῦ ὑπάρχη, ἔπεται, ὅτι αὐτὸς ἀπ' οὐδενὸς εἶχεν ἀρχήν(2)· ὁ Θεὸς ἄρα εἶναι ἀναρχος καὶ ἀπ' αὐτοῦ πάντα τὰ λοιπὰ πλάσματα ἔχουσι τὴν ἀρχήν.

Γ'. Ὅταν ὁ Θεὸς δὲν δύναται νὰ μὴ ὑπάρχη, ἔπεται, ὅτι αὐτὸς εἶναι ἀτελεύτητος καὶ αἰώνιος(3). Ὁ αἰώνιος πρέπει νὰ ἦναι ἀύλος(4), ἀσώματος καὶ ἀθάνατος(5), ἄρα πνεῦμα καθαρῶτατον(6), καὶ διὰ τοῦτο λογικὸς, παντεπιστήμων(7), πάνσοφος(8), παντελεύθερος(9), πανάγαθος(10), δικαιοτάτος(11), πανάγιος(12), παντοδύναμος(13). Ἐκ τούτου δὲ ἀναγκαιῶς συνάγωμεν, ὅτι αὐτὸς εἶναι ἀπειροτέλειος, παμμακάριστος καὶ ὑπέροπτος κύριος πάσης τῆς κτίσεως(14)· ὅθεν

Δ'. Ὁ Θεὸς ἐποίησε τοῦτον τὸν κόσμον καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ ἐκ τοῦ μηδενός(15). Πλανῶνται λοιπὸν οἱ δοξάζοντες, ὅτι ὁ κόσμος μετέ-

(1) «Ὅτι ἐξ αὐτοῦ, καὶ δι' αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα.». Πρὸς Ῥωμ. ια'. 36.—(2) «Πρὸ τοῦ ὄρη γενηθῆναι καὶ πλασθῆναι τὴν γῆν καὶ τὴν οἰκουμένην, καὶ ἀπὸ τοῦ αἰῶνος καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος σὺ εἶ». Ψαλμ. πθ. 2.—(3) «Κατ' ἀρχὰς σὺ, Κύριε, τὴν γῆν ἐθεμελίωσας, καὶ ἔργα τῶν χειρῶν σου εἰσὶν οἱ οὐρανοί· αὐτοὶ ἀπολοῦνται, σὺ δὲ διαμένεις, καὶ πάντες ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσονται, καὶ ὡσεὶ περιβόλαιον ἐλίξεις αὐτοὺς καὶ ἀλλαγῆσονται· σὺ δὲ ὁ αὐτὸς εἶ, καὶ τὰ ἔτη σου οὐκ ἐκλείψουσι». Ψαλ. ρά. 25. 26. «Ὁ δὲ Κύριος ἀληθινὸς Θεὸς ἐστὶ, Θεὸς ζώντων, καὶ βασιλεὺς αἰώνιος». Ἰερεμ. ι. 10.—(4) «Γένος οὖν ὑπάρχοντες τοῦ Θεοῦ, οὐκ ὀφείλομεν νομίζειν χρεῶθ', ἢ ἀργύροθ', ἢ λίθοθ', χαράγματι τέχνης καὶ ἐνθυμήσεως ἀνθρώπου, τὸ θεῖον εἶναι ὅμοιον». Πραξ. ιζ'. 29.—(5) «Ὁ μόνος ἔχων ἀθανασίαν, φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον». Πρὸς Τιμ. Α'. 5'. 16.—(6) «Πνεῦμα ὁ Θεός». Ἰωάν. δ'. 24.—(7) «Οὐκ ἔστι κτίσις ἀφανῆς ἐνώπιον αὐτοῦ, πάντα δὲ γυμνά, καὶ τετραχλησιμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ». Πρὸς Ἑβρ. δ'. 13. «Κύριε, σὺ ἐγnows πάντα, τὰ ἔσχατα καὶ τὰ ἀρχαία». Ψαλ. ρλθ'. 5. «Οἱ ὀφθαλμοὶ Κυρίου μυριοπλασίως ἡλίου φωτεινότεροί εἰσιν, ἐπιβλέποντες πάσης ὁδοῦ ἀνθρώπων καὶ κατανοοῦντες ἀπόκρυφα μέρη, πρὶν ἢ κτισθῆναι, τὰ πάντα ἐγνωσται αὐτῷ, οὕτω καὶ μετὰ τὸ τελεσθῆναι καθορᾶ τὰ πάντα». Σοφ. Σειράχ, κγ'. 19. μβ'. 19.—(8) «Ὡ; ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργασου, Κύριε, πάντα ἐν σοφίᾳ ἐπαίσεως». Ψαλ. ργ'. 24. «Εἷς ἐστὶ σοφὸς φηβερὸς σφόδρα, καθήμενος ἐπὶ θρόνου αὐτοῦ, Κύριος». Σοφ. Σειράχ, α'. 8.—(9) «Ὁ δὲ Θεὸς ἡμῶν ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῆ· πάντα ὅσα ἠθέλησεν ἐποίησεν». Ψαλμ. ριγ'. 11.—(10) «Οὐδεὶς ἀγαθός, εἰ μὴ εἷς, ὁ Θεός». Λουκ. ιθ'. 19.—(11) «Δίκαιος Κύριος, καὶ δικαιοσύνας ἡγάπησεν, εὐθύτητας εἶδε τὸ πρόσω-

χει ὕλης τινός αἰωνίου· διότι, ἂν ἡ ὕλη τοῦτου τοῦ κόσμου ἦτον αἰώνιος, ἤθελεν ὑπάρχει ἀπ' ἐκυτῆς, καὶ δὲν ἤθελεν ἐξαρτᾶσθαι ἐξ οὐδενός, οὐδὲ ἐδύνατο νὰ γίνῃ παρ' ἄλλου τινός· ἄρα ἡ ὕλη ἤθελεν ἔχει τὴν τοῦ Θεοῦ ιδιότητα. Ἀλλὰ καθὼς δὲν δυνάμεθα οὐδὲ περὶ λογικοῦ τινος πλάσματος, πολὺ δὲ ὀλιγώτερον περὶ ὕλης ἀψύχου, ἦτις δὲν ἔχει οὔτε αἰσθήσεις, οὔτε ιδέαν τινά, νὰ εἴπωμεν, ὅτι αὐτὸ δύναται ἐκυτὸ νὰ πλάσῃ συνάγομεν, ὅτι αὐτὴ, πρὶν πλασθῆ, ἦτον οὐδὲν· ἄρα καθὼς ἡ ὕλη, οὕτω καὶ ὕλη ἢ κτίσις παρήχθη ἐκ τοῦ μηδενός. Ὁθεν πρὸ καταβολῆς κόσμου οὐδὲν ὑπῆρχεν, εἰ μὴ ὁ Θεός.

Ε'. Ὁ Θεός ἐπλασε τοῖτον τὸν κόσμον ἐξ ἰδίας αὐτοῦ θελήσεως, οὐχὶ δὲ ἐξ ἀνάγκης, ἵνα καταστήσῃ αὐτὸν μέτοχον τῆς ἰδίας ἐαυτοῦ ἀγαθότητος· διότι ἐπειδὴ ὁ Θεός, πανυπερέτελος ὢν ἀπ' αἰῶνος, οὐδεμίαν εἶχε χρείαν τῶν κτισμάτων, συνάγεται ἐκ τοῦτου, ὅτι αὐτὸς δὲν ἔκτισε τὸν κόσμον τοῦτον ἐξ ἀνάγκης, ἀλλ' ἐξ οἰκίας θελήσεως, ἵνα καταστήσῃ αὐτὸν μέτοχον τῆς ἐαυτοῦ ἀγαθότητος. Αὕτη δὲ ἡ μετοχὴ τῆς τοῦ Θεοῦ ἀγαθότητος ὑφίσταται εἰς τὴν συγκοινωνίαν τινῶν τελειοτήτων, καθ' ὅσον ἡ κτίσις εἶναι αὐτῶν ἐπιδεκτικὴ. Αἱ δὲ τελειότητες τῶν κτισμάτων συνεδέθησαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ σφιγκτότατα οὕτως, ὥστε ταῦτα νὰ ὑπηρετῶσιν ἄλληλα, καὶ πάντα ἑμοῦ νὰ συντρέχωσιν εἰς σύστασιν καὶ διατήρησιν τοῦ παντός (1).

Σ'. Ὁ Θεός ἐπλασε τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἔκαμεν αὐτὸν περισσότερον κοινῶν τῆς ἐαυτοῦ ἀγαθότητος· διότι ἐπλασεν αὐτὸν κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν αὐτοῦ (2).

Ἡ εἰκὼν καὶ ὁμοίωσις τοῦ Θεοῦ ὑφίσταται εἰς τὴν ὁμοιότητα τῶν θεϊῶν τελειοτήτων· οὕτως, ὁ Θεός ἔχει νοῦν· ἀλλὰ καὶ ὁ ἄνθρωπος ἔλαβε παρὰ τοῦ Θεοῦ νοῦν ὁ Θεὸς ἐξ ἰδίας αὐτοῦ φύσεως προαιρεί-

πεν αὐτοῦ». Ψαλμ. ι. 7.—(12) «Ἅγιοι γίνεσθαι, ὅτι ἐγὼ ἅγιός εἰμι». Πέτρ. Α. α. 16. «Ἅγιοι ἔσεσθαι, ὅτι ἅγιός εἰμι ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν». Λευίτ. ια. 44.—(13) «οἶδα ὅτι πάντα δύνασαι, ἀδυνατεῖ δέ σοι οὐδέν». Ἰωβ. ρε'. 2.—(14) «Ἡ βασιλεία σου βασιλεία πάντων τῶν σιῶνων, καὶ ἡ δεσποτεία σου ἐν πᾶσι γενεῶν καὶ γενεῶν. Ψαλμ. ρμδ'. 13. «Φοβερός Κύριος καὶ σφόδρα μέγας, καὶ θαυμαστὴ ἡ δεσποτεία αὐτοῦ». Σοφ. Σειρ. μγ'. 29.—(15) Ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα, τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα». Πρὸς Κολασ. α. 16. «Καὶ οἶδαν ὁ Θεὸς τὰ πάντα ὅσα ἐποίησε, καὶ ἰδοὺ καλὰ λίαν». Γεν. α. 31.

1) «Οὐκ ἔστιν εἰπεῖν· τί τοῦτό, εἰς τί τοῦτο; πάντα γὰρ εἰς χρείαν αὐτῶν ἔκτισται. Σοφ. Σειράχ, λθ. 24.—(2) «Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν». Γενέσ. α. 26. «Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεός τὸν ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν», Γεν. α. 27.

ται μόνον τὸ καλὸν, καὶ ἀποστρέφεται τὸ κακόν· ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν ἄνθρωπον ὑπάρχει ἐμφυτὸς τις ἐπιθυμία τοῦ καλοῦ, καὶ ἀποστροφή τοῦ κακοῦ.

Ζ'. Ὁ Θεὸς ἔδωκεν εἰς τὸν ἄνθρωπον ψυχὴν ἀθάνατον.

Προσέχοντες εἰς ἑαυτοὺς αἰσθανόμεθα, ὅτι εἶναι τι ἐν ἡμῖν, τὸ ὁποῖον διαφέρει τοῦ σώματος, καὶ ἔχει τὴν δύναμιν νὰ γινώσκῃ ἑαυτὸ καὶ τὰ ἄλλα πράγματα· Τοῦτο ὀνομάζεται ψυχὴ(1). Αὕτη δὲ εἶναι ἀθάνατος, διότι εἶναι ἀσώματος· ἐπειδὴ τὸ σῶμα, ὑποκείμενον εἰς τὴν φθορὰν, δὲν δύναται νὰ ἔχῃ οὔτε νοῦν, οὔτε θέλησιν, τα ὁποῖα ἀμφοτέρα ἀνακαλύπτονται ἐν τῇ ψυχῇ ἡμῶν.

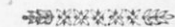
Η'. Ὁ Θεὸς πλάσας τὸν κόσμον καὶ τὸν ἄνθρωπον, προνοεῖ καὶ περὶ αὐτῶν, συντηρῶν πάντων τῶν κτισμάτων τὴν ὑπαρξίν καὶ τὰς δυνάμεις, καὶ κατευθύνων πανσόφως πάντα πρὸς κάλλιστον τέλος (2).

Ἡ τοῦ Θεοῦ πρόνοια περὶ τοῦ κόσμου ὑφίσταται εἰς τοῦτο, ὅτι αὐτὸς πάντων τῶν κτισμάτων συντηρεῖ τὴν ὑπαρξίν καὶ τὰς δυνάμεις· διότι ὁ Θεὸς πυθόκητε νὰ ἔχῃ ἕκαστον τῶν κτισμάτων τὴν ὑπαρξίν αὐτοῦ καὶ τὰς δυνάμεις πρὸς τινὰ ἐνέργειαν· ἀλλ' ἂν αὐτὴ τοῦ Θεοῦ ἢ εὐδοκία ἔπαυεν, εὐθὺς ἐν ῥοπῇ ὀφθαλμοῦ ἤθελον τραπῆ τὰ πάντα εἰς τὸ μηδέν(3). Ὅθεν ἐν τῷ κόσμῳ οὐδὲν γίνεται κατὰ τύχην καὶ ἀπὸ ταυτομάτου, τούτέστιν οὐδὲν γίνεται ἄνευ τῆς θεῆς θελήσεως. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Θεὸς συνέδρασε τὰ πάντα πρὸς ἄλληλα οὕτως, ὥστε τὸ ἐν νὰ ὑπηρετῆ τὸ ἄλλο, καὶ ἡ κοινὴ αὕτη καὶ ἀμοιβαία ὑπηρεσία δύναται νὰ ὀνομασθῇ κάλλιστον τέλος, συνάγεται ἐντεῦθεν, ὅτι ὁ Θεὸς πάντα τὰ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ κατευθύνει πρὸς τὸ κάλλιστον τέλος.

Θ'. Ὁ Θεὸς ἔχει ἰδιαιτέραν τινὰ πρόνοιαν ὑπὲρ τοῦ ἀνθρώπου· διότι διέταξε τὰ πάντα πρὸς τὴν χρείαν τοῦ ἀνθρώπου(4).

1) «Καὶ ἔπλασεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς, καὶ ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν». Γεν. β'. 7.—(2) «Ὅτι μικρὸν καὶ μέγα αὐτὸς ἐποίησεν ὁμοίως τε προνοεῖ περὶ πάντων». Σοφ. Σολ. 5. 8. «Ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπεῖρουσιν, οὐδὲ θερίζουσιν, οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας· καὶ ὁ πατήρ ἡμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά· οὐχ ἡμεῖς μάλλον διαφέρεται αὐτῶν»; Ματθ. 5'. 26.—(3) «Τὸ γὰρ μεγάλην ἰσχύειν σοὶ παρέστι πάντοτε, καὶ κράτει βραχίονός σου τίς ἀντιστήσεται; ὅτι ὡς ῥοπή ἐκ πλαστίγγων ὅλος ὁ κόσμος ἐναντίον σου, καὶ ὡς ῥάνις δρόσου ὀρθρινὴ κατελευθεύσῃ ἐπὶ γῆν... Φεῖδῃ δὲ πάντων, ὅτι σά ἐστι πάντα, φιλόψυχε δέσποτα». Σοφ. Σολ. 1ά. 22—27. (4) «Τίς ἐστιν ἄνθρωπος, ὅτι μιμησάσῃ αὐτοῦ, ἢ υἱὸς ἀνθρώπου, ὅτι ἐπισκέπτη αὐτόν; Ἠλάττωσας αὐτόν βραχὺ τι παρ' ἀγγέλους· δόξα καὶ τιμὴ ἑστεφάνωσας αὐτόν, καὶ κατέστησας αὐτόν ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν αἰσῶν σου· κἀφῆφισθη ἀπὸ τοῦ ἱστίου τοῦ ἑκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Βλέπομεν, ὅτι πάντα τοῦ κόσμου τούτου τὰ πράγματα, σφιγκτότατα συνδεδεμένα πρὸς ἄλληλα, τείνουσιν εἰς μίαν τινὰ ἐνέργειαν, καθὼς ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη, οἱ ἀστέρες, ἡ γῆ, ἡ θάλασσα, τὰ ὕδατα, οἱ ἄνεμοι καὶ οἱ ὕετοί. Ταῦτα πάντα δὲν ἐνεργοῦσι τοσοῦτον πρὸς ἰδίαν, ἢ τὴν ἀλλήλων ὠφέλειαν, ὅσον πρὸς τὴν χρείαν τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τὰς διαφόρους περιστάσεις(1). Ἐκτὸς δὲ τούτων ὁ Θεὸς δεικνύει εἰς τὸν ἀνθρώπον πολλοὺς τρόπους πρὸς ὀδηγίαν αὐτοῦ εἰς τὴν ἀρετὴν· τοῦτον μὲν ἀποτρέπει ἀπὸ τοῦ κακοῦ διὰ τοῦ φόβου· ἐκεῖνον δὲ προτρέπει εἰς τὸ καλὸν διὰ τῆς ἀμοιβῆς, καὶ κατ' ἄλλους ἀναριθμήτους τρόπους διευθύνει τὰς πράξεις καὶ τοὺς σκοποὺς τῶν ἀνθρώπων εἰς καλὸν τέλος, καὶ οὕτω συνάγομεν ἀναγκαίως, ὅτι ὁ Θεὸς ἔχει ἰδιαιτέραν τινὰ πρόνοιαν ὑπὲρ τοῦ ἀνθρώπου.



ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ τῆς θεοσεβείας.

Ἡ Θεοσεβεία εἶναι ἔνδειξις τῆς ὑποταγῆς ἡμῶν εἰς τὸν Θεόν. Αὕτη δὲ εἶναι ἐσωτερικὴ καὶ ἐξωτερικὴ. Καὶ ἐσωτερικὴ μὲν θεοσεβεία εἶναι ἔνδειξις τῆς ὑποταγῆς ἡμῶν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας(2)· ὑφίσταται δὲ αὕτη εἰς τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπην(3), εἰς τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ(4), εἰς τὴν δοξολογίαν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ(5), εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀσθενείας ἡμῶν καὶ ἀθλιότητος(6), καὶ εἰς τὴν ἐπικλήσιν αὐτοῦ εἰς βοήθειαν(7). Ἐξωτερικὴν δὲ θεοσεβείαν ὀνομάζο-

1) «Καίτοι γε οὐκ ἀμάρτυρον ἑαυτὸν ἀφῆκεν, ἀγαθοποιῶν, οὐρανὸν ἡμῖν ὕετους διδοῦς καὶ καιροὺς καρποφόρους, ἐμπιπλῶν τροφῆς καὶ εὐφροσύνης τὰς καρδίας ἡμῶν». Πραξ. ιδ'. 17.—(2) «Ἐπιτάγητε εἰς τὸν Θεόν... ταπεινώθητε ἐνώπιον τοῦ Κυρίου, καὶ ὑψώσει ἡμᾶς». Ἰακ. δ'. 7. 10. «Ἐπιτάγηθι τῷ Κυρίῳ, καὶ ἰκέτευσον αὐτόν». Ψαλμ. λς'. 7.—(3) «Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου». Λουκ. ι'. 27. Δευτερ. ς'. 5. Λευιτ. ιβ'. 18.—(4) «Τὸν Θεὸν φοβοῦ καὶ τὰς ἐντολάς αὐτοῦ φύλασσε, ὅτι τοῦτο πᾶς ἀνθρώπος». Ἐκκλησ. ιβ'. 13. «Ἐν φόβῳ Κυρίου ἴσθι ὅλην τὴν ἡμέραν». Παροιμ. κγ'. 17. καὶ ιδ'. 27. καὶ Σοφ. Σειραχ α'. 11. 13. 24.—(5) «Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου». Ματθ. ς'. 9. «Κύριε ὁ Κύριος ἡμῶν, ὡς θαυμαστὸν τὸ ὄνομά σου ἐν πᾶσιν τῇ γῆ». Ψαλμ. ἡ'. 2.—(6) «Πόσοι μίσθιοι τοῦ πατρός μου περὶ σσεβούσιν ἄρτων, ἐγὼ δὲ λιμῶ ἀπόλλυμαι». Λουκ. ιε'. 17. «Ἐγὼ δὲ εἰμὶ γῆ καὶ σποδός». Γεν. ιη'. 28.—(7) «Καὶ ἐπικάλεσά με ἐν ἡμέρᾳ θλίψεώς σου, καὶ ἐξελομαί σε καὶ δοξάσεις με» Ψαλμ. μθ'. 15. ἔμὲ ἤλπησε, καὶ ῥύσομαι αὐτόν· σκεπάσω αὐτόν, ὅτι ἐνεπείθησάν με ἐν ἡμέρᾳ θλίψεώς σου, καὶ ἐξέλομαι σε καὶ δοξάσεις με» Ψαλμ. μθ'. 15.

μεν τὴν δι' ἐξωτερικῶν σημείων ἐνδειξίν τῆς ὑποταγῆς ἡμῶν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ· ἐνταῦθα δὲ ἀνήκει ἡ προσκύνησις(1), ἡ ἀνάγνωσις τῶν προσευχῶν(2), ἡ ἀκρόασις τῶν διδασκῶν(3), ἡ συντριβὴ εἰς τὴν ἐξομολόγησιν(4), ἡ ἰλαρότης τοῦ προσώπου εἰς τὴν εὐχαριστίαν(5), ἡ σύγκλησις εἰς τὸν ναὸν(6), ἡ ἀποχὴ παντός κακοῦ, οἴου, τῆς μέθης, καὶ τῶν λοιπῶν(7) Καὶ οὕτω τὴν ἐνδειξίν τῆς ὑποταγῆς ἡμῶν εἰς τὸν Θεὸν ἐσωτερικῶς τε καὶ ἐξωτερικῶς δυνάμεθα νὰ ὀνομάσωμεν *τελειαν θεοσεβειαν*(8).

Ἄ. Χρεωστοῦμεν νὰ προσφέρωμεν εἰς τὸν Θεὸν ἄκρον σέβας διὰ τὴν θείαν αὐτοῦ ὑπαρξίν, καὶ διὰ τὰς θείας αὐτοῦ τελειότητας· διότι, ἔχοντες πᾶσαν πληροφορίαν, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι εἷς, καὶ αὐτὸς μόνος ἀναρχος, ἀτελεύτητος, καὶ αἰώνιος, χρεωστοῦμεν νὰ συμφωνήσωμεν πάντα τὰ διανοήματα καὶ ἔργα ἡμῶν πρὸς τὴν θέλησιν αὐτοῦ, καὶ νὰ σεβόμεθα αὐτὸν ὡς τὸ ὕψιστον δι(9).

Ἐὰν ὁ Θεὸς εἶναι τὸ ἄκρον καὶ παντέλειον ἀγαθόν, πρέπει καὶ ἡ καρδία ἡμῶν μετ' ἄκρας προθυμίας νὰ προσκολλᾶται εἰς αὐτὸν, καὶ νὰ ζητῆ νὰ ἐνωθῆ μετ' αὐτοῦ(10).

Ἐὰν ὁ Θεὸς ᾖναι δίκαιος καὶ ἀπροσωπώληπτος κριτὴς, πρέπει νὰ φυλλατόμεθα μὴ, παραβαίνοντες τὸν αἰώνιον αὐτοῦ νόμον, ὑποπέσωμεν εἰς τὴν δικαίαν αὐτοῦ ὀργήν(11).

μου· ἐπικαλέσεται πρὸς με, καὶ εἰσακούσομαι αὐτοῦ, μετ' αὐτοῦ εἰμὶ ἐν θλίψει, ἐξελοῦμαι αὐτὸν, καὶ δοξάσω αὐτόν». Ψαλμ. 90. 14, 15. καὶ Ψαλμ. ρδ'. 1. καὶ Σοφ. Σειρ. γ' 14.—(1) Ἄμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου, δώσει ὑμῖν». Ἰωάν. ις'. 23. Λουκ. ια'. 9. Ματ. ς'. 6. Ἄδιαλείπτως προσεύχεσθαι». Πρὸς Θεσσαλ. Ἀ. ε'. 17. ἀβούλομαι προσεύχεσθαι τοὺς ἀνδρας ἐν παντὶ τόπῳ». Πρὸς Τιμ. Ἀ. β'. 8. Πρὸς Κορινθ. Α'. ιδ'. 15. «Ὅτι δεῖ φθάνειν τὸν ἥλιον ἐπ' εὐχαριστίαν σου, καὶ πρὸς ἀνατολὴν φωτὸς, ἐντυγχάνειν σοι». Σοφ. Σολ. ις'. 28. καὶ Σοφ. Σειράχ. ζ'. 10. γ'. 14. λθ'. 15. νά. 11.—(2) «Πάντες οἱ ψυχλοὶ τοῦ βασιδῆ, καὶ ἄλλαι γραφικαὶ προσευχαὶ καὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἄσματα εἰς τοῦτο ἀποβλέπουσιν.—(3) «Μακάριοι οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ φυλάσσοντες αὐτόν». Λουκ. ια'. 28. «Καὶ ἐν τῷ νόμῳ αὐτοῦ μελετήσῃ ἡμέρας καὶ νυκτός». Ψαλ. α'. 2 «Πρόσεχε τῇ ἀναγνώσει, τῇ παρακλήσει, τῇ διδασκαλίᾳ». Πρὸς Τιμ. Ἀ. δ'. 13.—(4) «Πάτερ, ἡμάρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου». Λουκ. ιε'. 18. Μνήσθητί μου, Κύριε, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου». Λουκ. κγ'. 42. «Ὁ Θεὸς ἰλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτολῷ». Λουκ. ιθ'. 13. «Ὅτι τὴν ἀνομίαν μου ἐγὼ γινώσκω, καὶ ἡ ἁμαρτία μου ἐνώπιόν μου ἐστὶ διὰ παντός». Ψαλμ. ν. 5. καὶ λα. 6.—(5) «Ἐν παντὶ εὐχαριστεῖται· τοῦτο γὰρ θέλημα Θεοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ». Πρὸς Θεσσαλ. Α'. ε'. 18 «Εἶπὲν τὸ ὄνομα Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ὡς τῷ Κυρίῳ ἔδοξεν, οὕτω καὶ ἐγένετο».

Ἐάν αὐτός ᾖναι παράνομος, πρέπει νὰ προφέρωμεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ μετὰ παντός τοῦ σεβασμοῦ, καὶ νὰ προσέχωμεν, ἵνα μὴτε διαλογιζώμεθα, μὴτε πράττωμέν τι, δι' οὗ ἐνδέχεται νὰ ἀμαυρωθῇ ἡ δόξα αὐτοῦ ἐνώπιον τῶν ἄλλων¹. Καὶ οὕτως ἡ προτροπὴ ἡμῶν εἰς τὴν θεοσέβειαν θεμελιούται ἐπὶ τῆς θεωρίας τῆς τοῦ Θεοῦ ὑπάρξεως καὶ τῶν θεῶν αὐτοῦ τελειότητων.

Β'. Χρειαστοῦμεν νὰ σεβόμεθα τὸν Θεόν, τὸν ποιητὴν καὶ προνοητὴν ἡμῶν διὰ τὴν πλάσιν τοῦ κόσμου καὶ διὰ τὴν θείαν αὐτοῦ πρόνοιαν περὶ αὐτοῦ· διότι, βλέποντες τὴν τάξιν καὶ ἁρμονίαν τούτου τοῦ κόσμου, καὶ τὴν ἐν αὐτῷ ποικιλίαν τῶν ζώων καὶ τῶν καρπῶν τῆς γῆς, καὶ παρατηροῦντες, ὅτι ταῦτα πάντα, πανσόφως ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δημιουργηθέντα συντρέχουσιν εἰς τὴν ἡμετέραν διατήρησιν καὶ τροφήν, αἰσθανόμεθα ἐνδομύχως, ὅτι χρέος ἡμῶν εἶναι νὰ εὐχαριστῶμεν τὸν Θεόν διὰ τὰς εὐεργεσίας αὐτοῦ².

1868

Ἰωβ ἀ. 21. 6.—(6) «Ἐγὼ δὲ ἐν τῷ πλήθει τοῦ ἐλέους σου εἰσελεύσομαι εἰς τὴν οἰκόν σου, προσκυνήσω πρὸς ναὸν ἁγίόν σου ἐν φόβῳ σου». Ψαλμ. ἐ. 8. «Εὐφράνθη ἐπὶ τοῖς εἰρηκαῖοι μοι· εἰς οἶκον Κυρίου πορευόμεθα». ρσά, 1 —(7) «Καὶ μὴ μεθύσκεσθε οἴνῳ ἐν ᾧ ἐστὶν ἀσωτία». Ἐφεσ. ἐ. 18. «Φανερὰ δὲ ἐστὶ τὰ ἔργα τῆς σαρκός· ἅτινά ἐστι μοιχεῖα, πορνεία, ἀκαθαρσία, ἀσέλγεια, εἰδολολατρεία, φαρμακεία, ἔχθρα, ἔρις, ζῆλος, θυμὸς, ἐριθειῖαι, διχιστασίαι, αἰρέσεις, φθόνοι, φόνοι, μέθαι, κῶμαι, καὶ τὰ ὅμοια τούτοις· ἃ προλέγω ὑμῖν, καθὼς καὶ προεῖπον, ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα πράσσοντες, βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσιν». Πρὸς Γαλ. ἐ. 19—22. Πρὸς Κορινθ. Α'. 5'. 10. Πρὸς Ῥωμ. ιγ'. 13. Λουκ. κβ'. 34.—(8) «Ἡ εὐσέβεια πρὸς πάντα ὠφέλιμός ἐστιν, ἐπαγγελίαν ἔχουσα ζωῆς τῆς νῦν καὶ τῆς μελλούσης». Πρὸς Τιμ. Α'. δ'. 8. 9. «Τὸ ἐπίστασθαί σε, ὀλόκληρος δικαιοσύνη· καὶ τὸ εἰδέναι σου τὸ κράτος, ρίζα ἀθανασίας». Σοφ. Σολ. ιε' 3 —(9) «Ὅπως γένεσθαι υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους, . . . Ἔσεσθαι οὖν ὑμεῖς τέλειοι, ὡσπερ ὁ πατήρ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τέλειός ἐστι». «Ματθ. ἐ. 45—48. «Μικταί μου γίνεσθε, καθὼς καὶ γὰρ Χριστοῦ». Πρὸς Κορινθ. Α'. ια'. 4.—(10) «Κύριον τὸν Θεόν σου προσκυνήσεις, . . . καὶ πρὸς αὐτὸν κολληθήσῃ». Δευτερ. 5'. 13. «Ὁν τρόπον ἐπιποθεὶ ἡ ἔλαφος ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων, οὕτως ἐπιποθεὶ ἡ ψυχὴ μου πρὸς σὲ ὁ Θεός· ἐδιψήσεν ἡ ψυχὴ μου πρὸς τὸν Θεόν τὸν ἰσχυρὸν τὸν ζῶντα, πότε ἤξω καὶ ὀφθῆσομαι τῷ προσώπῳ τοῦ Θεοῦ»; Ψαλμ. κβ'. 2—4.—(11) «Φυβερόν τὸ ἔμπεισθαι εἰς χεῖρας Θεοῦ ζῶντος» Πρὸς Ἑβρ. ι. 31. ¹ «Τὸ γὰρ ὄνομα τοῦ Θεοῦ δι' ὑμᾶς βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσι. Πρὸς Ῥωμ. β'. 24.—² «Τί ἀνταποδώσω τῷ Κυρίῳ περὶ πάντων, ὧν ἀνταπεδώκέ μοι. Ψαλμ. ρε'. 3

Γ'. Χρειαστούμεν νὰ σεβώμεθα τὸν Θεὸν καὶ διὰ τὴν ἀνταπόδοσιν· διότι, καθὼς ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ ἀγιότης τοῦ Θεοῦ βεβλιώς ἀπαιτεῖ ν' ἀποστρέφηται τὸν καταφρονούντα τὸ πρὸς αὐτὸν σέβας, καὶ παραβιάζοντα τὸ ἅγιον αὐτοῦ θέλημα¹. οὕτως ἡ αὐτὴ δικαιοσύνη ἀπαιτεῖ ν' ἀγαπᾷ καὶ ν' ἀνταμείβῃ ἐκείνον, ὅστις σέβεται καὶ προσκυνεῖ αὐτόν².

α) Αὕτη ἡ ἀνταπόδοσις γίνεται ἐν ταύτῃ τῇ ζωῇ, ὑφισταμένη εἰς τὴν εὐχαρίστησιν τῆς συνειδήσεως ἡμῶν, καὶ ἡμεῖς ἀπολαύομεν αὐτῆς, ὅταν πράττωμεν καλὸν τι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ³.

β) Ἀνταπόδοσιν ἐλπίζομεν καὶ μετὰ θάνατον ἐν τῇ μελλούσῃ ζωῇ⁴. Αὕτη δὲ ὑφίσταται εἰς τὴν τελείαν μακαριότητα ἡμῶν, ὅταν ἐνταῦθα διευθύνωμεν πάσας ἡμῶν τὰς πράξεις κατὰ τὴν θείαν θέλησιν. Ἐπειδὴ γνωστὸν εἶναι, ὅτι εὐσεβεῖς καὶ ἐνάρετοι ἄνθρωποι, εἰ καὶ ἔχουσι τὴν ἐσωτερικὴν εὐχαρίστησιν τῆς συνειδήσεως αὐτῶν, ἀλλ' ὅμως οὐχὶ μόνον δὲν ἀπολαύουσιν ἐν ταύτῃ τῇ ζωῇ πάντοτε τὴν δικαίαν ἀνταμοιβήν, ἀλλὰ μάλιστα καὶ διώκονται, καὶ παντοίας θλίψεως ὑπομένουσιν⁵. τούναντίον δὲ οἱ ἀσεβεῖς οὐχὶ σπανίως ἐν παντοίαις ἡδοναῖς καὶ εὐφροσύναις τελειοῦσι τὰς ἡμέρας αὐτῶν. Καὶ ταῦτα πάντα γίνονται κατὰ τὴν εἰδικὴν τοῦ Θεοῦ πάνσοφον οἰκονομίαν⁶. ἀλλ' ἐπειδὴ, καθὼς ἀνωτέρω ἐβρέθη, ἡ θεοσέβεια δὲν δύναται νὰ μὲν ἀβράβευτος, ἤτοι χωρὶς ἀνταποδόσεως, καὶ ἡ ἀρετὴ δὲν ἀνταμείβεται ἐνταῦθα πάντοτε κατ' ἀξίαν· ἔρεται, ὅτι πρέπει νὰ ᾔηται ἄλλη ζωὴ μετὰ θάνατον, ἐν ἣ ὁ ἐνάρετος μέλλουσι νὰ λάβωσι τὴν ἀνταπόδοσιν⁷.

¹) « Οὐ παροικήσει σοι πονηρευόμενος, οὐδὲ διαμενοῦσι παράνομοι κατέναντι τῶν ὀφθαλμῶν σου· ἐμίσησας πάντας τοὺς ἐργαζομένους τὴν ἀνομίαν». Ψαλμ. ε'. 5. 6. « Ὁ ὕψιστος ἐμίσησεν ἀμαρτολοὺς, καὶ τοῖς ἀσεβέσιν ἀποδοσεῖ ἐκδίκησιν. Σοφ. Σειρ. ιβ'. 6. ²) « Δόξα καὶ τιμὴ καὶ εἰρήνη παντὶ τῷ ἐργαζομένῳ τὸ ἀγαθόν». Πρὸς Ρώμ. β' 10. « Ὅτι τὸν ὕψιστον ἔθου καταφυγὴν σου· οὐ προσελεύσεται πρὸς σὲ κακά». Ψαλμ. 90. 9. — ³) « Τοῦτο γὰρ χάρις, εἰ διὰ συνειδήσιν Θεοῦ ὑποφέρει τις λύπας, πάσχων ἀδίκως». Α'. Πέτρ. β'. 19. — ⁴) « Προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν, καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος». Συμ. Ἄρθρ. 11. 12. « Ἡμῶν τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει. Οὐκ ἔχομεν ὧδε μένουσαν πόλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητούμεν». Πρὸς Φιλιππ. γ'. 20. Πρὸς Ἑβρ. ιγ'. 14. — ⁵) « Ἵτε, μὴ ὀλιγόρει παιδείας Κυρίου, μηδὲ ἐκλύου ὑπ' αὐτοῦ ἐλεγχόμενος· ὃν γὰρ ἀγαπᾷ Κύριος, παιδεύει, μαστιγοῖ δὲ πάντα υἱόν, ὃν παραδέχεται». Παροιμ. γ'. 12. « Τέκνον, εἰ προσέρχῃ δουλεύειν τῷ Κυρίῳ, ἐτοίμασον τὴν ψυχὴν σου εἰς πειρασμόν». Σοφ. Σειρὰ β'. 49. « Ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ θλίψιν ἔχετε». Ἰωάν. ιγ'. 33. — ⁶) « Τί ὅτι ὁδοὶ ἀσεβῶν εὐδοῦνται, εὐθνήσαν πάντες οἱ ἀθετοῦντες ἀθετήματα; ἔγγυς εἰ τοῦ στόματος αὐτῶν, καὶ πόρρω

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Περὶ τῆς ἐξ ἀποκαλύψεως θεογνωσίας.

Ὅτε ὁ ἄνθρωπος ἤρχισε νὰ πρᾶβαίῃ πᾶσαν ὄραν τὸν φυσικὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, τοιῦστιν ἔπεσεν εἰς ἀπρεπεῖς κλίσεις, εἰς δυναστείας, εἰς ἀδικίας, εἰς πανουργίας, εἰς ἀπάτας, εἰς συκοφαντίας, εἰς τὰ αἰσχρότατα πάθη τῆς σαρκὸς, εἰς τὴν μέθην, εἰς τὴν φυλαργυρίαν, εἰς τὴν ὑπερηφανίαν, εἰς τὸ μῖσος, εἰς τὸν φθόνον, καὶ ἄλλα ἀποτρόπαια κακὰ, καὶ διαφθαρεῖς ὑπὸ τῶν τοιούτων ἐλαττωμάτων, δὲν ἐδίνατο πλέον μόνος νὰ εὕρῃ ἱκανῶς ἰσχυρὰ μέσα εἰς τὸ νὰ ἐξιλεώσῃ τὸν Θεόν¹. τότε δὴ τότε ὁ Θεὸς, μὴ βουλόμενος νὰ ἀφίση τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ἐσχάτην αὐτοῦ ἀπόγνωσιν καὶ παντελεῖ πτώσιν, ἀπεκάλυψεν εἰς αὐτὸν τὸν τρόπον τῆς σωτηρίας αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον ἡμεῖς ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς *θείας ἀποκαλύψεως* σεβόμεθα². Ἐν τῇ θείᾳ ἀποκαλύψει περιέχεται τὸ εἰς τί πρέπει νὰ πιστεύωμεν, τί νὰ πράττωμεν, καὶ τί νὰ ζητῶμεν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὴν πίστιν καὶ κατὰ τὰ ἔργα ἡμῶν. Καὶ οὕτως ἐκ τῆς θείας ἀποκαλύψεως μαθάνομεν τὴν εὐαγγελικὴν πίστιν, τὸν θεῖον νόμον, καὶ τὴν κυριακὴν προσευχὴν.



ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Περὶ τῆς εὐαγγελικῆς πίστεως.

Πίστις εἶναι ἡ ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας ἀποδοχὴ τοῦ εὐαγγελίου.
 Α΄. Ἡ περὶ τῆς πίστεως διδασκαλία περιέχεται ἐν τῇ ἁγίᾳ Γραφῇ.

ἀπὸ τῶν νεφρῶν αὐτῶν». Ἰερου. ιβ΄. 1. 2. «Κατὰ δὲ τὴν σκληρότητά σου καὶ ἀμετανόητον καρδίαν, θησαυρίζεις σεαυτῷ ὄργην ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς καὶ ἀποκαλύψεως καὶ δικαιοκρισίας τοῦ Θεοῦ». Πρὸς Ῥωμ. 6΄. 5.
¹) «Λογίζομαι γὰρ, ὅτι οὐκ ἔξικα τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς». Πρὸς Ῥωμ. ἡ. 18. Πρὸς Θεσσ. Β΄. α. 6. 7. «Θεὸς οὐ μνηστρίζεται ὁ γὰρ ἐὰν σπείρῃ ἄνθρωπος, τοῦτο καὶ θερίσει». Πρὸς Γαλ. 5΄. 7.

²) «Κύριος ἐκ τοῦ οὐρανοῦ διέκυψεν ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων, τοῦ ἰδεῖν εἰ ἔστι συνιδῶν ἢ ἐκζητῶν τὸν Θεόν. Πάντες ἐξέκλιναν, ἅμα ἠχρειώθησαν· οὐκ ἔστι ποιῶν χρηστότητα, οὐκ ἔστιν ἕως ἐνός Ψαλμ. ιγ΄. 2 3. Γεν. 5΄. 11. 12.—²) «Κατὰ ἀποκάλυψιν μυστηρίου χρόνοις αἰώνιοις σεσηγημένου, φανερωθέντος δὲ νῦν διὰ τε γραφῶν προφητικῶν κατ' ἐπιταγὴν τοῦ αἰωνίου Θεοῦ, εἰς ὑπακοὴν πίστεως εἰς πάντα τὰ ἔθνη γνωρισθέντος». Πρὸς Ῥωμ. 5΄. 25. 26. Πρὸς Κορινθ. Α΄. β΄. 7. Πρὸς Ἐφεσ. α. 19. 20. γ΄. 9. 11.

Ἡ ἀγία Γραφή διαιρεῖται εἰς τὴν παλαιὰν καὶ καινὴν Διαθήκην. Ἡ παλαιὰ Διαθήκη περιέχει τὸν νόμον, ὅστις προετοιμάζει τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν τελείαν ἀποδοχὴν τῆς εὐαγγελικῆς πίστεως. Ἡ καινὴ Διαθήκη ἀποκλύπτουσα τῶν προφητειῶν καὶ τῶν προεικονισμάτων τὴν πλήρωσιν, κηρύττει εἰς ἡμᾶς τὴν μεγάλην τοῦ Θεοῦ εὐσπλαγχνίαν, τῆς ὁποίας ἠξιώθημεν διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Καὶ τὴν μὲν παλαιὰν Διαθήκην συνέγραψαν οἱ προφῆται· τὴν δὲ καινὴν, οἱ Ἀπόστολοι διὰ πνεύματος ἁγίου, καὶ διὰ τοῦτο, καθὼς αὕτη, οὕτω καὶ ἐκείνη, καλοῦνται κοινῶς ἅγια Γραφή¹.

Β'. Συντόμῳ, δὲ ἡ περὶ τῆς πίστεως διδασκαλία ἐξηγεῖται ἐν τῷ συμβόλῳ τῆς πίστεως, τὸ ὁποῖον συνετέθη ὑπὸ τῶν τριακκοσίων δεκκοκτὼ ἁγίων Πατέρων τῆς πρώτης οἰκουμένηκῆς συνόδου, ἧτις ἐγχεινεν ἐν Νικαίᾳ κατὰ τὸ 325 ἔτος. Τοῦτο δὲ τὸ σύμβολον διαιρεῖται εἰς δώδεκα ἄρθρα κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον.

1) Πιστεύω εἰς ἓνα Θεόν, πατέρα παντοκράτορα, ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων.

2) Καὶ εἰς ἓνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν μονογενῆ, τὸν ἐκ τοῦ πατρὸς γεννηθέντα πρὸ πάντων τῶν αἰώνων. Φῶς ἐκ φωτός, Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθέντα, οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ πατρὶ, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο.

3) Τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν, καὶ σαρκωθέντα ἐκ πνεύματος ἁγίου, καὶ Μαρίας τῆς παρθένου, καὶ ἐνανθρωπίσαντα.

4) Σταυρωθέντα τε ὑπὲρ ἡμῶν ἐπὶ Πορτίου Πιλάτου, καὶ παθόντα καὶ ταφέντα.

5) Καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς γραφάς.

6) Καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς, καὶ καθεζόμενον ἐκ δεξιῶν τοῦ πατρὸς.

7) Καὶ πάλιν ἐρχόμενον μετὰ δόξης κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς, οὗ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος.

8) Καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸ κύριον, τὸ ζωοποιόν, τὸ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορευόμενον, τῷ σὺν πατρὶ καὶ εἰς ἑὶς συμπροσκυνούμενον καὶ συνδοξαζόμενον, τὸ λαλῆσαν διὰ τῶν προφητῶν.

9) Εἰς μίαν ἁγίαν, καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν ἐκκλησίαν.

10) Ὁμολογῶ ἐν βαπτισμῷ εἰς ἄρεσιν ἁμαρτιῶν.

11) Προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν.

12) Καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἵωνος. Ἀμήν.

¹) « Οὐ γὰρ θελήματι ἀνθρώπου ἠνέχθη ποτὲ προφητεία, ἀλλ' ὑπὸ πνεύματος ἁγίου φερόμενοι ἐλάλησαν οἱ ἅγιοι τοῦ Θεοῦ ἄνθρωποι ». Πέτρ. ἀ. 21.

1. Τὸ πρῶτον ἄρθρον τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως ἀποδεικνύει

Α'. Ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι κατὰ τὴν οὐσίαν εἰς¹, ἀλλ' εἰς τρία πρόσωπα, πατέρα, υἱόν, καὶ ἅγιον πνεῦμα· τούτεστι, Θεὸς ὁ πατήρ, Θεὸς ὁ υἱός, Θεὸς τὸ ἅγιον πνεῦμα· δὲν εἶναι ὅμως τρεῖς θεοί, ἀλλ' εἷς Θεός, καὶ διὰ τοῦτο καλεῖται ἅγια Τριάς. Τὸ δὲ πρῶτον πρόσωπον τῆς ἁγίας Τριάδος εἶναι Θεὸς ὁ πατήρ².

Β'. Ὁ Θεὸς εἶναι ὕψιστος ὄν³. Αὐτὸς εἶναι αἰώνιος⁴, πνεῦμα καθάρωτατον⁵, παντεπιστήμων⁶, πάνσοφος⁷, παντοδύναμος⁸, πανταχοῦ παρὼν⁹, πανάγιος¹⁰, ἀληθινός¹¹, ὑπεράγαθος¹², πανοικτίρμων¹³, δικαιοτάτος¹⁴, ἀνταμείβων τοὺς καλοὺς, καὶ κολάζων τοὺς κακοὺς¹⁵.

Γ'. Ὁ Θεὸς διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ λόγου αὐτοῦ ἐπλασεν εἰς ἕξ ἡμέρας πάντα τὰ ὄρατά καὶ ἀόρατα, τούτεστι τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, τὰ πνεύματα, καὶ τὸν ἄνθρωπον¹⁶.

Τὴν πρώτην ἡμέραν ἐποίησεν ὁ Θεὸς ἐκ τοῦ μηδενὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, τούτεστιν ὅλην τὴν ὕλην, ἐξ ἧς σύγκειται οὗτος ὁ κόσμος, καὶ προσέταξε νὰ γείνη φῶς. Καὶ τὸ μὲν φῶς ὠνόμασεν ἡμέραν, τὸ δὲ σκότος ἑσπέρα¹⁷.

Τὴν δευτέραν ἡμέραν ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸ στερέωμα, τούτεστιν

1) «Ἴδετε, ἴδετε, ὅτι ἐγὼ εἰμι, καὶ οὐκ ἔστι Θεὸς πλὴν ἐμοῦ». Δευτερ. 10'. 39. «Ὅτι ἐγὼ Κύριος ὁ Θεός, καὶ οὐκ ἔστιν ἕτι πλὴν ἐμοῦ Θεός». Ἠσ. μέ. 5. «Οὐδεὶς Θεὸς ἕτερος, εἰ μὴ εἷς.» Πρὸς Κορινθ. Α'. ἡ. 4. «Εἷς γὰρ Θεός». Πρὸς Τιμ. Α'. β'. 5. 2) «Τρεῖς εἰσιν οἱ μαρτυροῦντες ἐν τῷ οὐρανῷ, ὁ πατήρ, ὁ λόγος, καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα· καὶ οὗτοι οἱ τρεῖς ἓν εἰσι». Α'. Ἰωάν. ε'. 7. «Πορευθέντες οὖν μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βηπτιζόντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος». Ματθ. κη' 19.— Εἰς ἀπόδειξιν τούτου συντείνουσι προσέτι τὰ ρητὰ τῆς ἁγίας Γραφῆς· Γεν. α'. 26. β'. 48. Ματθ. γ'. 16. 17. Α'. Πατρ. α'. 2.—³) «Πόθεν ὁμοιός σοι, Κύριε». Ἰερ. ι'. 6. «Ὅτι ἐξ αὐτοῦ (τοῦ Θεοῦ), καὶ δι' αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα», Πρὸς Ῥώμ. ια'. 36.—⁴) «Πρὸ τοῦ ὄρει γενεθῆναι, καὶ πλασθῆναι τὴν γῆν καὶ τὴν οἰκουμένην, καὶ ἀπὸ τοῦ αἰῶνος καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος σὺ εἶ». Ψαλ. πθ'. 2—⁵) «Πνεῦμα ὁ Θεός». Ἰωάν. δ'. 24. «Ὁ δὲ Κύριος τὸ πνεῦμά ἐστι». Πρὸς Κορινθ. Β'. γ'. 17.—⁶) «Ὅτι πάσης καρδίας ἐτάζει Κύριος, καὶ πᾶν ἐνθύμημα γινώσκει». Α'. Παρ. κη'. 9. «Καὶ οὐκ ἔστι κτίσις ἀφανὴς ἐνώπιον αὐτοῦ, πάντα γυμνά καὶ τετραχρηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ». Πρὸς Ἑβρ. δ'. 13.—⁷) «Ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου, Κύριε· πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας». Ψαλμ. ργ'. 24 καὶ ὁ δὲ βσιλεὶ τῶν αἰώνων, ἀρθάρτω, ἀοράτω, μόνῳ σοφῷ Θεῷ, τιμὴ καὶ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν». Πρὸς Τιμ. Α'. α'. 17.—⁸) «Ὁ δὲ Θεὸς ἡμῶν ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῇ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἕτοιμοις ἐπλασεν ἕσπερα».

δλον ἐκεῖνο τὸ εὐρύχωρον διάστημα, τὸ ὁποῖον βλέπομεν ἀπὸ τῆς γῆς μέχρι τοῦ οὐρανοῦ, τὸ περιέχον τὰ σύννεφα καὶ τὰς ἀναθυμιάσεις ὑπεράνω τῆς γῆς¹.

Τὴν τρίτην ἡμέραν διεχώρισεν ὁ Θεὸς τὴν γῆν ἀπὸ τοῦ ὕδατος, καὶ οὕτως ἐφάνησαν αἱ θάλασσαί καὶ λίμναι, καὶ ἤρχισαν νὰ τρέχωσιν οἱ ποταμοὶ καὶ αἱ βρύσεις. Ἡ δὲ ἀπὸ τοῦ ὕδατος διαχωρισθεῖσα γῆ ἐστολίσθη μετὰ διαφόρων δένδρων, ἀνθέων καὶ χόρτων².

Τὴν τετάρτην ἡμέραν ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἥλιον, τὴν σελήνην καὶ τοὺς ἀστέρας καθ' ἃν τὰξιν εὐρίσκονται ταῦτα καὶ τώρα, ἵνα φωτί-
ζωσι τοὺς ἀνθρώπους ἡμέραν καὶ νύκτα, καὶ δεικνύωσι τοὺς διαφο-
ρους καιροὺς³.

ἐποίησε, Ψαλ. ργ'. 11. Λουκ. α'. 37. ⁹) Πνεῦμα κυρίου πεπλήρωκε τὴν οἰκουμένην». Σοφ. Σολ. α'. 7. «Μὴ οὐχὶ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ἐγὼ πληρῶ, λέγει Κύριος» Ἱερ. κγ'. 24.—¹⁰) «Ἄγιε ἔσεσθαι, ὅτι ἄγιος ἐγὼ κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν». Α'. Πέτρ. α'. 15.—Λευϊτ. ιά. 44. ιβ'. 2. κ'. 7. ¹¹) «Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ἐγὼ εἰμι ἡ ὁδὸς, καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ». Ἰωάν. ιδ'. 6. «Ὁ λόγος ὁ σὸς ἀληθείᾳ ἐστι». Ἰωάν. ιζ'. 17.—¹²) «Οὐδεὶς ἀγαθὸς, εἰ μὴ εἷς ὁ Θεός». Λουκ. ιη'. 19. καὶ ρλδ'. ψαλ. 3.—¹³) «Κύριος ὁ Θεός, οἰκτίρμων καὶ ἐλεήμων, μακρόθυμος καὶ πολυέλεος καὶ ἀληθινός». Ψαλμ. πέ. 15. Ἔξοδ. λδ'. 6.

14) «Δίκαιος καὶ ἅγιος». Δευτερ. λβ. 5.—¹⁵) «Κατὰ τὴν σκληρό-
τητά σου καὶ ἀμετανόητον καρδίαν, θησαυρίζεις σεαυτῷ ὀργὴν ἐν ἡ-
μέρᾳ ὀργῆς καὶ ἀποκαλύψεως καὶ δικαιοκρισίας τοῦ Θεοῦ, ὃς ἀποδώ-
σει ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ». Πρὸς Ῥώμ. β'. 5. 6.—¹⁶) «Καὶ
συνετέλεσεν ὁ Θεὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἕκτῃ τὰ ἔργα αὐτοῦ, ἃ ἐποίησε». Γεν. β'. 2.—¹⁷) «Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν..
καὶ εἶπεν ὁ Θεός· Γενηθήτω φῶς, καὶ ἐγένετο φῶς. . . . καὶ ἐκάλεσεν
ὁ Θεὸς τὸ φῶς ἡμέραν, καὶ τὸ σκότος ἐκάλεσε νύκτα. Καὶ ἐγένετο ἑ-
σπέρα, καὶ ἐγένετο πρωὶ, ἡμέρα μία». Γεν. α'. 4. 3. 5:

¹) «Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸ στερέωμα. . . Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ
ἐγένετο πρωὶ, ἡμέρα δευτέρα». Γεν. α'. 7. 8.—²) «Καὶ εἶπεν ὁ Θεός·
συναχθήτω τὸ ὕδωρ. . . . καὶ ὀφθήτω ἡ ξηρά. Καὶ ἐγένετο οὕτως. .
Καὶ ἐκάλεσεν ὁ Θεὸς τὴν ξηρὰν, γῆν, καὶ τὰ συστήματα τῶν ὑδάτων
ἐκάλεσε θαλάσσας. . . . Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· βλαστησάτω ἡ γῆ βοτάνην
χόρτου. . . . Καὶ ζῦλον κάρπιμον. . . . Καὶ ἐγένετο οὕτως. . . . Καὶ
ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωὶ, ἡμέρα τρίτη». Γεν. α'. 9—14.

³) «Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· γενηθήτωσαν φωστῆρες ἐν τῷ στερεώματι
τοῦ οὐρανοῦ εἰς φῶσιν ἐπὶ τῆς γῆς, τοῦ διαχωρίζειν ἀναμέσον τῆς ἡ-
μέρας καὶ ἀναμέσον τῆς νυκτός. Καὶ ἔστωσαν εἰς σημεῖα καὶ εἰς και-
ροὺς, καὶ εἰς ἡμέρας καὶ εἰς ἑνιαυτούς· καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένε-
το πρωὶ, ἡμέρα τέταρτη». Γεν. α'. 14. 16.

Τὴν πέμπτην ἡμέραν διὰ τοῦ ἰσχυροῦ λόγου τοῦ Θεοῦ ἐφάνησαν τὰ ὄψαρια, ὅσα πλέουσιν εἰς τὰ ὕδατα, καὶ τὰ πετεινὰ. ὅσα πέτονται εἰς τὸν ἀέρα¹.

Τὴν ἕκτην ἡμέραν ἐποίησεν ὁ Θεὸς πάντα τὰ θηρία· τὰ ἔρπετά καὶ πάντα τὰ χερσαία ζῶα, καὶ τέλος πάντων καὶ τὸν ἄνθρωπον².

Δ'. Ὁ Θεὸς, πλάσας τὸν κόσμον καὶ τὸν ἄνθρωπον, προσεὶ καὶ περὶ αὐτῶν, ἵνα διατηρῶσι πάντα τὰ πλάσματα τὴν ὑπαρξίν αὐτῶν καὶ τὰς δυνάμεις³. Βλέπομεν ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ ὅτι τὰ ἄψυχα πράγματα διατηροῦνται ἐν τῇ ἐαυτῶν τάξει, ὡς ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη, οἱ ἀστέρες, καὶ ἡ γῆ· διότι, καθὼς πρὸ ἐνίων χιλιάδων ἐτῶν ἐγένετο, οὕτω καὶ τώρα βλέπομεν, ὅτι διὰ τῆς θείας προνοίας τὴν νύκτα διαδέχεται ἡ ἡμέρα, τὸ ἔαρ, τὸ θέρος, τὸ φθινόπωρον, καὶ τὸ φθινόπωρον, ὁ χειμὼν.

Εἰς δὲ τὰ ἐμφύχα πράγματα ἔδωκεν ὁ Θεὸς οὐχὶ μόνον δύναμιν καὶ ἰσχὴν νὰ πληθύνωσι τὸ ἐαυτῶν γένος, ἀλλὰ προητοίμασεν εἰς αὐτὰ καὶ πάντα τὰ ἀναγκαῖα πρὸς τὴν συντήρησιν τῆς ζωῆς αὐτῶν, προστάτων τὴν γῆν νὰ ἐλαστάνη τοιαῦτα φυτὰ, ὅποια συντείνουσι πρὸς τροφήν τῶν ἀνθρώπων καὶ πάντων τῶν ζῴων⁴. Ἐκαστον πλάσμα ἐποίησεν ὁ Θεὸς πρὸς τὴν ὑπηρεσίαν καὶ χρείαν τοῦ ἄλλου, οἷον, τὸ μὲν χόρτον νὰ χρησιμεύῃ εἰς τὰ κτήνη, τὰ δὲ κτήνη καὶ τὰ λοιπὰ ζῶα, εἰς τὸν ἄνθρωπον⁵. Ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἦτον ὁ Ἀδάμ, τοῦ ὁποίου τὸ σῶμα ἐπλασεν ὁ Θεὸς ἐκ τῆς γῆς, καὶ εἰς τὸν ὁποῖον ἐ χάρισεν ἀθάνατον ψυχὴν⁶. βοηθὸν δὲ αὐτοῦ ἐπλασεν ὁ Θεὸς τὴν γυναῖκα⁷,

¹) «Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· Ἐξαγαγέτω τὰ ὕδατα ἔρπετά ψυχῶν ζῴων· καὶ πετεινὰ πετόμενα ἐπὶ τῆς γῆς κατὰ τὸ στερῆμα τοῦ οὐρανοῦ· καὶ ἐγένετο οὕτως. Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα πέμπτη». Γεν. α'. 20.—24.—²) «Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· Ἐξαγαγέτω ἡ γῆ ψυχὴν ζῴων κατὰ γένος, τετράποδα καὶ ἔρπετά καὶ θηρία ἐπὶ τῆς γῆς κατὰ γένος. Καὶ ἐγένετο οὕτως. Καὶ εἶπεν ὁ Θεός ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν. Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα ἕκτη». Γεν. α'. 24.—31.—³) «Ἐν αὐτῷ γάρ (τῷ Θεῷ) ζῶμεν, καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν». Πράξ. ιζ'. 28.

⁴) «Ὁ ἐξανατέλλων χόρτον τοῖς κτήνεσι, καὶ χλόην τῇ δουλίᾳ τῶν ἀνθρώπων, τοῦ ἐξαγαγεῖν ἄρτον ἐκ τῆς γῆς. Ψαλμ. ργ'. 14.

⁵) «Καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς (τὸν ἄνδρα καὶ τὴν γυναῖκα) ὁ Θεὸς λέγων· ἀξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε, καὶ πληρώσατε τὴν γῆν, καὶ κατακυριεύσατε αὐτῆς». Γεν. α'. 28.—⁶) «Καὶ ἐπλασεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, χοῦν (λαβὼν) ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς, καὶ ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῴων». Γεν. β'. 7.

⁷) «Ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς». Γεν. α'. 27. «Ποιήσωμεν αὐτῷ (τῷ Ἀδὰμ) βοηθόν». Γεν. β'. 18.

ἐνομασθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Ἀδάμ Εὕκν, τὴν ὁποίαν ἐποίησεν ὁ Θεὸς ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ Ἀδάμ, ἐν ᾧ ἐκοιμᾶτο¹.

Ὁ Ἀδάμ καὶ ἡ Εὕκν ἐπλάσθησαν κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν τοῦ Θεοῦ², τρυτέστιν ἡ ψυχὴ αὐτῶν ἦτον ἁγία, καθαρὰ, δικαιοῦσα καὶ ἀναμάρτητος³. Ὁ Θεὸς ἐθήκεν αὐτοὺς εἰς τὸν παράδεισον, καὶ προσέταξε νὰ μὴ φάγωσιν ἀπὸ τοῦ ἀπργορευμένου εἰς αὐτοὺς δένδρου, ἵνα μὴ ἀποθάνωσιν⁴. Ἀλλ' ἀμφότεροι παρέβησαν τὴν θεῖαν ἐντολὴν, καὶ διὰ τῆς παραβάσεως οὐχὶ μόνον αὐτοὶ, ἀλλὰ δι' αὐτῶν καὶ πάντες οἱ ἀπόγονοι αὐτῶν καθυπεβλήθησαν εἰς τὸν πρόσκαιρον καὶ αἰώνιον θάνατον, καὶ εἰς διαφόρους ψυχικὰς καὶ σωματικὰς ἀβυσσότητας⁵.

Ὁ Θεὸς ὅμως, ὑπὸ εὐσπλαγχνίας καὶ ἀγάπης πρὸς τὸ ἀνθρώπινον γένος, τὸ ὁποῖον ἐπλάσθη προωρισμένον εἰς τὴν αἰώνιον εὐδαιμονίαν, δὲν ἠθέλησε νὰ καταδικάσῃ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸν αἰώνιον θάνατον, ἀλλ' εὐθὺς μετὰ τὴν πτώσιν αὐτοῦ ὑπεσχέθη εἰς αὐτὸν νὰ ἐξαποσταίλῃ τὸν ἐλευθερωτὴν⁶, περὶ τοῦ ὁποίου μετὰ ταῦτα οἱ προφῆται εἰς διαφόρους περιστάσεις προέλεγον, ὅπως ἰδόντες οἱ ἄνθρωποι τὸν ἐπηγγελμένον ἐλευθερωτὴν, δεχθῶσιν αὐτὸν μετὰ χερᾶς⁷, καὶ οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτὸν ἔχωσι ζωὴν αἰώνιον⁸.

2. Τὸ δεύτερον ἄρθρον τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως μᾶς πληροφορεῖ, ὅτι τὸ δεύτερον πρόσωπον τῆς ἁγίας Τριάδος, Θεὸς ὁ υἱός, δὲν εἶναι κτιστός, ἀλλὰ πρὸ αἰώνων ἐκ τοῦ πατρὸς γεννητός⁹, ὁμοούσιος τῷ πατρὶ κατὰ τὴν θεότητα¹⁰. Αὐτὸς εἶναι παταχοῦ παρῶν¹¹, παν-

1) Γεν. β'. 21. 22.—²) «Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν». Γεν. α'. 26.—³) «Πλὴν ἴδε τοῦτο εὖρον, ὃ ἐποίησεν ὁ Θεὸς σὺν τὸν ἄνθρωπον εὐθῆ». Ἐκκλ. ζ'. 30.

4) «Ἀπὸ δὲ τοῦ ξύλου τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρὸν οὐ φάγεσθε ἀπ' αὐτοῦ, ἧ δ' ἂν ἡμέρα φάγητε ἀπ' αὐτοῦ, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε» Γεν. β'. 17.—⁵) «Διὰ τοῦτο, ὡς περ δι' ἐνὸς ἀνθρώπου ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθε, καὶ διὰ τῆς ἁμαρτίας ὁ θάνατος· καὶ οὕτως εἰς πάντας ἀνθρώπους ὁ θάνατος διήλθεν, ἐφ' ᾧ πάντες ἥμαρτον». Πρὸς Ῥωμ. ε'. 12.—⁶) «Καὶ ἔχθραν θήσω ἀναμέσον σου καὶ ἀναμέσον τῆς γυναίκος, καὶ ἀναμέσον τοῦ σπέρματός σου, καὶ ἀναμέσον τοῦ σπέρματος αὐτῆς· αὐτός σου τηρήσει κεφαλὴν, καὶ σὺ τηρήσεις αὐτοῦ πτέρναν». Γεν. γ'. 15.

7) «Τούτῳ πάντες οἱ προφῆται μαρτυροῦσιν, ἄφειν ἁμαρτιῶν λαθεῖν διὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ πάντα τὸν πιστεύοντα εἰς αὐτόν». Πράξ. ι'. 43.—⁸) «Οὕτω γὰρ ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀποληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον» Ἰωάν. γ'. 16.—⁹) «Υἱός μου εἶ σὺ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε». Ψαλ. β'. 7.—¹⁰) «Ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ ἐν ἑσμῶν». Ἰωάν. γ'. 30.—¹¹) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—¹²) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—¹³) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—¹⁴) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—¹⁵) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—¹⁶) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—¹⁷) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—¹⁸) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—¹⁹) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—²⁰) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—²¹) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—²²) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—²³) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—²⁴) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—²⁵) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—²⁶) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—²⁷) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—²⁸) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—²⁹) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—³⁰) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—³¹) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—³²) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—³³) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—³⁴) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—³⁵) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—³⁶) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—³⁷) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—³⁸) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—³⁹) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—⁴⁰) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—⁴¹) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—⁴²) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—⁴³) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—⁴⁴) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—⁴⁵) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—⁴⁶) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—⁴⁷) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—⁴⁸) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—⁴⁹) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—⁵⁰) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—⁵¹) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—⁵²) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—⁵³) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—⁵⁴) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—⁵⁵) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—⁵⁶) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—⁵⁷) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—⁵⁸) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—⁵⁹) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—⁶⁰) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—⁶¹) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—⁶²) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—⁶³) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—⁶⁴) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—⁶⁵) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—⁶⁶) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—⁶⁷) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—⁶⁸) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—⁶⁹) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—⁷⁰) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—⁷¹) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—⁷²) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—⁷³) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—⁷⁴) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—⁷⁵) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—⁷⁶) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—⁷⁷) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—⁷⁸) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—⁷⁹) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—⁸⁰) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—⁸¹) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—⁸²) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—⁸³) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—⁸⁴) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—⁸⁵) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—⁸⁶) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—⁸⁷) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—⁸⁸) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—⁸⁹) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—⁹⁰) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—⁹¹) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—⁹²) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—⁹³) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—⁹⁴) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—⁹⁵) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—⁹⁶) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—⁹⁷) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—⁹⁸) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—⁹⁹) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—¹⁰⁰) «Ὁ ἑωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα... Ὅτι ἐγὼ ἕσμεν». Ἰωάν. γ'. 30.—

τογνώστης¹, παντοδύναμος², καὶ, ὁ Θεὸς ἀληθινὸς κατὰ τὴν οὐσίαν, ὁμοῦ μετὰ τοῦ πατρὸς ἐπλασε τὸν κόσμον³. Αὐτὸς καλεῖται Κύριος⁴.

Α. Ἐκ τοῦ τρίτου ἀρθροῦ τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως μνησάνομεν, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὸ ἔλεος αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς τοὺς ἁμαρτωλοὺς, ἦλθεν εἰς τὴν γῆν, ἐγεννήθη ἐπελείσει τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐκ τῆς παρθένου Μαρίας⁵. ἀνεδέχθη τὴν ἀνθρωπίνην σάρκα, καὶ ἔγεινε τέλειος ἄνθρωπος πλὴν τῆς ἁμαρτίας⁶. Ἐξ αὐτῆς δὲ τῆς ὥρας τῆς ἐνανθρωπήσεως αὐτοῦ καλεῖται Ἰησοῦς⁷, ὅπερ ἐστὶ σωτὴρ ἢ ἐλευθερωτῆς· ἐπειδὴ ἠλευθέρωσε τὸ ἀνθρώπινον γένος ἀπὸ τοῦ αἰωνίου θανάτου. Ὀνομαζέται δὲ Χριστὸς, τούτέστι κεχρισμένος τοῦ Θεοῦ, ὁ ἐπηγγελμένος εἰς ἡμᾶς Μεσσίας· ἐπειδὴ αὐτὸς ὡς βασιλεὺς καὶ ἄνθρωπος, ἦτο πλήρης τῶν ἐξαιρέτων χαρισμάτων τοῦ ἁγίου πνεύματος⁸, καὶ κατὰ τοῦτο τὸ ὄνομα ἡμεῖς, οἱ πιστεύοντες εἰς τὸν Χριστὸν, ὀνομαζόμεθα Χριστιανοί. Αὐτὸς καλεῖται καὶ μεσίτης ἡμῶν διὰ τοῦτο, ὅτι ἐφιλίωσε μετὰ τοῦ Θεοῦ τὸ ἀνθρώπινον γένος, τὸ ὁποῖον διὰ τῆς πικραθείας τῆς ἐντολῆς εἶχεν ὑποπίσει εἰς τὴν αἰώνιον θεῖαν ὀργήν⁹. Ἴνα φιλιωθῇ ὁμοῦς ὁ Θεὸς μετὰ τοῦ ἀνθρώπου, δεῖν

ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας, ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος Ἀμήν». Ματθ. κή. 20. —¹) « Αὐτὸς δὲ (ὁ Χριστὸς), εἰδὼς αὐτῶν τὰ διανοήματα, εἶπεν αὐτοῖς». Λουκ. ιά. 17.—

Εἰς τὸν Χριστὸν ἦτο γνωστὴ ἡ πολιτεία τῆς Σαμαρείτιδος (Ἰωάν. δ'. 48), ἡ προδοσία αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Ἰούδα (Ἰωάν. ιγ'. 14), τὸ πάθος, ὁ θάνατος καὶ ἡ ἀνάστασις αὐτοῦ (Λουκ. ιή. 31. 32. 33), ἡ καταστροφή τῆς Ἱερουσαλήμ (Ματθ. κδ'. 2). Ταῦτα δὲ εἰς μόνον τὸν Θεὸν εἶναι δυνατά.

²) « Ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς». Ματθ. κή. 18.—³) « Πάντα δι' αὐτοῦ (τούτέστι τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ) ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν, ὃ γέγονεν». Ἰωάν. α. 3.— « Καὶ εἰς κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, ἐξ οὗ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς δι' αὐτοῦ». Πρὸς Κορ. Α. ἡ. 6.—⁴) « Ἡμεῖς φωνεῖτέ με. Ὁ διδάσκαλος καὶ ὁ κύριος· καὶ καλῶς λέγετε· εἰμὶ γάρ». Ἰωάν. ιγ'. 13.— « Ὅτι κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, εἰς δόξαν Θεοῦ πατρὸς». Πρὸς Φιλιπ. β'. 11.—⁵) « Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ, καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι». Λουκ. α. 35.

⁶) « Καὶ εἶδατε, ὅτι ἐκεῖνος ἐφανέρωθη, ἵνα τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ἄρῃ· καὶ ἁμαρτία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστι». Ἰωάν. Α. γ'. 5.—⁷) « Καὶ ἰδοὺ συλλήψῃ ἐν γαστρὶ, καὶ τέξῃ υἱόν· καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν». Λουκ. α. 31.—⁸) « Καὶ ἐξελεύσεται ῥάβδος ἐκ τῆς ῥίζης Ἰεσσαί, καὶ ἄνθος ἐκ τῆς ῥίζης αὐτοῦ ἀναθήσεται, καὶ ἀνακαύσεται ἐπ' αὐτὸν πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, πνεῦμα σοφίας καὶ συνέσεως, πνεῦμα βουλῆς καὶ ἰσχύος, πνεῦμα γνῶσεως καὶ εὐσεβείας». Ἠσ. ιά. 1. 2.— « Ὡς ἔχρισεν αὐτὸν (τὸν Ἰησοῦν) ὁ Θεὸς πνεύματι ἁγίῳ καὶ δυνάμει». Πράξ. ι. 38.—⁹) « Εἰς γὰρ Θεὸς, εἰς καὶ μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου, Πάππικος, Χρι-

ἐδύνατο ἄλλοι τις νὰ ἀναδεχθῆ ταύτην τὴν μεσιτείαν, ἔργον τοσοῦτον μέγα καὶ ὑψηλόν, εἰ μὴ εἰς ἕνα μόνος, ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ· διότι ὁ ἄνθρωπος, πρᾶξις ἅπαξ τὴν ἐντολὴν τοῦ ἀπείρου καὶ κλωνίου ὄντος, ἔγεινε διὰ τοῦτο εἰς τὸν αἰῶνα παντοτεινός καὶ αἰώνιος πρᾶβότης· ὅθεν ἔπρεπε νὰ ἦναι ἀναμάρτητος καὶ αἰώνιος καὶ τὸ ὄν, τὸ ὁποῖον ἐμελλε νὰ δυνηθῆ νὰ ἀναδεχθῆ τὴν ἁμαρτίαν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ νὰ φιλιώσῃ τοῦτον μετὰ τοῦ Θεοῦ, καθ' ὃ ἄνθρωπος¹. διότι τὸ φθαρτὸν καὶ εἰς τὰς ἀσθενείας ὑποκείμενον πλάσμα, οὐδέποτ' ἐδύνατο νὰ ἐξελείψῃ αὐτὸ τὰ πταίσματα αὐτοῦ, καὶ νὰ ἐξιλεώσῃ εἰς τὸν αἰῶνα τὸν Θεόν, τὸν ὁποῖον παρώργισεν. Ἄλλ' οὐδὲν ἄλλο πλάσμα, ὃν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ἀτελές καὶ οὐχὶ αἰώνιον, δὲν ἐδύνατο ἐντελῶς καὶ αἰωνίως νὰ στερεώσῃ τὴν φιλιώσιν ἡμῶν μετὰ τοῦ Θεοῦ· δὲν ἐδύνατο ἐντελῶς καὶ αἰωνίως νὰ μᾶς υἰοθετήσῃ· δὲν ἐδύνατο ἐντελῶς καὶ αἰωνίως νὰ καθάρσῃ πάσας τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ μᾶς πληροφρήσῃ περὶ τῆς τελείας καὶ αἰωνίου μεσιτείας αὐτοῦ πρὸς τὸν Θεόν, εἰ μὴ εἰς ἕνα μόνος, ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὅστις, αἰώνιος ὢν Θεός, καὶ τέλειος ἄνθρωπος γενόμενος, ἔχει δικνεκὴ μεσιτείαν², καὶ διὰ τῆς μεσιτείας αὐτοῦ ἐλάβομεν τὴν τελείαν καὶ αἰωνίαν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν³. Ἐπρεπε δὲ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ νὰ γείνη καὶ ἄνθρωπος.

α) ἵνα μεταχειρισθῆ αὐτὸν ὁ οὐράνιος πατήρ μεσίτην καὶ ἐγγυητὴν ἡμῶν εἰς τὸ ἔργον τῆς ἀπολυτρώσεως, ὡς ἂν ἦτο μόνον ἄνθρωπος, τοῦ ὁποίου τὴν μορφήν ἔλαβεν· ἀλλ' ἵνα γείνη τοῦτο, ἦτον ἀδύνατον εἰς αὐτὸν νὰ μὴ λάβῃ ἀνθρωπίνην σάρκα⁴.

β) ἵνα ἐλκύσῃ ἡμᾶς εὐκολώτερον πρὸς ἑαυτὸν διὰ τῆς ὁρατῆς πρὸς ἡμᾶς παρουσίας αὐτοῦ, καὶ ἀναγγείλῃ εἰς ἡμᾶς ἐκ στόματος τὸ θέλημα τοῦ οὐρανοῦ πατρὸς, καὶ τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας⁵.

γ) ἵνα πληρώσῃ ἐντελῶς τὸν νόμον, καὶ διὰ τοῦτο οὐχὶ μόνον τὴν τοῦ νόμου πρᾶξις ἡμῶν νὰ συγκαλύψῃ, ἀλλὰ τὴν ἀγιωσύην αὐ-

στὸς Ἰησοῦς». Πρὸς Τιμ. Α'. β'. 5.—¹) «Τοιοῦτος γὰρ ἡμῖν ἔπρεπε ἀρχιερεὺς, ὅστις, ἄκακος, ἀμίαντος, κεχωρισμένος ἀπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν, καὶ ὑψηλότερος τῶν οὐρανῶν γενόμενος». Πρὸς Ἐβρ. ζ'. 26.

²) «Ὁ δὲ (Ἰησοῦς), διὰ τὸ μένειν αὐτὸν εἰς τὸν αἰῶνα, ἀπαράβατον ἔχει τὴν ἱερωσύνην· ὅθεν καὶ σώζειν εἰς τὸ παντελές δύναται τοὺς προσερχομένους δι' αὐτοῦ τῷ Θεῷ, πάντοτε ζῶν, εἰς τὸ ἐντυγχάνειν ὑπὲρ αὐτῶν». Πρὸς Ἐβρ. ζ'. 24. 25.—³) «Ὅτι ἴλεως ἔσομαι ταῖς ἀδικαίαις αὐτῶν, καὶ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν οὐ μὴ μνησθῶ ἐτι». Πρὸς Ἐβρ. ἡ. 12.—⁴) «Τὸν μὴ γνόντα ἁμαρτίαν, ἡμῶν ἁμαρτίαν ἐποίησεν, ἵνα ἡμεῖς γενώμεθα δικαιοσύνη Θεοῦ ἐν αὐτῷ». Πρὸς Κορ. Β'. ε'. 21.—⁵) Οὐκέτι ὑμᾶς λέγω δούλους· ἐτι ὁ δούλος οὐκ οἶδε τί ποιεῖ αὐτοῦ ὁ κύριος· ὑμᾶς δὲ εἴρηκα φίλους· ὅτι πάντα, ἃ ἤκουσα πρὸς τὸν Θεόν ἀπὸ τοῦ νομοῦ τοῦτο εἰπαίμεθα καὶ ποιῶμεν. 15.

τοῦ ζῶν νὰ μᾶς ἀφήσῃ πασῶν τῶν πράξεων ἡμῶν κανόνα, τὸν ὅποιον ἔχομεν χρέος νὰ ἀκολουθῶμεν, ἐὰν θέλωμεν νὰ σωθῶμεν¹.

δ) ἵνα ἀποθανῇ, καὶ ἱκανοποιῶν διὰ τοῦ θανάτου αὐτοῦ τὴν θείαν δικαιοσύνην, λυτρώσῃ ἡμᾶς ἀπὸ τῆς τιμωρίας, τῆς ὁποίας ἐγείναμεν ἄξιοι, καὶ προξενήσῃ εἰς ἡμᾶς τὴν αἰώνιον ζωὴν².

Ἡ ἐνανθρώπησις τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ἐγένετο αἰῶνάς τινας μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ πρώτου ἀνθρώπου. Ὁ θεὸς ἡμῶν μεσίτης δὲν ὑπόκρινεν εὐθὺς μετὰ τὴν πτώσιν νὰ φανερωθῇ ἐν σαρκὶ ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλλὰ προητοίμασεν εἰς ἐξουτὸν τὴν ὁδὸν διὰ τοῦ φυσικοῦ καὶ γραπτοῦ νόμου, διὰ τῶν προφητῶν, διὰ τῶν διαφόρων τιμωριῶν τῶν παρανόμων, διὰ τῶν πλουσιοπαρόχων ἀνταμοιβῶν τῶν δικαίων, καὶ διὰ πολλῶν ἐπαγγελιῶν. Ἄλλ' ἐπειδὴ, καὶ τούτων οὕτως ἐχόντων, τὸ ἀνθρώπινον γένος ἐκλινεν εἰς τὴν πτώσιν αὐτοῦ, καὶ τὸ κακὸν τῆς ἁμαρτίας διεχέετο εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην, καὶ δὲν ἦτον ἄλλη ἐλπίς σωτηρίας, εἰ μὴ διὰ τῆς ἀμέσου τοῦ Θεοῦ βοήθειας· τότε δὴ τότε, μετὰ τὴν πλήρωσιν τοῦ διωρισμένου καιροῦ κατὰ τὴν προαιώνιον τοῦ Θεοῦ βουλὴν, ἐφανερώθη τελευταῖον εἰς τοὺς ἀνθρώπους ὁ διὰ τῶν προφητῶν πάλαι λαλήσας Θεὸς, εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ μονογενοῦς αὐτοῦ υἱοῦ³. Αὕτη ὅμως ἡ μετὰ παρέλευσιν αἰῶνων τινῶν παρουσία τοῦ Σωτῆρος οὐδεμίαν φέρει ἀμφιβολίαν περὶ τῆς σωτηρίας τῶν ἐκλεκτῶν τῶν ἁγίων ἀνδρῶν, ὅσοι ἐζῆσαν πρὸ τῆς τοῦ Χριστοῦ παρουσίας· διότι, καθὼς ἡμεῖς πιστεύομεν εἰς τὸν ἐλθόντα σωτῆρα, οὕτως αὐτοὶ ἐπίστευσον εἰς τὸν μέλλοντα λυτρωτὴν. Ἡ δὲ πίστις αὐτῶν δὲν διέφερε τῆς ἡμετέρας⁴, καὶ διὰ τοῦτο ὁ ἀπόστολος Παῦλος τὸν Ἀβραάμ οὐχὶ μόνον ὀνομάζει πιστὸν, ἀλλὰ καὶ ὡς πρᾶδειγμα προβάλλει εἰς πάντας, ὅσοι θέλουσι νὰ δικαιωθῶσι διὰ τῆς πίστεως⁵.

Καθὼς εἰς τὴν φιλίωσιν γίνονται συνήθως συνήκκι, οὕτω καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ μεσίτης ἡμῶν, διατρίβων μεταξὺ ἡμῶν ἐπὶ τῆς γῆς, ὑπόκρινε νὰ μᾶς ἀποκαλύψῃ, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ἕτοιμος νὰ ἀφήσῃ τὰς

1) «Ἐξᾠπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, γενόμενον ἐκ γυναικός, γενόμενον ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον ἐξαγοράσῃ». Πρὸς Γαλ. δ'. 4.

2) «Ἐπὶ οὖν τὰ παιδιά κεκοινώνηκε σαρκὸς καὶ αἵματος, καὶ αὐτὸς παραπλησίως μετέσχε τῶν αὐτῶν, ἵνα διὰ τοῦ θανάτου καταργήσῃ τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, τούτεστι τὸν διάβολον· καὶ ἀπαλλάξῃ τούτους, ὅσοι φόβῳ θανάτου διὰ παντὸς τοῦ ζῆν ἔνοχοι ἦσαν δουλείας». Πρὸς Ἑβρ. β'. 14. 15.—3) «Πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως πάλαι ὁ Θεὸς λαλήσας τοῖς πατράσιν ἐν τοῖς προφήταις, ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν υἱῷ». Πρὸς Ἑβρ. ια'. 1.—4) «Ἐν ταύτῃ γὰρ (τῇ πίστει) ἐμαρτυρήθησαν οἱ πρεσβύτεροι». Πρὸς Ἑβρ. ια'. 2.—5) «Ἰησοῦς Χριστὸς χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας». Πρὸς Ἑβρ. ιη'. 14. 15.—6) Ἡ ἐπιπέσει τῆς ἐπίστεως καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐπὶ τὴν ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς ἰταλικῆς.

ἀμαρτίας ἡμῶν, ἐὰν μετανοήσωμεν εὐλακρινῶς δι' αὐτά¹, καὶ οὕτως ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἵνα δείξῃ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους τὴ μέσον πρὸς διαλλαγήν μετὰ τοῦ Θεοῦ, ἐρανέρωσεν εἰς ἡμᾶς τὴν ἀγίαν αὐτοῦ θέλησιν, καὶ ἐκήρυξε μετάνοιαν καὶ τὴν ἀληθῆ Θεογνωσίαν. Αὐτὸς μᾶς ἐδίδαξε νὰ λατρεύωμεν τὸν Θεὸν ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ ἐξ ὅλης καρδίας²· νὰ πιστεύωμεν εἰς αὐτὸν τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ὡς εἰς τὸν ἀπεσταλμένον παρὰ Θεοῦ³· νὰ αἰτῶμεν πάντα εἰς ὄνομα τοῦ Θεοῦ⁴, καὶ νὰ φυλαττώμεθα ἀπὸ πάσης ἀμαρτίας⁵. Πρὸς τούτοις μᾶς ἐξήγησεν ὁ Ἰησοῦς, εἰς τί ὕρίσταται ἡ ἀληθῆς τοῦ ἀνθρώπου μακαριότης⁶, μᾶς ἐδίδαξε διὰ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ παραδείγματος πῶς νὰ ἀγαπῶμεν τὸν πλησίον ἡμῶν⁷, ὡς καὶ αὐτοὺς τοὺς ἐχθρούς, καὶ νὰ εὐεργετῶμεν αὐτούς, καὶ νὰ προσευχόμεθα ὑπὲρ αὐτῶν⁸. Πᾶσαν δὲ τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ, αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν πάσης ἀποδοχῆς ἀξίαν, ἐθεοόλωσε διὰ παραδόξων θαυμάτων, τὰ ὁποῖα φανερώς ἀπεκάλυπτον τὴν θεότητα αὐτοῦ, ὥστε πάντες οἱ ἀκούοντες αὐτὸν μετ' ἀνεκφράστου θαυασμοῦ ἔλεγον, ὅτι οὐδέποτε εἰσέτι ἐφάνη τοιοῦτος ἐπὶ τῆς γῆς⁹.

Β'. Ἐκ τοῦ τετάρτου ἄρθρου τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως μνησθέντες, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἵνα δείξῃ τὴν ἄκραν αὐτοῦ ἀγάπην πρὸς ἡμᾶς, καὶ καθάρσῃ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν, ἐπλή-

αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην». Πρὸς Ῥωμ. δ'. 3.—1) «Λέγω ἡμῖν, ὅτι οὕτω χαρὰ ἔστε ἐν τῷ οὐρανῷ ἐπὶ ἐνὶ ἀμαρτωλῶ μετανοοῦντι, ἢ ἐπὶ ἐνεσθένοντι ἐννέα δικαίοις, οἵτινες οὐ χρεῖαν ἔχρουσι μετασείας». Δουκ. ιε'. 7.—«Εἰρήνην διώκετε μετὰ πάντων καὶ τὸν ἀγισμὸν, οὐ χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται τὸν Κύριον». Πρὸς Ἐβρ. ιβ'. 14.—2) «Πνεῦμα ὁ Θεὸς, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν, ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν». Ἰωάν. δ'. 24.—3) «Τοῦτο δὲ ἔστι τὴ θέλημα τοῦ πέμψαντός με, ἵνα πᾶς ὁ θεωρῶν τὸν υἱόν, καὶ πιστεύων εἰς αὐτὸν, ἔχη ζωὴν αἰώνιον». Ἰωάν. ς'. 40.—4) «Ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ». Ματθ. ς'. 33.—«Καὶ ὅτι ἐὰν αἰτήσητε (παρὰ τοῦ πατρὸς) ἐν τῷ ὀνόματί μου, τοῦτο ποιήσω». Ἰωάν. ιδ'. 13.—5) «Καθὼς ἐξέλεξάτο ἡμᾶς ἐν αὐτῷ πρὸ καταβολῆς κόσμου, εἶναι ἡμᾶς ἁγίους καὶ ἀμώμους κατενώπιον αὐτοῦ ἐν ἀγάπῃ». Πρὸς Ἐφ. α'. 4.—6) Ματθ. ε'. καὶ ς'.—7) «Καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτὸν (τὸν Ἰησοῦν) λεπρὸς, παρακαλῶν αὐτὸν καὶ γονυπετῶν αὐτὸν, καὶ λέγων αὐτῷ. Ὅτι, ἐὰν θέλῃς, δύναστί με καθάρσῃ. Ὁ δὲ Ἰησοῦς σπλαγχνισθεὶς, ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἥψατο αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτῷ. Θέλω, καθάρσθητι». Μάρκ. α'. 40 41.—8) «Ἀγαπήτε τοὺς ἐχθρούς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖτε τοὺς μισοῦντας ὑμᾶς, καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς καὶ διωκόντων ὑμᾶς». Ματθ. ε'. 44.—9) «Καὶ ἐκλήθηντος τοῦ δαιμονίου, ἐλάλησεν ὁ κοφῆριος καὶ εἶπεν αὐτῷ ὅτι οὐδέποτε

ρωσε τὸ μυστήριον τῆς ἡμετέρας ἀπολυτρώσεως. Τὴν δὲ ἡμέραν, καθ' ἣν ἔμελλε νὰ παραδοθῆ εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἰουδαίων, ἔφαγεν ὁ Χριστὸς μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ τὸ πάσχα¹, καὶ κατέστησε τὸ μυστήριον τῆς μεταλήψεως². Μετὰ ταῦτα ἐπωλήθη εἰς τοὺς Ἰουδαίους ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου Ἰούδα τοῦ Ἰσκαριώτου³. Οἱ Ἰουδαῖοι διέβαλον τὸν Ἰησοῦν ὡς λέγοιτα, ὅτι δύναται νὰ καταστρέψῃ τὸν ναὸν τῆς Ἱερουσαλὴμ, καὶ πάλιν εἰς τρεῖς ἡμέρας ν' ἀποκαταστήσῃ αὐτὸν, ὅπως ἦτο⁴, καὶ ὅτι ὠνόμαζεν ἑαυτὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ⁵, καὶ βασιλεῖα τῶν Ἰουδαίων⁶. διὰ ταῦτα δὲ ὑπέμεινε τιμωρίας ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων ἐπὶ τοῦ Πιλάτου, ἐπάρχου τότε τῶν Ῥωμαίων ἐν Ἰουδαίᾳ, καὶ προσηλώθη ὑπ' αὐτῶν εἰς τὸν σταυρόν⁷. Τὴν ἡμέραν δὲ τῆς σταυρώσεως αὐτοῦ, τὴν παρασκευὴν, πρὸς τὸ ἑσπέρας, κατεβιβάσθη ἐκ τοῦ σταυροῦ ὑπὸ Ἰωσήφ τοῦ ἐξ Ἀριμαθαίας, καὶ ὑπὸ τοῦ Νικοδήμου, καὶ ἐτέθη εἰς μνήμα καινόν⁸. Ἡ ταφὴ

ἐφάνη οὕτως ἐν τῷ Ἰσραήλ». Ματθ. θ'. 33.—¹) «Καὶ ἐποίησαν οἱ μαθηταί, ὡς συνέταξεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἠτοίμασαν τὸ πάσχα. Ὀψίας δὲ γενομένης, ἀνέκειτο μετὰ τῶν δώδεκα» Ματθ. κγ'. 19. 20.—²) «Καὶ λαβὼν ἄρτον, εὐχαριστήσας ἔκλασε, καὶ ἔδωκεν αὐταῖς, λέγων· Τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν διδόμενον· τοῦτο πρῶτον εἶτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. Ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον, μετὰ τὸ δεῖπνῆσαι, λέγων· Τοῦτο τὸ ποτήριον, ἡ καινὴ Διαθήκη ἐν τῷ αἵματί μου, τὸ ὑπὲρ ἡμῶν ἐκχυνόμενον». Λουκ. κβ'. 19. 20.—³) «Εἰσήλθε δὲ ὁ σατανᾶς εἰς τὸν Ἰούδαν τὸν ἐπικαλούμενον Ἰσκαριώτην, ὄντα ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δώδεκα. Καὶ ἀπελθὼν συνελάλησε τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς στρατηγοῖς, τὸ πῶς αὐτὸν παραδῶ αὐτοῖς;» Λουκ. κβ'. 3. 4

⁴) «Ἵστερον δὲ προσελθόντες δύο ψευδομάρτυρες, εἶπον· Οὗτος ἔφη· δύναμαι καταλύσαι τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν οἰκοδομῆσαι αὐτόν». Ματθ. κγ'. 60. 61.—⁵) Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ (τῷ Πιλάτῳ) οἱ Ἰουδαῖοι· Ἡμεῖς νόμον ἔχομεν, καὶ κατὰ τὸν νόμον ἡμῶν ὀφείλει ἀποθανεῖν, ὅτι ἑαυτὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ ἐποίησεν». Ἰωάν. ιθ'. 7.—⁶) «Ἐκ τούτου ἐζήτηί ὁ Πιλάτος ἀπολύσαι αὐτόν. Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι ἔκραζον, λέγοντες· Ἐάν τοῦτον ἀπολύσῃς, οὐκ εἶ φίλος τοῦ Καίσαρος· πᾶς ὁ βασιλεῖα ἑαυτὸν ποιῶν, ἀντιλέγει τῷ Καίσαρι». ιθ'. 12.

⁷) «Τότε οὖν (ὁ Πιλάτος) παρέδωκεν αὐτόν (τὸν Ἰησοῦν) αὐτοῖς (τοῖς Ἰουδαίοις), ἵνα σταυρωθῆ». Ἰωάν. ιθ' 16.—⁸) «Μετὰ δὲ ταῦτα ἠρώτησε τὸν Πιλάτον ὁ Ἰωσήφ ὁ ἀπὸ Ἀριμαθαίας. . . ἵνα ἄρῃ τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἐπέτρεψεν ὁ Πιλάτος. Ἦλθεν οὖν καὶ ἤρε τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. Ἦλθε δὲ καὶ Νικόδημος (ὁ ἐλθὼν πρὸς τὸν Ἰησοῦν νυκτὸς τὸ πρῶτον), φέρων μίγμα σμύρνης καὶ ἀλόης ὡσεὶ λίτρας ἑκατόν· ἔλαβον οὖν τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἔδησαν αὐτὸ ὀθονίοις μετὰ τῶν ἀρωμάτων, καθὼς ἔθος ἐστὶ τοῖς Ἰουδαίοις ἐνταφιάζειν. Ἦν δὲ ἐν τῷ τόπῳ, ὅπου ἐσταυρώθη, κήπος, καὶ ἐν τῷ κήπῳ μνημεῖον και-

τοῦ Σωτῆρος ἀποδεικνύει, ὅτι ἀληθῶς ἀπέθανεν. Εἰς τοῦτο δὲ τὸ ἄρθρον πρέπει νὰ σημειώσωμεν προσέτι, ὅτι ὁ Χριστὸς ὑπέμεινε τιμωρίαν καὶ θάνατον οὐχὶ ὡς Θεὸς, ἀλλ' ὡς ἄνθρωπος, καὶ ὅτι αὐτὸς, εἰ καὶ οὐδεμίαν εἶχεν ἁμαρτίαν, ἠθέλησεν ὁμως νὰ παραδώσῃ ἑαυτὸν εἰς τιμωρίαν καὶ εἰς σταυρικὸν θάνατον, ὥστε ν' ἀποκτήσωμεν ἡμεῖς τὴν ψυχικὴν σωτηρίαν¹, ἣτις ὑφίσταται εἰς τὴν πρὸς τὸν Θεὸν στερεὰν ἡμῶν ἐλπίδα, εἰς τὴν φιλίωσιν ἡμῶν μετὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ εἰς τὴν τελείαν πληροφориαν, ὅτι ὁ Θεὸς μᾶς ἀγαπᾷ. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Χριστὸς, χωρὶς πταίσματος, καὶ ὑπὸ μόνῃς τῆς πρὸς τὸ ἀνθρώπινον γένος ἀγάπης, ὑπέμεινε τιμωρίαν καὶ θάνατον, ὀφείλομεν καὶ ἡμεῖς οἱ χριστιανοί, οἱ φέροντες τὸ ὄνομα αὐτοῦ, νὰ μιμώμεθα τὸ παράδειγμα αὐτοῦ, καὶ νὰ φυλαττώμεθα, ἵνα μὴ κολαζώμεθα διὰ τὰ πλημμελήματα ἡμῶν· τὰς δὲ συκοφαντίας καὶ τοὺς χλευασμοὺς, τὰ ὁποῖα ἐνίστε, καὶ ἐκπληροῦντες τὰ καθήκοντα ἡμῶν, καὶ σεμνῶς πολιτευόμενοι, ἐπισύρομεν καθ' ἡμῶν αὐτῶν, νὰ ὑπομένωμεν ἀγογγύστως, μᾶλλον δὲ προθύμως, ἵνα ὑποφέροντες ταῦτα οὐχὶ κατ' ἀξίαν, πλησιάζωμεν περισσότερον εἰς τὴν ἄμωμον καὶ ἁγίαν πολιτείαν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν³.

Γ'. Τὸ πέμπτον ἄρθρον τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως μᾶς δεικνύει, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς, ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, τὴν τρίτην ἡμέραν μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ, ἦτις ἦτο πρώτη τῆς ἑβδομάδος, καὶ νῦν ὑπὸ τῶν χριστιανῶν ὀνομάζεται Κυριακῆ, ἀνέστη ἐν τῇ δυνάμει τῆς θεότητος αὐτοῦ, ἐκ τοῦ τάφου³, καὶ οὕτως ἐπλήρωσε τὰς προφητείας τῆς παλαιᾶς Διαθήκης⁴, καὶ τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ πρόρρησιν περὶ τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ⁵, καὶ ἀπέδειξεν, ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ ἀληθὴς ἀπεσταλμένος παρὰ τοῦ Θεοῦ Σωτῆρ ἡμῶν, καὶ ὅτι ἡ εἰς αὐτὸν ἐλπίς ἡμῶν εἶναι στερεὰ καὶ βεβαία⁶. Ἐπὶ ταύτης δὲ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Σωτῆρος ἐπισημαίνεται καὶ τῆς ἡμετέρας ἀναστάσεως ἢ ἐλπίς⁷.

νόν, ἐν ᾧ οὐδέπω οὐδεὶς ἐτίθη. Ἐκεῖ οὖν διὰ τὴν παρασκευὴν τῶν Ἰουδαίων, ὅτι ἐγγὺς ἦν τὸ μνημεῖον, ἔθηκαν τὸν Ἰησοῦν». Ἰωάν. ιδ'. 38.—42.

1) «Τὸν γὰρ μὴ γινόντα ἁμαρτίαν, ὑπὲρ ἡμῶν ἁμαρτίαν ἐποίησαν, ἵνα ἡμεῖς γενώμεθα δικαιοσύνη Θεοῦ ἐν αὐτῷ». Πρὸς Κορινθ. Β'. ε. 21.—2) «Ποῖον γὰρ κλέος, εἰ ἁμαρτάνοντες καὶ κολαφιζόμενοι ὑπομενεῖται; ἀλλ' εἰ ἀγαποῦμεν καὶ πάσχοντες ὑπομενεῖτε, τοῦτο χάρις παρὰ Θεοῦ. Εἰς τοῦτο γὰρ ἐκλήθητε, ὅτι καὶ Χριστὸς ἐπαθὶν ὑπὲρ ἡμῶν, ὑμῖν ὑπολιμπάνων ὑπαγαγμῶν, ἵνα ἱπακορευθῆσθε τὴν ἰχνησιν αὐτοῦ ὡς ἁμαρτίαν οὐκ' ἐποίησεν, οὐδὲ ἐβρέθη ὄλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ». Περ. Α'. β. 20 22 3) «Τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων, ὁρθρῶ βαθείας ἦλθεν (αἱ μυροφόροι γυναῖκες) ἐπὶ τὸ μνημα, φέρουσαι τὸ ἠτοίμασαν ἀρώματα· καὶ τινες οὖν αὐταῖς. Εὗρον δὲ τὸν λίθον ἀποκεκλισμένον ἀπὸ τοῦ μνημεῖου, καὶ εἰσελθούσαι οὐχ' εὗρον τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ». Λουκ. κδ. 1 3) «Ὁντος ἠγέρθη ὁ Κύριος». Λουκ. κδ. 35. 4) «Ὅτι οὐκ ἐγκαταλείψεις τὴν ψυχὴν μου εἰς ἄδου, οὐδὲ δώσεις τὸν βίον σου· εἰς διαφθοράν». Ψαλμ. ιε. 10 5) «Ἐδίδαξεν γὰρ (ὁ Χριστὸς) τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτὸν, καὶ ἀποκτανθεὶς, τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται». Μάρκ. θ. 31. 6) «Ἐὶ δὲ Χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, κενὸν ἄρα τὸ κήρυγμα ἡμῶν, κενὴ δὲ καὶ ἡ πίστις ὑμῶν». Πρὸς Κορινθ. Α. ιε. 14 7) «Ἐὶ γὰρ πιστεύομεν, ὅτι Ἰησοῦς ἀπέθανεν καὶ ἀνέστη, οὕτω καὶ ὁ Θεὸς τοὺς κοιμηθέντας διὰ τοῦ Ἰησοῦ ἔξει σὺν αὐτῷ». Πρὸς Θεσσαλ. Α. β. 14. «Ἐπειδὴ τὸν ἀνθρώπου Ψηφισμοῦ ἠθροῦ ἀπὸ τοῦ ἰστοῦ τοῦ Ἐκκλησιολογικοῦ Πολιτικῆς

Δ'. Ἐκ τοῦ ἑαυτοῦ ἄρθρου τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως μανθάνομεν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, μετὰ τὴν ἀνάστασιν αὐτοῦ ἐφάνη εἰς τοὺς Ἀποστόλους, καὶ εἰς πολλοὺς ἄλλους, πληροφορήσας αὐτοὺς, ὅτι ἀληθῶς ἀνέστη¹. Ἔδωκε δὲ εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ τὴν σωτηριώδη διδασκαλίαν περὶ τῆς ἀποστολῆς αὐτῶν καὶ τοῦ κηρύγματος τοῦ εὐαγγελίου², ὑποσχόμενος εἰς αὐτοὺς νὰ πέμψῃ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἵνα διδάξῃ αὐτοὺς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν³. Καὶ μάλιστα ἐπὶ τῆς γῆς τεσσαράκοντα ἡμέρας, ἀνελήφθη ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ πρὸς τὸν πατέρα εἰς τὸν οὐρανόν⁴, ὅπου κάθηται ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς⁵, τουτέστιν, ἔλαβε τὴν θείαν ἐξουσίαν καὶ δόξαν, ἥτις, καὶ τοὶ ἦτον εἰς αὐτὸν ἀπ' αἰῶνος πάντοτε οἰκεία, ἀλλ' ἐπὶ τῆς γῆς ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων ἦτο κεκρυμμένη ὑπὸ τὸ κάλυμμα τῆς ἀνθρωπότητος⁶.

Ε'. Τὸ ἑβδομὸν ἄρθρον τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως μᾶς προσάττει νὰ πιστεύωμεν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὴν ὑπόσχεσιν αὐτοῦ⁷ θέλει ἔλθει πάλιν μετὰ δόξης, ὡς κριτῆς καὶ βασιλεὺς, εἰς τὴν γῆν, ἵνα κρίνῃ ζῶντας καὶ νεκροὺς⁸, δηλονότι καὶ βασιλέα, καὶ ἡγεμόνα, καὶ ἀρχιερέα, πλοῦσιον καὶ πτωχόν, μικρὸν καὶ μέγαν, καὶ πάντας κοινῶς τοὺς ἀνθρώπους πάσης τάξεως καὶ καταστάσεως, κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν⁹. Ὁ Χριστὸς δὲν θέλει μᾶς κρίνει, ὡς κρίνουσιν οἱ κριταὶ τοῦ κόσμου· διότι οἱ κριταὶ τοῦ κόσμου, ὡς μὴ εἰδότες τὰ πάντα, καὶ διὰ τοῦτο ὡς μὴ γινώσκοντες τοὺς διαλλογισμοὺς ἡμῶν, μᾶς κρίνουσι μόνον κατὰ τοὺς λόγους καὶ κατὰ τὰ ἔργα ἡμῶν. Ὁ Χριστὸς ὁμῶς, ὡς κριτῆς, δοτις γινώσκει τὰ πάντα, θέλει μᾶς κρίνει οὐχὶ μόνον διὰ τὰ βαρῆα καὶ φανερά ἀμαρτήματα· οἶον, διὰ τὴν ἀπιστίαν καὶ βλασφημίαν εἰς τὸν Θεόν, καὶ τὰ λοιπὰ¹⁰, ἀλλὰ καὶ διὰ πάντα κακὸν λογισμὸν¹¹. Πότε δὲ θέλει γεῖνει ἡ δευτέρα

1) « Ἐρχεται Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ ἀναγγέλλουσα τοῖς μαθηταῖς, ὅτι εὗρεκε τὸν Κύριον . . . Ἐλεγον οὖν αὐτῷ (τῷ Θεωμᾷ) οἱ ἄλλοι μαθηταῖ· «Ἐωράκαμεν τὸν Κύριον», Ἰωάν. κ'. 18. 25 2) «Καθὼς ἀποσταλέμεν ὁ πατήρ, καὶ ἡμεῖς πέμψω ὑμᾶς. Καὶ τοῦτο εἰπὼν, ἐνεύσησε, καὶ λέγει αὐτοῖς· Λαβετε πνεῦμα ἅγιον. Ἄν τιναν ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς· ἂν τιναν κρατεῖτε κεκράτηνται», Ἰωάν. κ'. 21. 22. 23. 3) «Καὶ ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα, καὶ ἄλλον παρακλητὸν δώσει ὑμῖν, ἵνα μὲν μετ' ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας», Ἰωάν. ιδ'. 16. 17. «Ἐκίους ὑμᾶς διδάξει πάντα», 28. 4) «Ἐπι ἡμερῶν τεσσαράκοντα ὄπτανόμενος (ὁ Χριστὸς) . . . Βλεπόντων αὐτῶν (τῶν μαθητῶν) ἐπήρθη, καὶ νεφελῆ ἐπέλασεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν», Πραξ. α. 3. 9. 5) «Οὐ ὁ Χριστὸς ἵστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ καθημένος», Πρὸς Κολοσ. γ. 1. 6) «Καὶ νῦν δοξάσθη με σὺ, πάτερ, παρὰ σεαυτοῦ τῇ δόξῃ, ἣ εἶχον, πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι, παρὰ σοί», Ἰωάν. ιζ'. 5. 7) «Ἰδοὺ ἔρχομαι ταχὺ . . . Naί, ἔρχομαι ταχὺ», Ἀποκ. κβ. 7. 20. 8) «Ὅτι αὐτὸς (ὁ Χριστὸς) ἵστιν ὁ ὀρισμένος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κριτῆς ζῶντων καὶ νεκρῶν», Πραξ. ι. 42. 9) «Τοὺς γὰρ πάντας ἡμᾶς φανερωθῆναι δεῖ ἐμπροσθεν τοῦ βήματος Χριστοῦ, ἵνα κομισθῆτε ἕκαστος τὰ διὰ τοῦ σώματος, πρὸς ἃ ἐπραξεν, εἴτε ἀγαθὰ εἴτε κακὰ», Πρὸς Κορινθ. Β. ε. 10. 10) «Ἰδοὺ ἦλθε Κύριος ἐν μιράσιν ἁγίοις αὐτοῦ, ποιῆσαι κρίσιν κατὰ πάντων, καὶ ἐξελεῖξαι πάντας τοὺς ἀσεβεῖς αὐτῶν περὶ πάντων τῶν ἔργων ἀσεβείας αὐτῶν, ὧν ᾔσθησαν, καὶ περὶ πάντων τῶν σκληρῶν, ὧν ἐλάλησαν κατ' αὐτὸ ἀμαρτωλοὶ ἀσεβεῖς . . . Ἰουδ. 14. 15. 11) «Λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι πᾶν ῥῆμα ἄργόν, ὃ ἴαν λαλήσωσιν οἱ ἄνθρωποι ἀποδώσουσι περὶ τῆς κρίσεως αὐτοῦ», Ματθ. ε'. 22. 30.

παρουσία τοῦ Χριστοῦ¹, οὐδαμοῦ τῆς ἁγίας Γραφῆς μᾶς ἀπεκάλυψεν ὁ Θεός². βεβαίως διὰ τοῦτον τὸν λόγον, ἵνα μὴ γινώσκοντες τὸν καιρὸν τῆς φοβερᾶς ταύτης ἡμέρας τῆς κρίσεως, εὐρισκόμεθα πάντοτε εἰς τὰ ἔργα ἡμῶν καθαρὸι καὶ ἄμωμοι³. Ὁ Κύριος ὁμως δὲν ἄργεῖ νὰ ἔλθῃ, ἀλλὰ προσμένει μόνον νὰ καθάρισωμεν ἡμᾶς αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν, καὶ νὰ μετανοήσωμεν⁴.

3 Τὸ ὄργδοον ἄρθρον τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως περιέχει τὴν διδασκαλίαν περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τοῦ τρίτου προσώπου τῆς ἁγίας Τριάδος, περὶ τοῦ ὁποίου πρέπει νὰ πιστεύωμεν, ὅτι ἐκπορεύεται ἀκαταλήπτως ἐκ τοῦ Πατρὸς⁵, καὶ εἶναι ἀληθὴς Θεός⁶, σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ ἐν μιᾷ ἀδιαίρετῳ προσκυνῆσει καὶ λατρείᾳ τιμώμενον καὶ δοξαζόμενον⁷, διὰ τοῦ ὁποίου οἱ προφῆται ἐπροφήτευσαν, καὶ οἱ ἀπόστολοι εὐηγγέλισαν⁸, καὶ ὅτι αὐτὸ ζωοποιεῖ πνευματικῶς πάντας τοὺς πιστοὺς ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ, τοῦτέστιν, ἀνακαινίζει καὶ πληθύνει εἰς ἡμᾶς τὴν σωτήριον χάριν τοῦ Θεοῦ⁹, φωτίζει τὸν νοῦν ἡμῶν¹⁰, καὶ κατευθύνει τὴν θέλησιν ἡμῶν εἰς τὸ καλόν¹¹. Ὁ τοιοῦτος πνευματικὸς ἁγιασμὸς, ἢ ἡ ζωοποίησις ἡμῶν, εἶναι ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ, ἀποδιδόμενη εἰς τὸ τρίτον πρόσωπον τῆς ἁγίας Τριάδος, τὸ ὁποῖον διὰ τοῦτο ὀνομάζεται Πνεῦμα ἅγιον, κύριον, ζωοποιόν. Αὕτη δὲ ἡ θεία χάρις πηγάζει ἐξ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ πατρὸς· κερδαίνεται εἰς ἡμᾶς ἐκ τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀποκτᾶται ἐκ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἡμεῖς, ἁγιασθέντες δι' αὐτῆς, λαμβάνομεν περισσοτέραν δέ-

- 1) « Ἐν ἡμέρᾳ, ὅτε κρινεῖ ὁ Θεὸς τὰ κρυπτά τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὸ εὐαγγελίόν μου διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ », Πρὸς Ῥωμ. β. 16. 2) Προσέχετε δὲ ἑαυτοῖς, μήποτε βαρυνθῶσιν ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν κραυγῇ καὶ μέθῃ καὶ μερίμναις βιοτικαῖς, καὶ αἰφνίδιον ἐφ' ὑμᾶς ἐπιστῇ ἡ ἡμέρα ἐκείνη. Λουκ. κβ. 34. 3) Ὁ δὲ θεὸς Παῦλος ὑπαινίττεται τὸν καιρὸν τῆς δευτέρας τοῦ Χριστοῦ παρουσίας οὕτω: Τούτο δὲ γίνωσκε, ὅτι ἐν ἰσχύεισιν, ἡμέραις ἰσότησονται καιροὶ χαλεποὶ· ἔσονται γὰρ ἀνθρώποι φίλαυτοι, φιλόγυροι, ἀλαζόνες, ὑπερήφανοι, βλάσφημοι, γονεῦσιν ἀπειθεῖς, ἀχάριστοι, ἀνόσιοι, ἄστοργοι, ἄπιοδοι, διάβολοι, κάραιεῖς, ἀνήμεροι, ἀφιλάγαθοι, πρὸδογαι, προπητεῖς, τετυφωμένοι, νοι, φιλόδονοι μὴ λυ. ἢ φιλόδοτοι, μάρφωσιν εὐσεβείας ἔχοντες, τὴν δὲ δυναμὴν αὐτοῖς ἰσνημένοι». Πρὸς Τιμ. Β. γ. 1 6. Πρὸς Θεσσαλ. Β. ε. 3. καὶ πρὸς Τιμ. Α. δ. 1. 3) « Γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ ὄιδετε τὴν ἡμέραν, οὐδὲ τὴν ὥραν, ἐν ᾗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται », Ματθ. κβ. 13. 4) « Οὐ βραδύνει ὁ Κύριος τῆς ἐπαγγελίας (ὡς τινες βραδύνητα ἠγάσθησαν), ἀλλὰ μακροθυμεῖ εἰς ἡμᾶς, μὴ βουλόμενός τις ἀπολέσθαι, ἀλλὰ πάντας εἰς μετάνοιαν χωρῆσαι », Πέτρ. Β. γ. 9. 5) « Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ πατήρ, ἐκπορεύεται, ἐκεῖνος μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ », Ἰωάν. ι. 26. 6) « Εἶπε δὲ Πέτρος: Ἄναθια, διὰ τί ἐπλήρωσεν ὁ σατανᾶς τὴν καρδίαν σου ψεύσασθαι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον; Οὐκ ἰψεύσω ἀνθρώποις, ἀλλὰ τῷ Θεῷ », Πράξ. ε. 3. 4. 7) « Πареубίντες οὖν μαρτυρεῖτε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος », Ματθ. κν. 19. 8) « Οὐ γὰρ βελύματα ἀνθρώπου ἠέχθη ποτὲ προφητεία, ἀλλ' ὑπὸ πνεύματος ἁγίου φερόμενοι ἰλάσθησαν οἱ ἅγιοι τοῦ Θεοῦ ἀνθρώποι, Πέτρ. Β. α. 21. 9) « Οὐκ ἐξ ἔργων τῶν ἐν δικαιοσύνῃ, ὧν ἐποίησαμεν ἡμεῖς, ἀλλὰ κατὰ τὸν αὐτὸ ἐλεον ἔσωσεν ἡμᾶς, διὰ λουτροῦ καλιγγενείας καὶ ἀνακαινώσεως πνεύματος ἁγίου », Πρὸς Τίτ. γ. 5. 10) « Ὁ δὲ παράκλητος, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὃ πέμψας ὁ πατήρ ἐν τῷ ἐνόματί μου, ἐκεῖνος ἡμᾶς διδάξει πάντα », Ἰωάν. ιδ. 26. 11) « Ὁ Θεὸς γὰρ ἐστιν ὁ ἐνεργῶν ἐν ὑμῖν καὶ τὸ θέλειν καὶ τὸ ἐνεργεῖν ὑπὲρ τῆς εὐδοκίας », Πρὸς Φίλιπ. ε. 13. Ψηφιοποίηθη ἀπὸ τοῦ Ἰνστιτούτου Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ναμιν καὶ ἰσχὺν εἰς τὸ φυλάττειν τὴν εὐσέβειαν ἡμῶν¹, καὶ διατηρεῖν ἐν ἐνοτοίᾳ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ ἕως αὐτοῦ τοῦ θανάτου ἡμῶν². Ἄν καὶ ὁ Κύριος εἶναι αἷτιος ταύτης τῆς ζωοποιήσεως ἡμῶν³, ἀλλ' ὅμως μᾶς μεταχειρίζεται εἰς τοῦτο ὡς λογικὸν πλάσμα, τοὔτεστι, χαρίζει μὲν εἰς πάντας ἡμᾶς τοῦτον τὸν ἀγιασμὸν⁴, ἀλλ' ἀρίνει εἰς ἐκάστου τὴν προαίρεσιν νὰ λάβῃ αὐτὸν, ἢ μὴ⁵. Ἄλλ' ἵνα λάβωμεν τοῦτον τὸν ἀγιασμὸν, πρέπει νὰ υποτάσσωμεν τὰς σωματικὰς ἡμῶν αἰσθήσεις εἰς τὸ λογικόν, τὸ ὁποῖον συχνάκις ὑπὸ τῶν παθῶν νικᾶται⁶. Ἴνα νικῶσωμεν δὲ τὰ πάθη ἡμῶν, ὅπερ ἀπαιτεῖ ὁ Χριστὸς ἀπὸ πάντων⁷, εἶναι ἀναγκαῖα ἡ συνέργεια τῆς θείας χάριτος⁸. Ὅστις θέλει νὰ ἐξεύρῃ, ἂν κατοικεῖ ἐν αὐτῷ ἡ θεία χάρις, καὶ ἂν ἡγιασθῇ διὰ πνεύματος ἁγίου, πρέπει νὰ ἐρευνᾷ ἑαυτὸν, ἂν ἔχει ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ ἀγάπην, χαρὰν, εἰρήνην, μακροθυμίαν, χρηστότητα, ἀγιοσύνην, πίστιν, πραότητα καὶ ἐγκράτειαν· τοὔτεστιν, ἂν ζῇ εἰρηνικῶς, φιλικῶς, συγκαταβατικῶς, καὶ ἂν ἀναπαύεται ἐν τῇ ἑαυτοῦ συνειδήσει· ἂν βροχθεῖ τὸν πλησίον αὐτοῦ ἐν τῇ ἀνάγκῃ· ἂν ἔχει πίστιν καὶ ἐλπίδα εἰς τὸν Θεόν· ἂν εἶναι εὐσεβὴς καὶ ἐγκρατὴς ἀπὸ παντὸς ἁμαρτήματος καὶ πλημμελήματος. Ταῦτα εἶναι τὰ ἀσφαλῆ σημεῖα τῆς ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἐνοικήσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος⁹. Ὅστις δὲ ταῦτα τὰ σημεῖα δὲν αἰσθάνεται ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ, δὲν κατοικεῖ ἐν αὐτῷ ἡ χάρις τοῦ πνεύματος τοῦ Θεοῦ.

Ἐκ τῶν πρόπων, δι' ὧν λαμβάνομεν τὸν ἀγιασμὸν, ἐν πρώτοις εἶναι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ. Οὗτος μᾶς ὑπαγορεύει τί πρέπει νὰ πράττωμεν, ἢ νὰ μὴ πράττωμεν, εἰς τί νὰ πιστεύωμεν, καὶ τί νὰ ἐλπίζωμεν. Ἐὰν λοιπὸν ἐπιθυμῶμεν νὰ γείνωμεν ἄξιοι τοῦ ἀγιασμοῦ, πρέπει νὰ ἀκούωμεν καὶ νὰ ἀναγινώσκωμεν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ.

α) Ἴνα ὀδηγηθῶμεν δι' αὐτοῦ εἰς τὴν ἀληθινὴν πίστιν εἰς τὸν Χριστόν¹⁰.

β) Ἴνα μάθωμεν ἐξ αὐτοῦ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, τὸ ὁποῖον μᾶς προγράφει τὰς πράξεις ἡμῶν¹¹.

1) "Ὁ μένων ἐν ἐμοί, καὶ ἐν αὐτῷ, οὗτος φέρει καρπὸν πολὺν· ὅτι χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν". Ἰωάν. ιβ. 5. 2) "Πεποιθὸς αὐτὸ τοῦτο, ὅτι ὁ ἐνερχόμενος ἐν ὑμῖν ἔρχον ἀγαθὸν, ἐπιτελέσει ἄχρις ἡμέρας Ἰησοῦ Χριστοῦ, ... Πρὸς Φιλ. π. α. β. 3) "Χάρις δὲ Θεοῦ εἰμι ὃ εἰμι· καὶ ἡ χάρις αὐτοῦ ἡ εἰς ἐμὲ, οὐ κενὴ ἰγενήθη, ἀλλὰ περισσότερον αὐτῶν πάντων ἐκοπίασα· οὐκ ἐγὼ δέ, ἀλλ' ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἡ σὺν ἐμοί, ... Πρὸς Κορ. θ. Α. ιβ. 10. 4) "Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ περισφορισμένοι, καὶ ἄναπαυομαι ὑμᾶς, ... Ματθ. ια. 28. 5) "Ἐποῖστέ τε ἐξ ἑνὸς αἵματος πᾶν ἔθνος ἀνθρώπων. ... Ζητεῖν τὸν Κύριον, ... Πράξ. ιζ. 26. 27.

6) "Ἡ γὰρ σὰρξ ἐπιθυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύματος, τὸ δὲ πνεῦμα κατὰ τῆς σαρκὸς ταῦτα δὲ ἀντίκειται ἀλλήλοις, ἵνα μὴ ἂν θέλητε ταῦτα ποιεῖν, ... Πρὸς Γαλ. ε. 17.

7) "Εἰ τις θέλει ὀπίσω μου ἔλθειν, ἀπακηλιώσω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθεῖτω μοι, ... Λουκ. θ. 23. 8) "Οὐχ' ὅτι ἰκαί· οἱ ἔσωμα ἀφ' ἑαυτῶν λογισασθαι τι, ὡς ἐξ ἑαυτῶν, ἀλλ' ἡ ἰκανότης ἡμῶν ἐκ τοῦ Θεοῦ, ... Πρὸς Κορ. Β. γ. 5.

9) "Ὁ δὲ καρπὸς τοῦ πνεύματος ἐστὶν ἀγάπη, χαρὰ, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθωσύνη, πίστις, πραότης, ἐγκράτεια. Πρὸς Γαλ. ε. 21. 10) Ταῦτα δὲ γέγραπται, ἵνα πιστεύσητε, ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ Χριστός, ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Ἰωάν. κ. 31.

11) Ἐρευνᾶτε τὰς πράξεις τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἐν αὐταῖς ἐστὶν ἡ ἐπιτομή τῆς ἡλικίας τῆς πολιτικῆς ἡμῶν.

γ') ἵνα παρηγορηθῶμεν εἰς τὰς θλίψεις καὶ δυστυχίας ἡμῶν¹.

δ') ἵνα ἀκολουθήσωμεν τὰ παραδείγματα τῶν εὐσεβῶν ἀνδρῶν, οἵτινες εὕρισχονται ἐν αὐτῷ².

Ὅταν ἐνασχοληθῶμεν οὕτως εἰς τὴν ἀγίαν Γραφήν, θέλομεν ἐν-
σχυθῆ μεγαλῶς εἰς τὴν προαγωγὴν τοῦ πνευματικοῦ ἁγιασμοῦ, ἢ
τῆς ζωοποιήσεως ἡμῶν.

Δεύτερος δὲ τρόπος τοῦ πνευματικοῦ ἡμῶν ἁγιασμοῦ εἶναι ἡ ὀρθὴ
χρῆσις τῶν διατεταγμένων ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ μυστηρίων
ἢ ἱερῶν τελετῶν.

Μυστήρια ἢτοι *ἱερά τελετά*, καλοῦνται τοιοῦτοι τρόποι, εἰς
τοὺς ὁποίους δι' ὀρατῶν σημείων δίδεται εἰς τὸν πιστεύοντα ἡ ἀόρα-
τος τοῦ Θεοῦ χάρις. Ὅταν τις προσέρχεται εἰς τὸν Θεόν, πρέπει νὰ
δεικνύῃ τὴν ἐσωτερικὴν αὐτοῦ ἐπιστροφὴν δι' ὀρατοῦ τινος σημείου,
καθὼς καὶ αὐτὸς ὁ Θεός, ἵνα πληροφορήσῃ ἡμᾶς ἐπὶ μᾶλλον περὶ τῆς
ἄψευδους πληρώσεως τῶν ἐπαγγελιῶν αὐτοῦ, βεβαίῳ ταύτας δι' ἐξω-
τερικῶν τινῶν σημείων. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ πιστεύῃ τις, ὅτι ὁ Θεὸς
χωρὶς τῶν αἰσθητῶν τούτων σημείων δὲν δύναται νὰ γνωρίσῃ τὴν
ἐπιστροφὴν ἡμῶν, ἢ νὰ μᾶς πληροφορήσῃ περὶ τῆς πληρώσεως τῶν
ἐπαγγελιῶν αὐτοῦ, καὶ νὰ μᾶς δεχθῇ εἰς τὴν διαθήκην τῆς χάριτος
αὐτοῦ· μὴ γένοιτο! ἀλλὰ πράττει οὕτω μόνον πρὸς περισσοτέραν
σερῶσιν τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ· διότι, ἐπειδὴ ὁ ἄνθρωπος δὲν σύγκειται
μόνον ἐκ ψυχῆς, ἀλλὰ καὶ ἐκ σώματος, καὶ ὅ,τι ὑποπίπτει εἰς τὰς
αἰσθήσεις, ἐντυποῦται ἰσχυρότερον εἰς τὸν νοῦν ἡμῶν, καὶ ἡ ἐκκλη-
σία εἶναι ὀρατὴ κοινότης ἐν τῷ κόσμῳ· ὁ προνοῶν περὶ τῆς ἡμετέ-
ρας σωτηρίας Κύριος ηὐδόκησε νὰ διατάξῃ ὀρατὰς τινὰς τελετάς,
ὅπως διὰ τῆς τούτων τηρήσεως καὶ τὴν πίστιν ἡμῶν ἐνώπιον πάντων
ὁμολογήσωμεν καὶ βεβαιώσωμεν, καὶ περὶ τῶν ἐπαγγελιῶν τοῦ Θεοῦ
ἰσχυρότερον πληροφορηθῶμεν, καὶ ἡμεῖς διὰ τῶν ὀρατῶν τούτων
σημείων σφικτότερον πρὸς ἀλλήλους συνδεθῶμεν, καὶ ἡ ἐκκλησία
προφανῶς ἀπὸ πάσης ἄλλης κοινότητος διακρίνηται. Ταύτας λοιπὸν
τὰς τελετάς ἡ ἐκκλησία ὀνομάζει *μυστήρια*· ἐπειδὴ ἐν αὐτοῖς ἄλλο
βλέπομεν, καὶ ἄλλο πιστεύομεν· ἐπὶ τοῦ βαπτίσματος, φέρει εἰπεῖν,
βλέπομεν, ὅτι τὸ σῶμα λούεται ἐν τῷ ὕδατι, ἀλλὰ πιστεύομεν, ὅτι
ἐν ταύτῳ λούεται ἡ ψυχὴ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν διὰ τοῦ ἀγίου Πνεύ-
ματος.

Ἡ ἐκκλησία ἡμῶν ἔχει ἐπὶ τὰ μυστήρια, τὸ *βάπτισμα*, τὸ *μῆρον*,
τὴν *θείαν κοινωνίαν*, τὴν *μετάνοιαν*, τὴν *ἱερωσύνην*, τὸν *γάμον*
καὶ τὸ *εὐχέλαιον*. Καὶ δύο μὲν εἶναι τὰ κυριώτερα καὶ ἐπισημότερα
τῆς καινῆς Διαθήκης μυστήρια, τὸ *βάπτισμα* καὶ ἡ *εὐχαριστία*, ἢτοι

1) Μακάριος ἀνὴρ, ὅς ὑπομένει πειρασμόν· ὅτι δοκιμὸς γενόμενος, λήφεται τὸν
στέφανον τῆς ζωῆς, ὃν ἐπαγγέλλεται ὁ Κύριος τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. ἰακώβ. α. 12.

2) Συμμιμηταὶ μου γίνεσθε, ἀδελφοί καὶ σκοπεῖται τοὺς οὕτω περιπατοῦντας, κα-
τὰ τὸν τρόπον ἡμῶν. Ἐπισημῶς ἀπὸ τοῦ Ἰνστιτούτου Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

μετάλυσις· ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν λαμβάνει ἕκαστος χριστιανὸς τὸ μυστήριον καὶ τὴν μέτανοιον· ἡ ἱερωσύνη δὲ καὶ ὁ γάμος καὶ τὸ εὐχέλαιον δὲν εἶναι ὑποχρεωτικά εἰς πάντας.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΒΑΠΤΙΣΜΑΤΟΣ.

Τὸ βάπτισμα εἶναι μυστήριον, δι' οὗ, ὅταν τὸ σῶμα λούηται ἐν τῷ ὕδατι, λούεται καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ πιστεύοντος ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν διὰ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ.

Τοῦτο τὸ μυστήριον διετάχθη ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ διὰ τῆς ἐντολῆς, τὴν ὁποίαν ἔδωκεν εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ¹.

Ὁ βαπτιζόμενος βυθίζεται εἰς τὸ ὕδωρ, καὶ ὁ λειτουργὸς τοῦ Χριστοῦ, ἦτοι ὁ ἱερεὺς, ἐκφωνεῖ ταῦτα τὰ λόγια· Βαπτίζεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος· καὶ διὰ ταύτης τῆς ὁρατῆς πράξεως λαμβάνει αὐτὸς ἀοράτως κατὰ τὴν τοῦ Χριστοῦ ὑπόσχεσιν τὴν ψυχικὴν σωτηρίαν².

Ἡ ὠφέλεια τοῦ ἁγίου βαπτίσματος εἶναι διττή.

α) Ἐξωτερικὴ, ἣτις ὀφίσταται εἰς τοῦτο, ὅτι ὁ βαπτιζόμενος γίνεται μέτοχος ὅλων τῶν πλεονεκτημάτων, τὰ ὁποῖα προφανῶς διακρίνουσι τοὺς χριστιανούς ἀπὸ πάντων τῶν ἄλλων ἑτεροθρήσκων. Ταῦτα δὲ τὰ πλεονεκτήματα εἶναι ἐξαίρετος φιλανθρωπία, ἐπιείκεια καὶ συγκατάβασις ἐφαπλουμένη ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε χρεὸς ἔχουσιν οἱ χριστιανοὶ νὰ ἀγαπῶσι καὶ αὐτοὺς τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν. Ἐντεῦθεν γίνεται πασιδύλον, πόσον μεγάλη εὐεργεσία διὰ τὸ ἀνθρώπινον γένος εἶναι ὁ χριστιανισμὸς, εἰς ὃν ἡμεῖς διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος εἰσερχόμεθα³.

β) Ἡ ἐσωτερικὴ ὠφέλεια τοῦ ἁγίου βαπτίσματος εἶναι αὕτη, ὅτι ὁ βεβαπτισμένος ἄνθρωπος διὰ τοῦ σωτῆρος Χριστοῦ ἀξιούται τῆς χάριτος καὶ τοῦ ἐλέους τοῦ Θεοῦ⁴. τούτέστι, λούεται ἀπὸ πασῶν τῶν ἁμαρτιῶν διὰ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ· διότι ὁ οὐράνιος πατὴρ συγχωρεῖ εἰς τὸν μετὰ πίστεως βαπτιζόμενον τὰς ἁμαρτίας, διὰ τὰς εὐεργεσίας καὶ τὸν θάνατον τοῦ μεσίτου ἡμῶν Χριστοῦ⁵. Ὁ βαπτιζόμενος παραλαμβάνεται εἰς τὴν διαθήκην τοῦ Θεοῦ, τούτέστιν, ὑπόσχεται εἰς τὸν Θεὸν νὰ ἀφιερώσῃ τὸν ἐπίλοιπον τῆς ζωῆς αὐτοῦ χρέ-

1) Πορευθέντες οὖν μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. Ματθ. κβ'. 19. 2) Ἐν ἡμέραις Νῶε, κατασκευαζομένης κιβωτοῦ, εἰς ἣν εἰσελεῖσθαι (τευτέστιν ὀκτῶ) ψυχὰς διεσώθησαν δι' ὕδατος, ὡ καὶ ἡμεῖς ἀντιτύπον νῦν σώζει ἡ βάπτισμα. πέρ. Α. γ. 2. 21.

3) Ἐπιφανὴ γὰρ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, ἡ σωτήριος πᾶσιν ἀνθρώποις παιδείουσα ἡμᾶς, ἣν καὶ ἀρνησάμενοι τὴν ἀσέβειαν καὶ τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας, σωφρόνως καὶ δικαίως καὶ εὐσεβῶς ζήσωμεν ἐν τῷ νῦν αἰῶνι. πρὸς Τίτ. β. 11. 12. 4) Κατὰ τὸν αὐτοῦ ἔλεον ἔσωσεν ἡμᾶς διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας καὶ ἀνακαινώσεως πνεύματος ἁγίου... ἵνα δικαιωθῶμεν τῇ ἐκείνου χάριτι, κληρονόμοι γενώμεθα κατ' ἐλπίδα ζωῆς αἰωνίου. πρὸς Τίτ. γ. 5. 7. 5) Οὐ φαρτοῖς ἀργυρίῳ ἢ χρυαίῳ ἐλυτρώθητε... ἀλλὰ τιμῆν αἰῶνι καὶ ἄμωυ ἀφ' ἧς ἡμεῖς ἐλυτρώθημεν ἀπὸ τῆς ἰσχυρῆς ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

νον εις τὴν ἁγίαν αὐτοῦ ὑπηρεσίαν¹, ὅπερ καὶ δηλοῖ τὸ βαπτίζεσθαι εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. Διὰ τούτου δὲ λαμβάνει αὐτὸς καὶ τὸ δίκαιον τῆς κληρονομίας τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν· διότι ὁ ἄνθρωπος, ὅστις δὲν ἔλαβε τὸ ἅγιον βάπτισμα, δὲν ἔχει ἐλπίδα νὰ σωθῆ², ὡς μὴ πιστεύσας εἰς τὸ ὄνομα τοῦ μονογενοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Πρὸς ἀπόλαυσιν δὲ τούτων τῶν ἀπὸ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος προερχομένων εἰς ἡμᾶς ὠφελειῶν, πρέπει ὁ προσερχόμενος εἰς τὸ βάπτισμα, ἂν ἔχη ἡλικίαν, νὰ διδαχθῆ ἱκανῶς τὴν εὐαγγελικὴν πίστιν³ εἰς τὸ βάπτισμα, δὲ τῶν ἀνηλικίων, ἀντὶ τῆς πίστεως αὐτῶν, συντείνει καὶ ἐνεργεῖ ἡ πίστις τῶν γονέων καὶ τῶν προσφερόντων αὐτὰ ἀναδόχων. Πρέπει ὅμως μετὰ ταῦτα, εὐθὺς ὅταν φανῶσιν ἱκανὰ εἰς τὸ ἐννοεῖν, νὰ διδάσκωσιν αὐτὰ τὴν εὐαγγελικὴν πίστιν, ἵνα στηρίξωσιν αὐτὰ ἀξίως εἰς τὴν κλῆσιν, τὴν ὁποίαν ἔλαβον νὰ ᾖναι μέλη τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας⁴. Ἐὰν δὲ τίς μετὰ τὸ ἅγιον βάπτισμα ἀπαρνηθῆ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν, τοὔτέστι μὴ ζήσῃ οὕτω, καθὼς βαπτίζομενος ὑπεσχέθη εἰς τὸν Θεὸν νὰ ζήσῃ· ὁ τοιοῦτος δὲν θέλει ἀπολαύσει τῆς ἐσωτερικῆς ὠφελείας, τὴν ὁποίαν ἐδόνατο νὰ προξενήσῃ εἰς αὐτὸν τὸ ἅγιον βάπτισμα· διότι ὁ Χριστὸς λέγει· Ὅστις πιστεύσῃ καὶ βαπτισθῆ, θέλει σωθῆ· ὅστις δὲ ἀπιστήσῃ καὶ μὴ φυλάξῃ τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ, καὶ ἂν ἐβαπτίσθῃ, θέλει κατακριθῆ⁵.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΥΡΟΥ.

Τὸ Μῦρον εἶναι μυστήριον, δι' οὗ ὅταν χρίωνται τὰ μέλη τοῦ σώματος διὰ τοῦ μύρου, ἐκχύνεται εἰς τὸν βαπτισθέντα ἄνθρωπον τὸ πνευματικὸν μῦρον, τοὔτέστι, τὰ χαρίσματα τοῦ ἁγίου πνεύματος.

Τοῦτο τὸ μυστήριον ἐπιτελεῖται εὐθὺς μετὰ τὸ βάπτισμα ὑπὸ τοῦ λειτουργοῦ τοῦ Χριστοῦ, ὅστις, χρίων διὰ τοῦ μύρου τὰ κυριώτερα μέλη τοῦ σώματος, προφέρει ταῦτα τὰ λόγια· *Σφραγίς δωρεᾶς πνεύματος ἁγίου*⁶. Διὰ ταύτης τῆς ἱεροπραξίας κατέρχεται τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον εἰς τὸν βαπτίζομενον, καὶ σφραγίζει, ἦτοι βεβαίωσι αὐτὸν εἰς τὴν χάριν, τὴν ὁποίαν ἔλαβε διὰ τοῦ βαπτίσματος, καθὼς κατέθη εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ καθὼς αὐτοὶ οἱ μαθηταὶ μετὰ τὸ βάπτισμα ἐπέθετον τὰς χεῖρας εἰς τοὺς πιστεύοντας, καὶ διὰ τῆς χειροθεσίας ταύτης τῶν Ἀποστόλων ἐλάβανον οἱ βαπτίζομενοι τὸ ἅγιον πνεῦμα⁷.

1 Ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἔλθειν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὴν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθήτω μοι. Μάρκ. 8. 34. 2) Ἐὰν μὴ τις γεννηθῆ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. ἰωάν. 7. 5. 3) Οἱ μὲν οὖν ἀσμένους ἀποβεβῆμενοι τὸν λόγον αὐτοῦ ἰδου βαπτισθησαν. πρῆξ. 6. 41.

4) Ἄφετε τὰ παιδία καὶ μὴ κωλύετε αὐτὰ ἔλθειν πρὸς με· τῶν γὰρ τοιούτων ἰστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Ματθ. 19. 14. 5) Ὁ πιστεύσας καὶ ἐσπισθεῖς σωθήσεται· ὁ δὲ ἀπιστήσας κατακριθήσεται. Μάρκ. 16. 16.

6) Καὶ χρίσας ἡμᾶς ὁ Θεὸς ὁ καὶ σφραγισάμενος ἡμᾶς καὶ δοῦς τὸν ἀρρῶθῶνα τοῦ πνεύματος ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν. πρὸς Κορ. Β. α' 21. 7) Τότε ἐπέθετον τὰς χεῖρας αὐτοῦ καὶ ἐλάμβανον τὸ ἅγιον πνεῦμα. πρὸς τὸν ἑκπαιδευτικὸν Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑΣ.

Ἡ εὐχαριστία, ἥτοι μετάληψις, εἶναι μυστήριον, ἐν ᾧ ὁ πιστεύων ὑπὸ μὲν τὸ εἶδος τοῦ ἄρτου μεταλαμβάνει αὐτοῦ τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, ὑπὸ δὲ τὸ εἶδος τοῦ οἴνου, αὐτοῦ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ, εἰς ἄφρασιν ἁμαρτιῶν καὶ εἰς ζωὴν αἰώνιον.

Τοῦτο τὸ μυστήριον διατάχθη ὑπὸ αὐτοῦ τοῦ σωτῆρος Χριστοῦ κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον, ὡς γράφει ὁ ἀπόστολος Παῦλος (πρὸς Κορ. Α'. ια', 23—27).

« Ὁ Κύριος Ἰησοῦς ἐν τῇ νυκτὶ, ἣ παρεδίδοτο, ἔλαβεν ἄρτον, καὶ » εὐχαριστήσας ἔκλασε, καὶ εἶπε· Λάβετε, φάγτε· τοῦτό μου ἐστὶ » τὸ σῶμα τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλόμενον· τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. Ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον, μετὰ τὸ δειπνήσαι, λέγων· Τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ καινὴ διαθήκη ἐστὶν ἐν τῷ ἐμῷ αἵματι, τοῦτο » ποιεῖται εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. Ὅσάκις γὰρ ἂν ἐσθίητε τὸν ἄρτον » τοῦτον, καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο πίνητε, τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου κατὰ » ταγγέλλετε, ἄχρις οὗ ἂν ἔλθῃ ».

Ἡ διάταξις τούτου τοῦ μυστηρίου εἶναι κοινὴ εἰς ὅλην τὴν ἐκκλησίαν, διότι ἡ ἐντολὴ τοῦ Σωτῆρος, Τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν, ἥτις ἐδόθη εἰς τοὺς μαθητάς, εἶναι κοινὴ εἰς πάντας τοὺς χριστιανούς, μάλιστα δὲ, ἀφ' οὗ ὁ Σωτὴρ ῥητῶς παρήγγειλε νὰ ἐπιτελεθῆται ἡ ἱεροπραξία αὕτη ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ, ἕως οὗ αὐτὸς ἔλθῃ νὰ κρίνῃ ζῶντας καὶ νεκρούς¹. Ἐντεῦθεν εἶναι φανερόν, ὅτι ἡ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία δὲν πρέπει κατ' ἄλλον τρόπον νὰ τελῇ τοῦτο τὸ μυστήριον, εἰ μὴ ὅπως ἐτέλεσεν αὐτὸ ἡ κεφαλὴ καὶ ὁ δεσπότης αὐτῆς ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός. Αὐτὸς ἔλαβεν εἰς τὰς ἀχράντους αὐτοῦ χεῖρας ἄρτον, ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τοῦ οἴνου, καὶ προσευχήσει εὐλόγησε, καὶ εὐχαρίστησε τὸν οὐράνιον αὐτοῦ πατέρα· ἔπειτα χωρίζων τὸν ἄρτον εἰς κομμάτια, ἔδωκεν εἰς τοὺς μαθητάς αὐτοῦ ὁμοίως καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου προσέταξε νὰ μεταλαμβάνωσι πάντες. Ἀπαραλλάκτως κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον ἀκολουθεῖ καὶ ἡ ἡμετέρα ὀρθόδοξος ἐκκλησία.

Πρὸς τούτοις πᾶς ἀληθινὸς χριστιανὸς πρέπει νὰ ᾔναι πεπληροφορημένος, ὅτι ἐν τῷ ὑψηλῷ τούτῳ μυστηρίῳ δὲν λαμβάνει ἀπλοῦν ἄρτον, οὐδὲ ἀπλοῦν οἶνον, ἀλλ' ὑπὸ τὸ εἶδος τούτου τοῦ ἡγιασμένου ἄρτου μεταλαμβάνει αὐτοῦ τοῦ ἀληθινοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, τὸ ὁποῖον ἐπὶ τοῦ σταυροῦ προσηνέχθη θυσία διὰ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν, καὶ ὡς ἄρτος κατεκόπη ὑπὸ τῶν διαφόρων παθῶν· καὶ ὑπὸ τὸ εἶδος τούτου τοῦ ἡγιασμένου οἴνου μεταλαμβάνει αὐτοῦ τοῦ ἀληθινοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ, τὸ ὁποῖον ἔρρευσε ἐκ τῆς ἀχράντου αὐτοῦ πλευρᾶς, καὶ

1) Ὅσάκις γὰρ ἂν ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον, καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο πίνητε, τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου.

ἔγεινεν ἐξίλασμος πασῶν τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν. Ἐπειδὴ, διδοὺς ὁ Κύριος εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ τὸν ἄρτον, εἶπε· *Τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου*· καὶ διδοὺς τὸν οἶνον, εἶπε· *Τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου*.

Τὸν σκοπὸν, τὸν ὁποῖον εἶχεν ὁ Σωτὴρ, διατάττων τὸ μυστήριον τοῦτο, μᾶς ἐφανερώσαν βριτώσ, οἱ εὐαγγελισταί, καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος, δηλαδὴ νὰ ἐνθυμώμεθα κατὰ ταύτην τὴν ἱερὰν τελετὴν πάσας τὰς εὐεργεσίας αὐτοῦ¹, καὶ τὴν ἀγάπην, τὴν ὁποῖαν ἔδειξεν εἰς τὴν ἀπολύτρωσιν ἡμῶν, καὶ ὅτι διὰ τοῦ ἰδίου ἑαυτοῦ θανάτου μᾶς ἤξιώσε τῆς τοῦ Θεοῦ εὐσπλαγχνίας καὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς.

Ἡς χριστιανός, συλλογιζόμενος τὸ μέγεθος τῆς εὐεργεσίας ταύτης τοῦ Χριστοῦ, ὀφείλει συχνάκις νὰ μεταλαμβάνῃ τοῦ μυστηρίου. Οἱ χριστιανοὶ τῆς πρώτης ἐκκλησίας ἐλάμβανον ταύτην τὴν πνευματικὴν τροφὴν μεταλαμβάνον. Ἵστερον προσήρχοντο εἰς τοῦτο τὸ μυστήριον κατὰ τὰς ἐπισήμους ἑορτάς. Πρέπει λοιπὸν καὶ ἡμεῖς νὰ μιμώμεθα τὸ εὐσεβὲς αὐτῶν παράδειγμα, ἵνα μὴ γείνη ἡ πολὺ σπανία μεταλήψις σημεῖον τῆς ψυχρᾶς ἡμῶν καρδίας πρὸς τὸν Χριστόν.

Τὸ ὄφελος, τὸ ὁποῖον λαμβάνομεν ἐκ τῆς ἀγίας μεταλήψεως, ὀφίσταται εἰς τοῦτο·

α) ὅτι διὰ τῆς μεταλήψεως γινόμεθα ἐν πνεύμα μετὰ τοῦ Κυρίου².

β) ὅτι διὰ τῆς μεταλήψεως λαμβάνομεν τὴν ἄρσιν τῶν ἁμαρτιῶν, καὶ τὸ δίκαιον τῆς κληρονομίας τῆς οὐρανόυ ζωῆς³.

Ἄλλ' εἰς τὴν πνευματικὴν γεύσιν τοῦ μυστικοῦ δείπνου εἶναι ἀναγκαῖα ἡ προσήκουσα προετοιμασία⁴. Ἡ δὲ προετοιμασία αὕτη, κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἀποστόλου, ὀφίσταται εἰς τὴν ἐξέταση, τουτέστιν, εἰς τὴν ἔρευναν ἡμῶν αὐτῶν, δηλονότι πῶς διάγομεν τὴν ζωὴν, πῶς φροντιζόμεν περὶ τῆς σωτηρίας ἡμῶν, καὶ ἂν ἐκπληροῦμεν τὰ χρεῖα, τὰ ὁποῖα ὑπεσχέθημεν ἐν τῷ βαπτίσματι. Ἐὰν δὲ εὐρωμεν ἑαυτοὺς εἰς πολλὰ παραβάτας, πρέπει διὰ τῆς μετανοίας καὶ τῆς εἰλικρινοῦς ἐξομολογήσεως πρὸς τὸν ἱερέα⁵ νὰ καθαρῶμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν· διότι, ἐάν τις ἐκ συνηθείας μόνον ἢ ἐξ ὑποκρίσεως, χωρὶς τῆς προσεκρούσης προετοιμασίας, προσέρχεται εἰς τοῦτο τὸ μυστήριον, αὐτὸς τοσοῦτον μᾶλλον σῦρει καθ' ἑαυτοῦ τὴν θεῖαν ὀργὴν, ὡς καταφρονητὴς τοῦ ἀγιάσματος τοῦ Κυρίου⁶.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΟΙΑΣ.

Ἡ μετάνοια εἶναι μυστήριον, δι' οὗ ὁ πιστεύων, γινώσκων τὰς ἁμαρ-

1) «Τοῦτο ποιεῖτε, ὡς ἂν πίνετε, εἰς τὴν ἰμὴν ἀνάμνησιν». Πρὸς Κορ. Α'. ια. 25.
 —2) «Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἐν ἐμοὶ μένει, καὶ γὰρ ἐν αὐτῷ». Ἰωάν. γ'. 56—3) «Εἰν τις φάγη ἐκ τούτου τοῦ ἄρτου, ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα». Ἰωάν. γ'. 51—4) «Ὁ ἀνθρώπος ἐαυτὸν, καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθίει, καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου πινίτω». Πρὸς Κορ. Α'. ια. 28. 5) «Ὁ γὰρ ἐσθίων καὶ πίνων ἀναξίως, κρίμα ἑαυτοῦ ἐσθίει καὶ πίνει, μὴ διακρίνων τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου». Πρὸς Κορ. Α'. ια. 29.

τίας αὐτοῦ, καὶ ἔχων στερεὰν πεποιθήσιν εἰς τὰς εὐεργεσίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, λαμβάνει παρὰ Θεοῦ τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν διὰ τοῦ πνευματικοῦ.

Δὲν εἶναι ἄνθρωπος χωρὶς ἁμαρτίας¹. ἄλλ' ἐὰν ἁμάρτη τις, ἀφ' οὗ ἀπελούσθη ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν διὰ τοῦ βαπτίσματος, δὲν ἔχει ἄλλον τρόπον νὰ ἀποκτήσῃ τὴν θείαν χάριν καὶ εὐσπλαγχνίαν, παρὰ τὴν μετάνοιαν². Ἡ δὲ ἀληθὴς μετάνοια ἀπαταιεῖ

α) νὰ γνωρίσῃ τις τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ, καὶ νὰ κατακρίνῃ ἑαυτὸν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ³.

β) νὰ συλλογισθῇ τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ Θεοῦ, ἣτις τὸν μετανοοῦντα ἁμαρτολὸν δὲν ἀποβάλλει⁴.

γ) νὰ πιστεύσῃ στερεῶς, ὅτι ὁ σωτὴρ ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς δι' ἡμᾶς ἀπέθανε, καὶ διὰ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἀπέκτησε τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ οὐρανοῦ πατρὸς πρὸς πάντας, ὅσοι ἐπ' αὐτὸν ἔχουσιν ὄλην τὴν ἐλπίδα τῆς ἐκτεῶν σωτηρίας⁵.

δ) νὰ ἀποφασίσῃ εἰς τὸ ἐξῆς νὰ πολιτευθῆται ὀρθότερον καὶ προφυλακτικότερον⁶.

Αὕτη ἡ μετάνοια πρέπει νὰ γίνηται ἐνώπιον τοῦ λειτουργοῦ τοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦτο μάλιστα.

α) ἵνα λάβῃ παρ' αὐτοῦ διδασκαλίαν καὶ πνευματικὴν συμβουλήν πρὸς τὴν εὐέλπιστον εἰς τὸ ἐξῆς διόρθωσιν αὐτοῦ.

β) ἵνα ἀναγγεῖλῃ αὐτὸς ἐν ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν μετανοοῦντα τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν, καὶ νὰ πληροφορήσῃ αὐτὸν ἐκ τοῦ εὐαγγελίου περὶ τῆς εὐσπλαγχνίας τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἔχει ἐλπίδα νὰ σωθῇ⁷.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΙΕΡΩΣΥΝΗΣ.

Ἡ ἱερωσύνη εἶναι μυστήριον, ἐν ᾧ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον χειροτονεῖ διὰ τοῦ λειτουργοῦ αὐτοῦ τὸν ἅγιος ἐκλεχθέντα, ἵνα τελῇ τὰ μυστήρια, καὶ ποιμαίνῃ τὴν τοῦ Χριστοῦ ποιμνῆν.

Ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ὡς εὐνομούμενη τινὶ κοινότητι, εἶναι ἱεραρχία, ἥτοι ἐκκλησιαστικὴ διοίκησις, συνισταμένη ἐξ ἐκκλησιαστικῶν προσώπων καὶ διοικητῶν. Τούτους δὲ τοὺς πνευματικοὺς διοικητὰς ἐκλέγει τὸ ποιμνιον, καὶ διὰ τούτου αὐτὸς ὁ Κύριος ἐκλέγει τὸν ἅγιον

1) «Ἐὰν εἰπόμεν, ὅτι ἁμαρτιῶν οὐκ ἔχομεν, ἑαυτοῦ πλανῶμεν, καὶ ἡ ἀλήθεια οὐκ ἔστιν ἐν ἡμῖν». Ἰωάν. Α. ἀ. 8. 2) «Ἐὰν ἐμολογήσῃ τις τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, πιστός ἐστι καὶ δίκαιος, ἵνα ἀφῇ ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας, καὶ καθαρῆσθῃ ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀδικίας». Ἰωάν. Α. ἀ. 9. 3) «Γνωθὶ τὴν ἀδικίαν σου, ὅτι εἰς Κύριον τὸν Θεόν σου ἠπέθουας... Ἰερατρίφης οὐκ ἐξουθενώσῃ». Ἰερ. γ'. 13. 14. 4) «Καρδίαν συντετριμμένην καὶ ταπεινωμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουθενώσῃ». Ψαλμ. ν'. 19. 5) «Καὶ τὸ αἷμα Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καθαρῆσθαι ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας». Ἰωάν. Α. ἀ. 7. 6) «Ὅτι οὐκ ἀποθάνομεν τῇ ἁμαρτίᾳ, πῶς εἴτε ζήσωμεν ἐν αὐτῇ;... Μὴ οὖν βασιλευμεν ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θνητῷ ἡμῶν σώματι εἰς τὸ ὑπακούειν αὐτῇ ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτοῦ». Πρὸς Ῥωμ. στ'. 2. 12. 7) «Ἄν τινα ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς ἅπαντα κράτη, κενάρι, ψηφιοποιήθηκα ἔξ ἀπὸ τοῦ Ἰνστιτούτου Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ἄνδρα. Αὕτη δὲ ἡ ἀξία ἀπαιτεῖ νὰ ᾔηκι ὁ ἐκλεγόμενος εἰς τὸ ὑψηλὸν τοῦτο ἔργον πρῶτον, *πολιτείας ἀμέμπτου*, καὶ δεύτερον, *διδασκαλικός*· διότι, κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Παύλου (Πρὸς Τιμόθ. Α'. 12.) ὁ » ποιμὴν ὀφείλει εἶναι τύπος τῶν πιστῶν ἐν λόγῳ, ἐν ἀναστοφῇ, ἐν » ἀγάπῃ, ἐν πνεύματι, ἐν πίστει, ἐν ἀγνοίᾳ»· καί (Πρὸς Τιμόθ. Β'. δ'. 2) «Κηρύττειν τὸν λόγον, ἐπιστῆναι εὐκαίρως, ἀκαίρως, ἐλέγχειν, ἐπι- » τιμᾶν, παρακαλεῖν ἐν πάσῃ μακροθυμίᾳ καὶ διδαχῇ». Μετὰ τὴν τοιαύτην ἐκλογὴν γίνεται ἡ χειροτονία τῶν ἱερέων παρὰ τῶν μεγα- λειτέρων ποιμένων τῆς ἐκκλησίας, οἵτινες εἶναι οἱ ἐπίσκοποι, τῶν δ' ἐπισκόπων, παρ' ἄλλων ἀρχιερέων. Τελεῖται δὲ αὕτη ἡ χειροτονία διὰ τῆς ἐπικλήσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν, εἰς τὴν σύναξιν τῆς ἐκκλησίας, ἧτις ἐπιθεβαιοῖ ταύτην τὴν ἐκλογὴν, ἐπιφωνοῦσα ἄξιος. Αὕτη ἡ χειροτονία, ἡ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν γινομένη, ἔχει τὴν ἀρχὴν ἀπ' αὐτῶν τῶν Ἀποστόλων, ἀπὸ τῶν ὁποίων ἀλληλοδιαδόχως ἔφθασε καὶ μέχρις ἡμῶν. Οὕτω γράφου- σι περὶ τούτου αἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων (ιδ'. 23.) *χειροτονήσαντες δὲ αὐτοῖς πρεσβυτέρους κατ' ἐκκλησίαν, προσευξάμενοι μετὰ τῆς οσιωῶν, παρέθετο αὐτοῖς τῷ Κυρίῳ.*

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ.

Ὁ γάμος εἶναι μυστήριον δι' οὗ ὁ λειτουργὸς τῆς ἐκκλησίας στεφανώνει δύο ἡνωμένα πρόσωπα, καὶ εὐχεται εἰς αὐτοὺς τὴν παρὰ Θεοῦ εὐλογίαν¹.

Ἐν ταύτῃ τῇ ἱεροπραξίᾳ πρέπει νὰ ᾔηαι δύο πρόσωπα, ἀνὴρ καὶ γυνή, οἵτινες, μετὰ τὴν ἀμοιβαίαν συμφωνίαν τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀγάπης, εἰσέρχονται εἰς νόμιμον γάμον. Ἀφ' οὗ δὲ φέρωσι τούτους εἰς τὸν ναόν, ἵνα ἡ ἀμοιβαία αὕτη ἔνωσις ἔχη τὴν θεβαιώσιν ἐκ τῆς παρουσίας τῶν ἄλλων, στεφανώνει αὐτοὺς ὁ λειτουργὸς τῆς ἐκκλησίας, καὶ παρακαλεῖ μετὰ πάσης τῆς ἐκκλησίας τὸν Θεὸν νὰ χάριση εἰς αὐτοὺς ἀγάπην, εἰρήνην καὶ εὐτεκνίαν. Καὶ οὕτω διὰ ταύτης τῆς τελετῆς γίνεται καὶ ὁ σύνδεσμος στερεώτερος, ὡς θεβαιούμενος ἐνώπιον τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ Κυρίου. Εἰς μόνον ἀνὴρ καὶ μία μόνη γυνὴ συνιστῶσι τοῦτον τὸν σύνδεσμον². Διὰ τοῦτο ὁ χριστιανικὸς νόμος δὲν συγχωρεῖ παντάπασιν τὴν πολυγαμίαν. Ὁ σκοπὸς καὶ τὸ τέλος τοῦ γάμου εἶναι ἡ διατήρησις τοῦ ἀνθρωπίνου γένους³. Ὁ ἀνὴρ, ὡς κεφαλὴ⁴ ταύτης τῆς συντροφίας, πρέπει νὰ ἀγαπᾷ ἐκ καρδίας τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα⁵, ἔχων αὐτὴν εἰς τὴν οἰκονομίαν καὶ τὴν ἀνατροφὴν τῶν τέ-

1) «Τὸ μυστήριον τοῦτο μέχρι ἐσθίν· ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν, καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν»· Πρὸς Ἐφεσ. ε'. 32. 2) «Καὶ ἴσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν», Γεν. ε'. 24.

3) «Ἀυξάνετε καὶ πληθύνετε, καὶ πληρώσατε τὴν γῆν», Γεν. ε'. 28. 4) «Καὶ πρὸς τὸν ἀνδρα σου ἡ ἀποστοφὴ σου, καὶ αὐτός σου κυριεύσει», Γεν. γ'. 16. 5) «Οἱ ἄνδρες ἀγαπάτε τὰς γυναῖκας ὡς ἑαυτοὺς», Πρὸς Κολασ. γ'. 19.

κων πιστοτάτην αὐτοῦ βοηθὸν¹, καὶ μὴ μεταχειριζόμενος αὐτὴν αὐστηρῶς καὶ σκληρῶς, ἀλλὰ μετὰ φρονίμου συγκαταβάσεως διορθώνων τὰς ἀδυναμίας αὐτῆς². τῆς γυναικὸς δὲ χρέος εἶναι νὰ ἀγαπᾷ καὶ νὰ τιμᾷ τὸν ἐκυτῆς ἄνδρα³, τουτέστι νὰ ρυθμίζῃ τὰ ἔθνη αὐτῆς κατὰ τὴν ἀρέσκειαν αὐτοῦ, καὶ νὰ ὑπομένῃ καὶ αὐτὰς τὰς κακώσεις αὐτοῦ ἐν πραότητι πνεύματος. Ἀμφοτέρων δὲ χρέος εἶναι νὰ φυλάττωσιν ἄμωμον τὴν ἀμοιβαίαν τῆς κοίτης αὐτῶν πίστιν⁴, καὶ νὰ συνοικῶσιν ὁμοῦ, ἕως οὗ χωρὶς αὐτοῦ; ὁ θάνατος⁵.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΥΧΕΛΑΙΟΥ.

Τὸ εὐχέλαιον εἶναι μυστήριον, ἐν ᾧ ὁ λειτουργὸς τῆς ἐκκλησίας, χρίων διὰ τοῦ ἐλαίου τὸν ἀσθενούντα, αἰτεῖ ὑπὲρ αὐτοῦ παρὰ Θεοῦ τὴν ἐλάφρωσιν τῆς ἀρρώστιας, καὶ τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν.

Αὕτη ἡ ἱεροπραξία θεμελιούται ἐπὶ τῶν ἐξῆς λογίων τοῦ ἀποστόλου Ἰακώβου (ἐ. 14. 15). « Ἀσθενεῖ τις ἐν ὑμῖν; προσκαλεσάσθω τοὺς πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας, καὶ προσευξάσθωσαν ἐπ' αὐτὸν, ἀλείψαντες αὐτὸν ἐλαίῳ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου. Καὶ ἡ εὐχὴ τῆς πίστεως σώσει τὸν κάμνοντα, καὶ ἐγερεῖ αὐτὸν ὁ Κύριος. Κὰν ἁμαρτίας ἢ πεποιηκῶς ἀφθεήσεται αὐτῷ ».

4. Τὸ ἔννατον ἄρθρον τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως διαλαμβάνει περὶ μιᾶς, ἀγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας. Ἐκκλησία δὲ καλεῖται ἡ σύναξις τῶν ἀληθινῶν χριστιανῶν, τῆς ὁποίας μία εἶναι ἡ κεφαλὴ, ὁ Χριστός. Ὀνομάζεται μία, ὅτι εἷς Θεός, μία πίστις, ἐν θεμέλιον τῆς πίστεως, καὶ μία κεφαλὴ τῆς ἐκκλησίας, ὁ Χριστός· μία ὁδός, σωτηρίας, καὶ μία ἐλπίς πάντων⁶. Ἡ ἐκκλησία καλεῖται ἀγία, ὅτι πάντες οἱ ἀληθῶς πιστεύοντες ἡγιάσθησαν καὶ ἐξηγοράσθησαν διὰ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ⁷. Καθολικὴ δὲ ὀνομάζεται ὡς οἰκοῦμενικὴ, καὶ ὑπὸ ταύτην πρέπει νὰ ἐννοῶμεν τὴν συνάθροισιν τῶν ἀληθινῶν χριστιανῶν, ὅσοι εἶναι διεσπαρμένοι εἰς ὅλον τὸν κόσμον· διότι ὁ ἀληθῶς πιστεύων, ἐν οἴῳ δήποτε τόπῳ καὶ χρόνῳ ἦναι, ἀνήκει εἰς τὴν συνάθροισιν τῆς καθολικῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας· ἐπειδὴ κυβερνᾶται

1) « Οὐ καλὸν εἶναι τὸν ἄνθρωπον μόνον ποιῆσαι αὐτῷ βοηθὸν κατ' αὐτόν, » Γεν. 6. 18. 2) « Οἱ ἄνδρες ἡμεῖς, συνοικούντες (ταῖς ἰδίαις γυναικί) κατὰ γνώσιν, ὡς ἀσθενιστῆρ φκεῖς τῷ γυναικεῖ, ἀπονόμενοις τιμῇ, » Πέτρ. Α. γ. 7. 3) « Ἡ δὲ γυνὴ ἵνα φοβῆται τὸν ἄνδρα, » Πρὸς Ἐφεσ. ε. 33. 4) « Τίμιος ὁ γάμος ἐν πᾶσι, καὶ ἡ κοίτη ἁμίαντος· γόνυος δὲ καὶ μοιχοῦ· κρινεῖ ὁ Θεός, » Πρὸς Ἐβρ. ιγ. 4. 5) « Δίδεσαι γυναικί; μὴ ζῆτει ἄλλον. . . Γυνὴ δίδεται νόμῳ, ἵφ' ὅσον χρόνον ζῆ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς. » Πρὸς Κορ. Α. ζ. 27. 39. 6) « Ἐν σῶμα καὶ ἐν πνεύμα, καθὼς καὶ ἐκλήθητε ἐν μιᾷ ἐλπίδι τῆς κλήσεως ἡμῶν. . . Εἷς Κύριος, μία πίστις, ἐν ὁπίστωμα. . . Ὁς εἶπεν ἡ κεφαλὴ ὁ Χριστός, » Πρὸς Ἐφεσ. 8. 4. 15. 7) « Ἄλλα ἀπελούσαθε, ἀλλὰ ἡγιάσθητε, ἀλλ' ἰδικαιώθητε ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, καὶ ἐν τῷ πνεύματι τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, » Πρὸς Κορ. Α. στ. 11. — « Ὁ Χριστὸς ἡγάπησε τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἐαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ αὐτῆς. . . ἵνα παραστήσῃ αὐτὴν ἑαυτῷ ἑνδοξον, τὴν ἰακκλησίαν, μὴ ἔχουσαν στίλον ἢ ρυτίδα, ἢ τι τῶν τοιούτων, ἀλλ' ἵνα ἡ ἀγία καὶ ἁμωμος » Πρὸς Ἐφεσ. ε. 25. 27.

καθ' ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν νόμον τοῦ εὐαγγελίου ὁμοῦ μετὰ τῶν ἄλλων, καὶ τρέχει εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ἔσχατον μακάριον τέλος¹. Ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ καλεῖται, διότι φυλάττει ἀπαρσαλεύτως τὴν διδασκαλίαν τῶν Ἀποστόλων, ἐπομένως δὲ καὶ τῶν προφητῶν, πρὸς τὴν ὁποίαν αὐτὴ συμφωνεῖ, καὶ ἐπὶ ταύτης ἐθεμελιώθησαν οἱ ἀληθινοὶ χριστιανοὶ².

Οἱ ἄρχιερεῖς, οἱ ποιμένες, καὶ οἱ διδάσκαλοι ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ εἶναι ὑπηρεταὶ τοῦ Θεοῦ, οἰκονόμοι τῶν τοῦ Χριστοῦ μυστηρίων, καὶ ἐπιστάται τῆς τοῦ Χριστοῦ ποιμένης, τοὺς ὁποίους κατέστησε τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον νὰ ποιμαίνωσι τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ³.

5. Ἐν τῷ δεκάτῳ ἄρθρῳ τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως περιέχεται ἡ ἄφαισις τῶν ἀμαρτιῶν ἡμῶν, ἧτοι ἡ δικαίωσις ἡμῶν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Αὕτη δὲ γίνεται:

A'. Διὰ τῆς πίστεως εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν σωτῆρα ἡμῶν, ὅστις διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος ἐκαθάρισεν ἡμᾶς ἀπὸ πᾶσων τῶν ἀμαρτιῶν⁴.

Πρὸς καθαρισμόν δὲ τῶν ἀμαρτιῶν ἡμῶν συντείνει:

α) τὸ ἅγιον βάπτισμα

β) ἡ εὐχαριστία, ἧτοι ἡ θεία κοινωνία

γ) ἡ μετάνοια

B'. Ἡ δικαίωσις ἡμῶν γίνεται καὶ διὰ τῶν καλῶν ἔργων, τὰ ὁποῖα ὑφίστανται εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ θείου νόμου⁵.

6. Ἐκ τοῦ εἰδεκάτου ἄρθρου τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως πληροφραζόμεθα, ὅτι ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν θέλει γείνει ἀναμφιβόλως⁶. Οἱ νεκροὶ καὶ οἱ ζῶντες θέλουσι παρασταθῆ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ θέλουσιν ἀποδώσει λόγον περὶ τῶν ἰδίων ἔργων.

Ἐπειδὴ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς εὐσεβείας ἀσκεῖται οὐχὶ μόνον κατὰ τὴν ψυχὴν ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ σῶμα διὰ τοῦτο, εἰ καὶ τὸ σῶμα ἡμῶν χωρίζεται ἀπὸ τῆς ψυχῆς διὰ τοῦ θανάτου, καὶ ἔπειτα φθείρεται, ἀλλὰ θέλει ἀναστῆ ἐν τῷ καιρῷ τῆς κρίσεως, καὶ θέλει ἐνωθῆ πάλιν μετὰ τῆς ψυχῆς, ὥστε νὰ ἦναι ὁ ἄνθρωπος καθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν σύστασιν ἢ ἐντελῶς μακάριος, ἢ αὐστηρῶς τιμωρούμενος⁷. Τῆς ἀνα-

1) "Οὐκ ἐν Ἰουδαίῳ, οὐδὲ ἑλλην· οὐκ ἐν δοῦλος, οὐδὲ ἐλεύθερος· οὐκ ἐν ἄρσεν καὶ οὐλῆν· πάντες γὰρ ὑμεῖς εἶς ἐστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ," Πρὸς Γαλατ. γ. 28. 2) "Ἐποικοδομηθέντες ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν, ὅτις ἀκρογωνίου αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ," Πρὸς Ἐφεσ. β. 20. 3) "Προσέχετε οὖν ἑαυτοῖς· καὶ παντὶ τῷ ποιμένῳ, ἐν ᾧ ὑμεῖς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔθετο ἐπισκόπους, ποιμαίνειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, ἣν περιεπλήρωσα διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος," Πράξ. κ. 28. 4) "Τὸ αἷμα Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καθαρίζει ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀμαρτίας," Ἰωάν. Δ. α. 7.

5) "Ὁς πᾶς ὁ λέγων μοι· Κύριε, Κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· ἀλλ' ὁ ποῶν τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς," Ματθ. ζ. 21.—"Ἐξ ἔργων δικαιοῦται ἄνθρωπος, καὶ οὐκ ἐκ πίστεως μόνον. . . Ὡς περὶ γὰρ τὸ σῶμα χωρὶς πνεύματος νεκρὸν ἐστίν, εἴπω καὶ ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων νεκρὰ ἐστίν," Ἰακ. β. 24. 26.

6) "Ἀμὴν ἀληθὴ λέγω ὑμῖν, ὅτι ἔρχεται ὄρα, καὶ νῦν ἐστίν, ὅτε οἱ νεκροὶ ἀκούσονται τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ οἱ ἀκούσαντες ζήσονται," Ἰωάν. β. 25. 7) "Ἦνα κομιθῆται ἕκαστος τὰ διὰ τοῦ σώματος, πρὸς ἃ ἐπραξεν, εἴτε ἀγαθῖν, εἴτε κακῶν," Πρὸς Κορ. Β. ε. 10.

στάσεως ἡμῶν, καθὼς εἶναι ἀρχηγός, οὕτω θέλει εἶσθαι καὶ τελειω-
 τῆς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός¹. Θέλουσι δὲ ἀναστῆ οὐχὶ μόνον
 οἱ καλοὶ, ἀλλὰ καὶ οἱ κακοὶ, οἱ πιστοὶ καὶ οἱ ἄπιστοι². Κατὰ ποῖον
 ὅμως τρόπον θέλει γείνει ἡ ἀνάστασις τῶν σωμάτων, ὅσα ἐφθάρσαν
 καὶ ἔγειναν πλέον κονιορτός, τοῦτο ὁ ἀνθρώπινος ἡμῶν νοῦς δὲν δύ-
 νεται νὰ καταλάβῃ. Ἄν ὁ Θεὸς ἐδυνήθη ἐκ τοῦ μηδενός νὰ φέρῃ εἰς τὸ
 εἶναι ὅλα τὰ πράγματα, δὲν θέλει εἶσθαι ἀδύνατον εἰς αὐτὸν καὶ φθα-
 ρέντα νὰ ἀποκαταστήσῃ εἰς τὴν προτέραν μορφήν. Καὶ διὰ τοῦτο ὁ ἀ-
 πόστολος Παῦλος ἐλέγχει τὴν μωρίαν ἐκείνων, ὅσοι τολμῶσι περὶ τῆς
 ἀληθείας ταύτης νὰ ἀμφισβῆλλωσιν³. Αὕτη ἡ κοινὴ ἀνάστασις μέλλει
 νὰ γείνη κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν τῆς δευτέρας παρουσίας τοῦ Χριστοῦ⁴.
 Ὅσοι δὲ ἂν ἀπομεινώσιν ἕως ἐκείνης τῆς ἡμέρας ζῶντες δὲν θέλουσιν
 ἀποθάνει, ἀλλὰ θέλουσι λάβει ἀπροσδόκητον καὶ παράδοξον ἀλλαγὴν⁵.

7. Τὸ δωδέκατον ἄρθρον τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως μᾶς δεικνύει,
 ὅτι πάντες θέλομεν ἀπολαύσει παρὰ Θεοῦ τῆς αἰνίου ζωῆς, καὶ τῆς
 αἰωλίου ἀνταμοιβῆς κατὰ τὰ ἔργα ἡμῶν ἤγουν οἱ μὲν δίκαιοι θέλουσιν
 εἶσθαι αἰωνίως μακάριοι, οἱ δὲ ἁμαρτολοὶ θέλουσι κολάζεσθαι αἰω-
 νίως. Ἡ αἰώνιος δὲ μακρυότης, τῆς ὁποίας θέλουσιν ἀπολαύσει οἱ δι-
 καιοὶ διὰ τὴν ἡμίωμον αὐτῶν πίστιν, δὲν μᾶς εἶναι ἐντελῶς ἀποκεκ-
 λυμμένη ἐπειδὴ δὲν δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν αὐτὴν ἐνταῦθα θέλει εἶ-
 σθαι ὅμως καλλιωτέρα παρ' ὅσον ἐμποροῦμεν νὰ φαντασθῶμεν αὐτήν⁶.
 Δὲν θέλει δὲ ὑφίσταται αὕτη εἰς σαρκικὰς ἡδονάς⁷, ἀλλ' εἰς τὴν μα-
 κρυωτάτην κατάστασιν ἀπεράντου χαρᾶς· αὕτη δὲ ἡ χαρὰ θέλει εἶσθαι
 ἀληθῆς, στερεὰ καὶ μεγίστη, καὶ θέλει πηγάζει ἀπὸ τοῦ νοῦς καὶ ἀπὸ
 τῆς θελήσεως. Καὶ εἰς μὲν τὸν νοῦν ἡμῶν θέλει εἶσθαι αὐτὸ τὸ κα-
 θαρὸν φῶς τῆς τοῦ Θεοῦ γνώσεως, τότε θέλει ἀποκαλυφθῆ ὁ ὕψιστος
 Θεὸς καθ' ὅλας αὐτοῦ τὰς ἀπεύρους καὶ ὠραιοτάτας τελειότητας⁸. Εἰς
 αὐτὸ δὲ τὸ ὑπέροχον τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας κάτοπτρον θέλομεν ἰ-
 δεῖ καὶ τὰ ἄλλα πράγματα, ἕκαστον ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ τελειότητι, καθ'
 ὅσον δύναται ὁ ἀνθρώπινος ἡμῶν νοῦς νὰ χωρῇ. Εἰς τὴν θέλησιν δὲ
 πάλιν θέλει εἶσθαι τελεία ἀγιότης καὶ ἀτάραχος γαλήνη· διότι ὁ Σω-

1) "Οἱ ἔρχεται ὄρα, ἐν ἧ πάντες οἱ ἐν ταῖς μνημείοις ἀκούσονται τῆ· φωνῆς αὐτοῦ,"
 ἰωάν. 5. 28. 2) "Καὶ ἐκπορεύονται, οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες, εἰς ἀνάστασιν ζωῆς·
 οἱ δὲ τὰ φαῦλα πράξαντες, εἰς ἀνάστασιν κρίσεως," ἰωάν. 5. 29. 3) "Ἄλλ' ἐπεὶ τις
 πῶς ἔγειρονται οἱ νεκροὶ; ποῖω δὲ σώματι ἔρχονται;" Ἄρρον, οὐ ζωοποιεῖται, ἰάν μὴ
 ἀποδύω· καὶ ὁ σπείρει, οὐ τὸ σῶμα τὸ γεννησόμενον σπείρει, ἀλλὰ γυμνὸν κόκκον εἰ τῷ
 χοί, σίτου, ἢ τινος τῶν λοιπῶν. "Ὁ δὲ Θεὸς αὐτῷ δὲ δῶναι σῶμα, καθὼς ἠθέλησεν,". Πρὸς
 Κορ. Α. 16. 35. 38. 4) "Καὶ ἀποστελεῖ τοῦς ἀγγέλους αὐτοῦ μετὰ ἀνάλπηγος φωνῆς
 μεγάλης, καὶ ἐπισηύξουσιν τοὺς ἑλεγκτοὺς αὐτοῦ ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων, ἀπ' ἀκρῶν
 οὐρανῶν ἕως ἀκρῶν αὐτῶν," Ματθ. 13. 31. 5) "Πάντες μὲν οὖν οὐ κοιμηθήσονται,
 πάντες δὲ ἀλλαγσόμεθα,". Πρὸς Κορ. Α. 16. 51. 6) "Ὁ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὐ-
 κ ἤκουσεν, καὶ ἐπὶ καρδίᾳ ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν
 αὐτόν,". Πρὸς Κορ. Α. 13. 8. 7) "Ἐν τῇ ἀναστάσει οὕτε γαρῶσιν, οὔτε ἐγκαυθῶσιν,
 ἀλλ' ὡς ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ ἐν οὐρανῷ εἰσι,". Μκθ. κβ. 30. 8) "Βλέπομεν ἄρτι δι' ἐπὶ
 σῶπτρον ἐν σιδήματι, τότε δὲ προσώπων πρὸς πρόσωπον. Ἡ δὲ ἐκείνη ἡμέρα
 ἡμεῖς ἔσομεν ὡς αὐτοὶ." Πρὸς Κορ. Α. 13. 12.

τῆρ ὑπεσχέθη νὰ παραστήσῃ τότε τὴν ἐκκλησίαν αὐτοῦ ἔνδοξον, μὴ ἔχουσαν σπῖλον, ἢ ρυτίδα, ἢ τι τῶν τοιούτων¹. Καὶ αὕτη μὲν εἶναι ἡ τῶν δικαίων μακαριότητος· ἡ δὲ αἰώνιος κόλασις τῶν ἁμαρτολόων θέλει εἶσθαι φορικτοτέρα παρ' ὅσον δυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν². Αὐτοὶ θέλουσιν ἔχει ἀκατάπαυστον καὶ σφοδρὰν ἐπιθυμίαν τῆς αἰωνίου μακαριότητος, ἀλλὰ χωρὶς ἐλπίδος τινὸς ν' ἀπολαύσωσιν αὐτῆς³. διότι ἡ συνείδησις θέλει τύπτει αὐτοὺς διὰ τὰ ἔργα αὐτῶν, καὶ θέλει θασανίζει φοβερά, μάλιστα δὲ, ὅταν ἴδωσι τοὺς μὲν ἄλλους εὐτυχεῖς, ἐαυτοὺς δὲ εἰς ἄκρον δυστυχεῖς⁴. καὶ θέλουσιν ἀποβληθῆν εἰς τὸν αἰῶνα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, τοῦ ἄκρου ἐκείνου ἀγαθοῦ, τοῦ δημιουργοῦ αὐτῶν⁵.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΘΕΙΟΥ ΝΟΜΟΥ.

Οἱ κανόνες τῶν καλῶν ἔργων μᾶς προεγράφησαν ἐν τῷ θεῷ νόμῳ, ὅστις περιέχεται ἐν ταῖς δέκα ἐντολαῖς, ταῖς δουλείαις ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν Μωϋσῆν ἐπὶ τοῦ ὄρους Σινᾶ⁶.

Ἐντολὴ Α'. Ἐγὼ εἰμι Κύριος ὁ Θεός σου· οὐκ ἔσονται σοι θεοὶ ἕτεροι πλὴν ἐμοῦ.

Β'. Οὐ ποιήσεις σεαυτῷ εἰδῶλον, οὐδὲ παντὸς ὁμοίωμα, ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω, καὶ ὅσα ἐν τῇ γῆ κάτω, καὶ ἐν τοῖς ὕδασι ὑποκάτω τῆς γῆς. Οὐ προσκυνήσεις αὐτοῖς, οὐδὲ μὴ λατρεύσεις αὐτοῖς.

Γ'. Οὐ λήψῃ τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου ἐπὶ ματαίῳ· οὐ γὰρ μὴ καθάρσις Κύριος ὁ Θεός σου τὸν λαμβάνοντα τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ ματαίῳ.

Δ'. Μνήσθητι τὴν ἡμέραν τῶν σαββάτων ἀγιάζειν αὐτήν· ἕξ ἡμέρας ἐργᾶ, καὶ ποιήσεις πάντα τὰ ἔργα σου· τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ἐβδόμῃ σάββατα Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου.

Ε'. Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, ἵνα εὖ σοι γένηται, καὶ ἵνα μακροχρόνιος γένη ἐπὶ τῆς γῆς.

ς'. Οὐ φανεύσεις.

Ζ'. Οὐ μοιχεύσεις.

Η'. Οὐ κλέψεις.

Θ'. Οὐ ψευδομαρτυρήσεις κατὰ τοῦ πλησίον σου μαρτυρίαν ψευδῆ.

Ι'. Οὐκ ἐπιθυμήσεις τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον σου· οὐκ ἐπιθυμήσεις τὴν οἰκίαν τοῦ πλησίον σου, οὔτε τὸν ἀγρόν αὐτοῦ, οὔτε τὸν παιῶνα

1) Πρὸς Ἑβραεὺς. ἱ. 27. 2) "Φοβερὸν τὸ ἰσχυρῶς εἰς χεῖρας Θεοῦ ζῶντος", Πρὸς Ἑβρ. ἱ. 31. 3) "Πέμψον Δάζαρον, ἵνα εὐψῆ το σπρον τοῦ λακτούου αὐτοῦ ὕδατος, καὶ καταψύξῃ τὴν γλώσσάν μου, ὅτι ὀδυνῶμαι ἐν τῇ φλόγῃ ταύτη", Λουκ. ἱστ. 24.

4) "Καὶ ἐν τῷ ᾄδῃ ἐπέσας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, ὕπαρνον ἐν βασάνοις, ἐρᾶ τὸν ἄδραμ μακρόθεν, καὶ Δάζαρον ἐν ταῖς κόλπαις αὐτοῦ... Λουκ. ἱστ. 23. 5) "Οἵτινες εἶκον τίσασιν, θλαθρον αἰώνιος, ἀπὸ προσώπου τοῦ Κυρίου, καὶ ἀπὸ τῆς ἐλπίδος τῆς ἰσχύος αὐτοῦ", Πρὸς Θεοφίλου ἡρώδη ἀπὸ τοῦ Ἰστυπούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

αυτοῦ, οὔτε τὴν παιδείαν αὐτοῦ, οὔτε τοῦ βoδoς αὐτοῦ, οὔτε τοῦ ὑποζυγίου αὐτοῦ, οὔτε παντὸς κτήνου αὐτοῦ, οὔτε οὐκ τῷ πλησίον σου ἐστίν.

Ἐν ταύταις ταῖς δέκα ἐντολαῖς τοῦ Θεοῦ περιέχεται γενικῶς ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν Θεόν, καὶ ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν πλησίον. Πλησίον δὲ εἶναι πᾶς ἄνθρωπος ἐν τῷ κόσμῳ. Καὶ οὕτως·

Α'. Ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν Θεόν περιλαμβάνεται ἐν τῇ πρώτῃ, δευτέρῃ, τρίτῃ, καὶ τετάρτῃ ἐντολῇ τοῦ Θεοῦ.

1. Ἡ πρώτη ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ μᾶς διδάσκει ἐκ καρδίας νὰ πιστεύωμεν, καὶ διὰ στόματος νὰ ὁμολογῶμεν ἓνα μόνον Θεόν, καὶ αὐτὸν μόνον μάλιστα πάντων ν' ἀγαπῶμεν καὶ νὰ τιμῶμεν¹, καὶ εἰς αὐτὸν μόνον νὰ ἐλπίζωμεν². τοὺς ἁγίους νὰ τιμῶμεν οὐχὶ ὡς αὐτὸν τὸν Θεόν, ἀλλ' ὡς θεράποντας τοῦ Θεοῦ, οἵτινες πρoκαλοῦσι τὸν Θεόν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας ἡμῶν. Ὅθεν ἀμαρτάνει ἀνακολογήτως καὶ μεγάλως ἐναντίον ταύτης τῆς ἐντολῆς, ὅστις προσφέρει εἰς τοὺς θεράποντας τοῦ Θεοῦ τὴν αὐτὴν σχεδὸν τιμὴν, τὴν ὅποιαν προσφέρει καὶ εἰς τὸν Θεόν· ἐλπίζει εἰς αὐτοὺς σχεδὸν τοσοῦτον, ὅσον καὶ εἰς αὐτὸν τὸν Θεόν· προσεύχεται εἰς αὐτοὺς περισσότερον καὶ συχνότερον, ἢ εἰς αὐτὸν τὸν Θεόν· ἐορτάζει τὴν μνήμην καὶ τὰς ἡμέρας αὐτῶν μετὰ περισσοτέρας εὐλαβείας παρὰ τὰς δεσποτικὰς ἐορτάς. τιμᾷ τὰς εἰκόνας αὐτῶν μᾶλλον παρὰ τὴν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν· διότι οἱ τοῦ Θεοῦ θεράποντες, ὅσον μεγάλοι ἂν ᾖναι καθ' ἑαυτοὺς, εἶναι ὅμως δοῦλοι τοῦ Θεοῦ καὶ ἔργον τῶν χειρῶν αὐτοῦ. Καὶ οὕτως ἀμαρτάνουσιν ἐναντίον ταύτης τῆς ἐντολῆς·

α) Οἱ ἄθεοι, τοῦτέστιν, ὅσοι δὲν πιστεύουσιν εἰς τὸν Θεόν· διότι χωρὶς πίστεως ἀδύνατον εἶναι νὰ ἀρέσῃ τις εἰς τὸν Θεόν³.

β'. Οἱ πολίθεοι, ὅποιοι ἦσαν οἱ ἐθνικοὶ, οἵτινες θεοποίησαν ἀνθρώπους καὶ ἄλλα κτίσματα⁴.

γ'. Οἱ μάγοι ἢ γόητες, οἵτινες λέξεις τινὰς ψιθυρίζοντες, ὑπόσχονται εἰς τοὺς ἀνθρώπους εὐτυχίαν ἢ θέλουσι νὰ ἀποτρέψωσιν ἀσθενεῖαν τινα· προλέγουσι τὰ μέλλοντα, παρατηροῦντες τὰς γραμμάς τῶν χειρῶν κερμῶσιν εἰς τοὺς λαιμοὺς αὐτῶν φυλακτῆρια ἢ πιττάκια, ἢ ἀποδιώξωσιν ὅποιαδήποτε κακὰ, καὶ ἄλλα μαγικὰ ἐφευρέματα μεταχειρίζονται, ἢ ἀπατήσωσι τὸν κοινὸν λαόν. Ἀλλ' οὐχ' ἤττον ἀμαρτάνουσιν οἱ προστρέχοντες εἰς αὐτοὺς, καὶ ἐλπίζοντες βοήθειάν τινα παρ' αὐτῶν· διότι ταῦτα πάντα εἶναι ἐναντίον τῆς θείας προνοίας, καὶ

1) Ἀγάπησας Κύριον τὸν Θεόν σου ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ σου, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου. Αὕτη ἐστὶ πρώτη καὶ μεγάλη ἐντολή. Ματθ. κβ'. 37. 38.

2) εὖ Θεὸς τῆς βοηθείας μου, καὶ ἡ ἐλπίς μου ἐπὶ τῷ Θεῷ». Ψαλμ. ξζ'. 8.

3) «Χωρὶς πίστεως ἀδύνατον εὐαρεστῆσαι τῷ Θεῷ». Πρὸς Ἑβρ. ια'. 6.—4) «Ἠλλὰ ζαν τὴν δόξαν τοῦ ἀφάρτου Θεοῦ ἐν ὁμοιώματι εἰκόνης φθαρτοῦ ἀνθρώπου, καὶ πετεινῶν, καὶ τετραπόδων, καὶ ἑρπετῶν». Πρὸς Ῥωμ. ι'. 23.—Αὐτ. ιθ'. 4.—Πρὸς Κορ. Α. ι'. 7.

ἐξαιρουσί τρόπον τινά τὸν Θεὸν ἐκ τῆς τοῦ κόσμου τούτου κυβερνήσεως. Ταῦτα δὲ πάντα εἶναι ῥητῶς ἀπηγορευμένα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ¹.

δ') Οἱ δεισιδαίμονες, οἵτινες κατὰ τὰ πράγματα ἢ κατὰ τὰ πρόσωπα κάμνουσιν ἀτόπους τινὰς ἐξηγήσεις, ἢ ἀποδίδουσιν εἰς αὐτὰ κρυφίαν τινὰ δύναμιν. Τοιοῦτοι εἶναι οἱ ἐξηγοῦντες τοὺς δυνείρους καὶ πιστεύοντες αὐτοὺς, οἱ περιεργαζόμενοι τὰς προὔπαντήσεις, καὶ οἱ παρατηροῦντες τὰς ἡμέρας, ποῖα εἶναι εὐτυχεῖς εἰς ἐπιχείρησίν τινος ἔργου, καὶ ποῖα ἀποφράδες.

ε) Οἱ αἰρετικοὶ καὶ σχισματικοὶ, οἵτινες παραμιγνύουσι τὰς βλαβερὰς αὐτῶν δοξασίας εἰς τὴν ἀλήθειαν τοῦ Θεοῦ, καὶ διὰ τούτου λυποῦσι τὴν θείαν μεγαλειότητα, καὶ ἀπάγουσι τοὺς ἄλλους ἀπὸ τῆς ἀληθινῆς ὁδοῦ.

ς'. Οἱ ἀθετοῦντες τὴν θείαν πρόνοιαν* τουτέστιν, ὅσοι πιστεύουσιν, ὅτι δὲν γίνονται τὰ πάντα ἐν τῷ κόσμῳ κατὰ τὴν πάνσοφον τοῦ Θεοῦ οἰκονομίαν, ἀλλὰ κατὰ τινὰ τυφλὴν τύχην καὶ ἄφρευκτον εἰμαρμένην, τὴν ὁποίαν καλοῦσι μοῖραν.

ζ'. Ἀπαγορεύει αὐτὴ ἡ πρώτη ἐντολὴ νὰ ἐλπίζῃ τις ὑπὲρ τὸ μέτρον εἰς τὸν πλοῦτον αὐτοῦ, ἢ νὰ θαρρῶῃ εἰς τὴν ἑαυτοῦ ἢ εἰς ξενὴν τινὰ ἀνθρώπινην δύναμιν, ἢ νὰ ἐλπίζῃ εἰς τὸν νοῦν καὶ τὴν σύνεσιν αὐτοῦ, καὶ ὡς μηδὲν λογιζόμενος τὴν παντοδύναμον τοῦ Θεοῦ πρόνοιαν, ἀλλὰ θαρρῶν μόνον εἰς τὴν τούτων βοήθειαν, νὰ ἐλπίζῃ ἐξ αὐτῶν πᾶσαν ἀσφάλειαν καὶ εὐτυχίαν.

2. Ἡ δευτέρα ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ ἀπαγορεύει νὰ προσκυνῇ τις τὰ εἴδωλα, ἢ ἄλλο τι πλάσμα ὡς Θεόν. Καὶ οὕτως ἀμαρτάνουσιν ἐναντίον τῆς ἐντολῆς ταύτης·

α) Οἱ εἰδωλολάτραι, οἵτινες προσκυνοῦσι τὰ ξόανα, εἰς εἶδος ἀνθρώπου ἢ κτήνους κατεσκευασμένα, ὡς Θεόν².

β) Οἱ πλεονέκται καὶ οἱ φιλήδονοι, οἵτινες προσκολλῶσι πᾶσαν αὐτῶν τὴν καρδίαν εἰς τὸ κέρδος καὶ εἰς τὴν κοιλίαν³.

γ) Οἱ ὑποκριτικοὶ προσκυνηταί, τῶν ὁποίων ἡ προσευχὴ ὑψίσταται μόνον εἰς λόγους τινὰς, τὰ δὲ ἔργα αὐτῶν παντάπασιν δὲν συμφωνοῦσι πρὸς αὐτήν⁴.

δ) Οἱ ὑποκριτικοὶ ἠηστευταί, οἵτινες ἐγκρατεῦνται ἀπὸ τινος τροφῆς, ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ μεθύουσι καὶ πράττουσι παντοίας ἀτοπίας.

ε) Οἱ δεισιδαίμονες, οἵτινες ἐφευρίσκουσι θαύματα καὶ ὀπτασίας τινὰς δι' αἰσχροκέρδειαν. Ἐν ἐνὶ λόγῳ ἀμαρτάνει ἐναντίον τῆς ἐντολῆς

1) «Οὐκ ἐπακολουθήσατε ἔγγραστριμύθοις, καὶ τοῖς ἐπακοῖσιν οὐ προσκολληθήσεσθε ἐκμιθῆναι ἐν αὐτοῖς». Λευιτ. ιβ'. 31.—2) «Ἀρκετὸς ἡμῖν ὁ παρεληλυθὸς χρόνος τοῦ βίου τὸ θέλημα τῶν ἐθνῶν καταργάσασθαι, περιορευμένοι ἐν ἀσελγείαις . . . καὶ ἀθεμίτοις εἰδωλολατρείαις». Πέτρ. Α. δ'. 3.—3) «Νεκρώσατε οὖν τὰ μέλη ὑμῶν τὰ ἐπὶ γῆς, πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος, ἐπιθυμίαν κακῆν, καὶ τὴν πλεονεξίαν, ἣτις ἐστὶν εἰδωλολατρεία». Πρὸς Κολασ. γ'. 5.—4) «Ἵποκριταί . . . Ἐγγίξει μοι ὁ λαὸς οὗτος τῷ στόματι αὐτῶν, καὶ τοῖς χεῖλεσὶ με τιμᾷ· ἢ δὲ καρδίαν αὐτῶν πόρρον ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ». Ματθ. ιε'. 7. 8.

ταύτης ἕκαστος, ὅστις κατὰ τὸν λόγον τοῦ Χριστοῦ ἔχει ἅπασαν τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας αὐτοῦ εἰς ἐξωτερικά τινα πράγματα, καὶ ἀθετεῖ τὰ κυριώτερα τοῦ νόμου, δηλοῦσι τὴν δικαιοσύνην, τὸ ἔλεος καὶ τὴν πίστιν¹.

Πρέπει ὁμῶς νὰ τιμῶμεν τὰς ἁγίας εἰκόνας, ἀλλὰ νὰ μὴ θεοποιῶμεν αὐτάς· διότι αἱ εἰκόνες εἶναι μόνον μορφώματα, καὶ συντείνουσιν εἰς ἀνάμνησιν τῶν ἔργων τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν θεραπόντων αὐτοῦ. Ἡ τιμὴ τῶν ἁγίων εἰκόνων δύναται νὰ καταντήσῃ εἰς ἀνυπόφορον ἐλάττωμα, ὅταν τις προσφέρῃ ἅπασαν αὐτοῦ τὴν λατρείαν εἰς αὐτάς, καὶ ἔχῃ τὴν ἐλπίδα εἰς τὴν ὕλην αὐτῶν ὅταν, λόγου χάριν, εὕρισκῃ τις ἁγιότητα ἢ ἐλπίδα σωτηρίας εἰς ταύτην τὴν εἰκόνα μᾶλλον, ἢ εἰς ἐκείνην· καθὼς τινες φέρουσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐκ τῆς οἰκίας αὐτῶν εἰκόνα, καὶ αὐτὴν μόνην προσκυνοῦσιν ἢ σέβονται καὶ τιμῶσι τὴν κεκοσμημένην εἰκόνα μᾶλλον παρὰ τὴν ἀπλῆν καὶ ἀστόλιστον, τὴν παλαιὰν παρὰ τὴν νέαν· ἢ δὲν θέλουσι νὰ προσεύχωνται ἐκεῖ, ὅπου δὲν βλέπουσιν εἰκόνας. Οἱ τοιοῦτοι καὶ ἄλλοι παρόμοιοι μεγάλως ἀμαρτάνουσι, καὶ προξενοῦσι μεγάλῃν ἐντροπὴν εἰς τὴν ἀληθινὴν τοῦ Χριστοῦ πίστιν.

3. Ἡ τρίτη ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ ἀπαγορεύει νὰ ἀναφέρωμεν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ εἰς μάτην², ἀλλὰ συγχωρεῖ νὰ μεταχειρίζομεθα αὐτὸ εἰς τὰς προσευχὰς καὶ δοξολογίας καὶ ὑμνῳδίας³, εἰς τοὺς ὑπὸ τῶν δικαστηρίων ἐπαγομένους ὄρκους, ὡς διδόντας τέλος πάσης ἀντιλογίας⁴, καὶ εἰς τὰς παρὰ τῆς νομίμου ἐξουσίας ἀπαιτουμένας ὀρκωμοσίας. Πρέπει ὁμῶς νὰ ὀμνῆ τις οὐχὶ εἰς πλάσμα, ἀλλ' εἰς τὸν Θεὸν μόνον, ὡς πανταχοῦ παρόντα, καὶ μόνον γινώσκοντα πάσας τὰς βουλὰς τῶν καρδιῶν⁵. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο πρέπει νὰ γίνηται μετὰ μεγάλης εὐλαθείας καὶ συστολῆς· διότι μεγάλη ἀμαρτία εἶναι, ἐάν τις ὀμιλῇ ἀνυποστόλως ἐναντίον τοῦ Θεοῦ⁶, τῆς θρησκείας καὶ τῆς ἁγίας ἐκκλησίας· ἐάν τις πατῇ τὸν ὄρκον, ἢ ἐπιορκῇ⁷, ἐάν τις ὀμνῆ χωρὶς ἀνάγκης⁸, ἐάν τις ζητῇ ἀπρεπῆ τινα πράγματα ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, ἢ παραβίῃ τὰς πρὸς τὸν Θεὸν ὑποσχέσεις αὐτοῦ⁹.

4. Ἡ τετάρτη ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ προστάσσει καθ' ὅλας τὰς κυρια-

1) «Ὅσαι ὑμῖν . . . ἔτι ἀποδεκατοῦντε τὸ ἡδύσμορον, καὶ τὸ ἀνθηθον, καὶ τὸ κύμινον· καὶ ἀφῆκατε τὰ θαρύτερα τοῦ νόμου, τὴν κρίσιν καὶ τὸν ἔλεον, καὶ τὴν πίστιν». Ματθ. κγ'. 23.—2) Ἐξοδ. κ'. 7.—3) «Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ ἐνοικεῖται ἐν ὑμῖν πλουσίως· πάση σοφίᾳ διδάσκοντες καὶ νοουθετοῦντες ἑαυτοὺς, ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς μαρτυρικαῖς ἐν χάριτι ᾄδοντες ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τῷ Κυρίῳ. Πρὸς Κολασ. γ'. 1^η

4) «Πάσης ἀντιλογίας πέρας εἰς θεσβάζωσιν ὁ ὄρκος». Πρὸς Ἑβρ. ε'. 16.— τὸν Θεὸν σου φοβηθήσῃ . . . καὶ ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ὀμῆ», Δευτερ. ε'.

6) «Ὀνομάζων τὸ ὄνομα Κυρίου, θανάτω θανατούσῃ». Λευιτ. κδ'

7) «Μὴ ὀμνῆσθε τῷ ὀνόματί μου ἐπ' ἀδίκῳ», Δευτ. ιθ'. 12.—8) «Μὴ ὀμνῆτε ἄλλοι μὴ τὴν γῆν, μῆτε ἄλλον τινὰ ὄρκον· ἦτοι δὲ ὑμῶν γὰρ

Ἰακ. ε'. 12.—9) «Ἐάν εἴξῃ εὐχὴν Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου, ὡς γ

Δευτερ. κγ'. 21) Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

κὰς¹ καὶ τὰς ἑορτασίμους ἡμέρας, ἀφίνοντες τὰ ἔργα ἡμῶν καὶ τὰς ἐνασχολήσεις, νὰ συντρέχωμεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ καθ' ὅλον τὸν καιρὸν τῆς προσευχῆς νὰ στεκόμεθα εὐτάκτως, νὰ μὴ ὀμιλῶμεν, νὰ μὴ γελῶμεν, ἀλλὰ ν' ἀκούωμεν καὶ ν' ἀναγινώσκωμεν μετὰ προσοχῆς τὰς πνευματικὰς διδασκαλίας, καὶ νὰ φυλαττώμεθα μὴ μολύνωμεν καὶ πάσας μὲν τὰς ἡμέρας κοινῶς, ἐξαιρέτως δὲ τὰς κυριακὰς καὶ τὰς ἑορτασίμους ἡμέρας δι' ἀτίμων πράξεων καὶ ἐνασχολήσεων, μάλιστα διὰ τῆς μέθης. Ἐν τῷ οἴκῳ θρῆσκουσιν οἱ γονεῖς κατὰ ταύτας τὰς ἡμέρας νὰ διδάσκωσι τὰ τέκνα αὐτῶν τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ· ἀλλὰ καὶ πᾶς προσετῶς χρεωστῆι κατὰ πᾶσαν εὐκαιρίαν νὰ ὠφελῇ πνευματικῶς τὸν ὑποκείμενον εἰς αὐτὸν διὰ τοῦ καλοῦ παραδείγματος. Πρὸς τοῦτοις χρεωστοῦμεν νὰ συνεισφέρωμεν εἰς τὰς χρεῖας τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ εἰς διατήρησιν αὐτῶν, ἔτι δὲ εἰς οἰκοδομὴν νοσοκομείων καὶ γηροκομείων, εἰς σύστασιν σχολείων, εἰς ἑποδοχὴν ξένων, εἰς ἀγορὰν αἰχμαλώτων, καὶ νὰ πράττωμεν τὰ λοιπὰ ἔργα τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης.

Β'. Ἡ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη περιέχεται ἐν τῇ πέμπτῃ, ἕκτῃ, ἑβδόμῃ, ὀγδόῃ, ἐνάτῃ καὶ δεκάτῃ ἐντολῇ τοῦ Θεοῦ.

1. Ἐν τῇ πέμπτῃ ἐντολῇ προτάσσει ὁ Θεὸς νὰ τιμῶμεν τοὺς γονεῖς ἡμῶν², καὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα αὐτῶν τὸν βασιλέα³· τοὺς πνευματικοὺς ποιμένας⁴ καὶ τοὺς πνευματικοὺς διοικητὰς⁵, τοὺς διδασκάλους, τοὺς εὐεργέτας, τοὺς κυρίους⁶ καὶ τοὺς γεροντοτέρους, καὶ νὰ ὑπακούωμεν εἰς αὐτούς, καὶ νὰ βοηθῶμεν τὸν πλησίον ἡμῶν κατὰ τὸ δυνατόν εἰς πᾶσαν χρεῖαν καὶ ἀνάγκην.

Οἱ γονεῖς θρῆσκουσιν νὰ ἀνατρέφωσι τὰ τέκνα αὐτῶν ἐν τῇ φόβῳ τοῦ Κυρίου, καὶ νὰ διδάσκωσι ταῦτα τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ⁷, συνεθίζοντες αὐτὰ ἐξ ἀπαλῶν δυνάμεων εἰς τὴν φιλοπονίαν, τὴν οἰκονομίαν, καὶ εἰς τὴν σεμνὴν μετὰ τῶν ἀνθρώπων συμπεριφορὰν· νὰ προφυλάττωσιν αὐτὰ ἀπὸ τῶν κακῶν συναναστροφῶν· μάλιστα δὲ αὐτοὶ ἔμπροσθεν αὐτῶν μῆτε νὰ λέγωσι, μῆτε νὰ πράττωσι τι σκανδαλώδες· νὰ διορθῶνωσιν αὐτὰ ἐν πραότητι μᾶλλον, ἢ μετ' αὐστηρότητος, καὶ νὰ ἐντυπώνωσιν εἰς τὴν καρδίαν αὐτῶν, ὅτι μόνη ἡ ἀρετὴ ἀποδεικνύει τοὺς ἀνθρώπους εὐτυχεῖς, ἢ δὲ κακία εἶναι ὀλέθριος εἰς τὸν ἄνθρωπον. Τῶν τέκνων δὲ χρέος εἶναι νὰ ἀγαπῶσι καὶ νὰ τιμῶσι τοὺς γονεῖς αὐτῶν, καὶ νὰ πείθωνται εἰς αὐτούς⁸· ἐν περιστάσει δὲ ἐνδείας καὶ ἐν

1) Ἐξ. κ. 8. 2) "Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου", πρὸς Ἑβρ. στ. 2"

3) "Πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίας ὑπερεχούσας ὑποτασσέσθω", πρὸς Ῥωμ. ιγ. 1.

4) "Πειθεσθε τοῖς ἡγουμένῃς ὑμῶν, καὶ ὑπαίκετε· αὐτοὶ γὰρ ἀγροπνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν", πρὸς Ἐβρ. ιγ. 17. 5) "ὑποτάγητε πάσῃ ἀνθρωπίνῃ κτίσει διὰ τοῦ Κυρίου", Πέτρ. Α. β. 13. 6) "Οἱ οἰκέται, ὑποτασσόμενοι ἐν παντὶ φόβῳ τοῖς δεσπόταις", Πέτρ. Α. β. 18. 7) "Οἱ πατέρες... ἐκτρέφετε τὰ τέκνα ὑμῶν ἐν παιδείᾳ καὶ ἐν ὀφθαλμοῖς Κυρίου", Ἐφ. 6. 4. 8) "Ἐκτρέφετε τὰ τέκνα ὑμῶν ἐν τῷ νόμῳ τοῦ Κυρίου", Ἐφ. 6. 4.

καιρῷ τοῦ γήρατος, νὰ τρέφωσιν αὐτοὺς καὶ νὰ περιποιῶνται, καὶ διὰ τούτου ν' ἀποδίδωσι τὸ χρέος δικαίας εὐγνωμοσύνης¹.

Τὸ χρέος τῶν βασιλέων καὶ τῶν ἡγεμόνων εἶναι νὰ προσέχωσιν, ὥστε νὰ φυλάττηται ἡ δικαιοσύνη², νὰ ἐκπληρῶσιν ἀκριβῶς τὰ καθήκοντα αὐτῶν οἱ πνευματικοὶ πρεσβύτες καὶ οἱ πολιτικοὶ ἐξουσιασταί, νὰ ἀνταμείβωνται οἱ καλοὶ, καὶ νὰ διορθῶνται οἱ κακοί³. Οἱ δὲ ὑπῆκοοι ἔχουσι χρέος νὰ ἀγαπῶσιν ἐκ καρδίας τὸν βασιλέα αὐτῶν, ὡς πρῶτον μετὰ Θεὸν κυβερνήτην, καὶ νὰ προτιφέρωσιν ἄκρον σέβας εἰς αὐτὸν⁴, νὰ ὑποτάσσωνται εἰς αὐτὸν, νὰ ἐκτελῶσι προθύμως τὰς προσταγὰς αὐτοῦ χωρὶς γογγυσμοῦ, νὰ δίδωσι μετὰ χαρᾶς τὸν φόρον⁵, νὰ παρακαλῶσι τὸν Θεὸν ὑπὲρ τῆς υγείας αὐτοῦ καὶ εὐημερίας⁶, ἐν καιρῷ δὲ ἀνάγκης, ὑπὲρ τῆς τιμῆς καὶ συντηρήσεως αὐτοῦ νὰ μὴ φεΐδωνται μηδὲ τῆς ἰδίας ἐξυτῶν ζωῆς ἐναντίον τῶν πολεμίων, τῶν ἀποστατῶν καὶ τῶν προδοτῶν. «Οὐ γὰρ ἐστὶν ἐξουσία, εἰ μὴ ἀπὸ Θεοῦ.» αἱ δὲ οὗσαι ἐξουσίαι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τεταγμέναι εἰσὶν. Ὡστε ὁ ἀντι- τασσόμενος τῇ ἐξουσίᾳ, τῇ τοῦ Θεοῦ διαταγῇ ἀνθέστηκεν. (Πρὸς Ῥωμ. ιγ. 1. 2).

Τῶν ποιμένων τῆς ἐκκλησίας χρέος εἶναι νὰ ὀδηγῶσι τὸ ποίμνιον εἰς ὁδὸν σωτηρίας, νὰ διδάσκωσιν αὐτὸ τὰ χρηστὰ ἤθη, νὰ εἰρηνεύωσι τὰς διχονοίας καὶ ἔριδας αὐτοῦ, νὰ ἔχωσι τὴν πρέπουσαν μέριμναν περὶ τῆς σωτηρίας αὐτοῦ, καὶ νὰ παριστῶσιν ἑαυτοὺς ἐν πάσι παράδειγμα τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς ἀρετῆς⁷. Τοῦ ποιμνίου δὲ χρέος εἶναι νὰ ἀγαπᾷ αὐτοὺς μετὰ στοργῆς ὡς υἱοὺς⁸, νὰ ἀκούῃ τὴν καλὴν αὐτῶν διδασκαλίαν, καὶ νὰ ἀποδίδῃ εἰς αὐτοὺς τὴν προσήκουσαν τιμὴν⁹ καὶ βοήθειαν¹⁰.

Οἱ κύριοι ὀφείλουσι νὰ φέρονται πρὸς τοὺς δούλους ὡς πατέρες, νὰ διδάσκωσιν αὐτοὺς τὸν θεῖον νόμον καὶ τὰ χρηστὰ ἤθη, νὰ παρέχωσιν εἰς αὐτοὺς ἀκούοντως τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀνγκάλια, νὰ μὴ ἐπιβιβῶ-

1) «Γέγονον ἀντ' αὐτοῦ ἐν γῆρα πατρός σου . . . Σειρ. γ. 12.—2) «Ὁ Θεὸς τὸ κρίμα σου τῷ βασιλεὶ δός . . . κρίνειν τὸν λαόν σου ἐν δικαιοσύνῃ . . . » Ὅτι ἐξῆρατο πτωχῶν ἐκ δυνάτου, καὶ πένιτα, ὧ οὐχ ὑπῆρχε σοφός, . . . Ψαλμ. σβ. 1-13. 3) «Οἱ ἄρχοντες οὐκ εἰσὶ φόβος τῶν ἀγαθῶν ἔργων, ἀλλὰ τῶν κακῶν,» Πρὸς Ῥωμ. ιγ. 3. 4) «Τὸν Θεὸν φοβείσθε τὸν βασιλέα τιμᾶτε,» Πέτρ. Α. β. 17. 5) «Ἀποδοτε οὖν πᾶσι τὰς ὀφειλάς τῷ τὸν φόρον, τὸν φόρον τῷ τὸ τέλος, τὸ τέλος,» Πρὸς Ῥωμ. ιγ. 7.

6) «Παρακαλῶ οὖν πρῶτον πάντων ποιεῖσθαι δεήσεις, προσευχάς, ἐνταῦξαις, εὐχαριστίας ὑπὲρ πάντων ἀνθρώπων ὑπὲρ βασιλέων, καὶ πάντων τῶν ἐν ὑπεροχῇ ὄντων,» Πρὸς Τιμόθ. Α. β. 1. 2. 7) «Ποιμάνετε τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον τοῦ Θεοῦ, ἐπισκοποῦντες μὴ ἀναγκασιῶς, ἀλλ' ἡκούσιως καὶ κατὰ Θεόν· μηδὲ αἰσχροκερδῶς, ἀλλὰ προθύμως, μηδ' ὡς κατακυριεύοντες τῶν κλήρων, ἀλλὰ τύποι γινόμενοι τοῦ ποιμνίου,» Πέτρ. Α. ε. 2. 3. 8) «Ἐρωτῶμεν ὑμᾶς, ἀδελφοί, εἰδέναι τοὺς κοπιῶντας ἐν ὑμῖν, καὶ προϊταμένους ὑμῶν ἐν Κυρίῳ, καὶ νοστινοῦντας ὑμᾶς, καὶ ἡγεῖσθαι αὐτοὺς ὑπερεκπερισσῶ ἐν ἀγάπῃ διὰ τὸ ὑπὲρ ἡμῶν ἰσχυροῦσθαι τὸν νοσητοῦστος· Ἐκ τῆς ἀποστολῆς τῶν ἀποστόλων· πρεσβύτεροι πρεσβύτεροι διπλῆς τιμῆς ἀξιοῦσθωσαν, μάλιστα οἱ κοπιῶντες ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ»

λωσιν εἰς αὐτοῦ; ὑπερμέτρους ἀγγαρσίας καὶ ἑαρέα χρέη¹, καὶ νὰ τιμωρῶσιν αὐτοὺς μετρίως ἐπὶ σκοπῷ διορθώσεως, οὐχὶ δὲ καὶ ἵνα χορτάσωσι τὴν ἄσπλαγχνον αὐτῶν καρδίαν². Οἱ δὲ δοῦλοι χρῶστουσι νὰ φοβῶνται τοὺς κυρίους μετὰ φόβου ὑλοῦ³, νὰ δουλεύωσιν αὐτοὺς πιστῶς καὶ ἐπιμελῶς, νὰ ὑποτάσσωνται εἰς αὐτοὺς ἀργγύστως⁴, νὰ ὑποφέρωσι καὶ τὰς δυστροπίας αὐτῶν μεθ' ὑπομονῆς⁵· νὰ μὴ κλέπτωσιν, ἀλλὰ νὰ φυλλάττωσι τὰ τῶν κυρίων ὑπάρχοντα ὡς τὰ ἴδια ἐκυτῶν⁶· καὶ εἰς πᾶσαν εὐκαιρίαν νὰ ὑπερασπίζωσι τὴν τιμὴν καὶ τὸ καλὸν ὄνομα αὐτῶν⁶.

Οἱ πλούσιοι πρέπει νὰ μὴ ἐλπίζωσιν εἰς τὸν ἴδιον πλοῦτον⁷, νὰ μὴ θησαυρίζωσι πλοῦτον ὑπὲρ τὸ μέτρον, τούτεστι, νὰ μὴ νομίζωσι πάντα τρόπον θεμιτὸν εἰς αὐξήσιν τοῦ πλοῦτου αὐτῶν, καὶ νὰ μὴ τρυφῶσι, μηδὲ νὰ σπαταλῶσιν, ἀλλὰ μηδὲ φειδωλοὶ καὶ φιλάργυροι πάλιν νὰ ᾔηται, ἀλλ' ἐλευθέριοι καὶ πλουσιοπάροχοι πρὸς τοὺς ἐνδεεῖς καὶ πένητας⁸· νὰ μεταχειρίζωνται τὸν πλοῦτον εἰς δόξαν Θεοῦ, εἰς κοινὴν ὠφέλειαν, καὶ ὅπως ἀρμύζει εἰς τὴν κατάστασιν αὐτῶν. Τῶν πτωχῶν δὲ χρέος εἶναι ἐντίμως νὰ ἀποκτῶσι τὰ πρὸς ζωάρκειαν⁹, νὰ μὴ φθονῶσι τοὺς πλουσίους, νὰ μὴ ὑποκρίνωνται πτωχεῖαν, νὰ ὑποφέρωσι τὴν πενίαν χωρὶς γογγυσμοῦ, καὶ εἰς τοὺς ἐλευθύντας ν' ἀποδίδωσι τὴν πρόθυμον εὐγνωμοσύνην, καὶ τὰς ὑπὲρ αὐτῶν πρὸν τὸν Θεὸν δεήσεις.

2. Διὰ τῆς ἐκτελεσθῆσας ἐπιτολῆς ἀπαιτεῖ ὁ Θεὸς νὰ μὴ πράττωμεν εἰς μηδένα ἀδικίαν τινὰ μήτε ἀμέσως, μήτε ἐμμέσως, μήτε ἐν ἔργῳ, μήτε ἐν λόγῳ, ἀλλὰ μάλιστα προστάσει νὰ προφυλάττωμεν ἕκαστον ἀπὸ πάσης βλάβης· καὶ διὰ ταῦτο μεγάλη ἀμαρτία εἶναι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ νὰ θανατώσῃ τις ἄνθρωπον καθ' ὅποιονδήποτε τρόπον, ἢ νὰ δώσῃ συμβουλήν καὶ βοήθειαν εἰς ὅποιονδήποτε κακὸν ἔργον. Ὅθεν ἀμαρτάνουσιν ἐναντίον ταύτης τῆς ἐπιτολῆς.

α) Ὅσοι φονεύουσιν ἄνθρωπον¹⁰ ἢ διὰ βλάβησιν, ἢ δι' ὄπλου, ἢ δι' ἀγχόνης, ἢ διὰ πνιγμοῦ, ἢ διὰ δηλητηρίου φαρμάκου, ἢ καθ' ὅποιονδήποτε ἄλλον τρόπον. Εἰς τὸν φόνον συναριθμοῦνται αἱ μονομαχίαι, αἱ προδοσίαι, αἱ ἀποστασίαι, οἱ ἀδικοὶ πόλεμοι.

1) "Οἱ κύριοι τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἰσότητα τοῖς δούλοις παρεχέσθε, εἰδότες, ὅτι καὶ ὑμεῖς ἔχετε Κύριον ἐν οὐρανοῖς", Πρὸς Κολασ. β. 1. 2) "Μὴ ἴσθι ὡς λίων ἐν τῷ οἴκῳ σου, καὶ φανταστοκῶν ἐν τοῖς οἰκίταις σου, .. Σοφ. Σιμ. β. 39. 3) "Υἱὸς δεξάσει πατέρα, καὶ δούλος τὸν κύριον αὐτοῦ φοβήσεται", Μαλαχ. α. 6. 4) "Μὴ κατ' ἐφθαλμοδουλείαν, ὡς ἄνθρωπάρεσκοι, ἀλλ' ὡς δούλοι τοῦ Χριστοῦ ποιῶντες τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἐκ ψυχῆς μετ' εὐνοίας δουλεύοντες, ὡς τῷ Κυρίῳ, καὶ οὐκ ἀνθρώποις, .. Πρὸς Ἐφεσ. στ. 6. 7. 5) "Οἱ οἰκίται ὑποτασσόμενοι ἐν παντὶ φόβῳ τοῖς δεσπόταις, οὐ μόνον τοῖς ἀγαθοῖς καὶ ἐπιεικεῖσι, ἀλλὰ καὶ τοῖς σκολιοῖς", Πέτρ. Α. β. 18. 6) "Δούλους (παρακαλεῖ) ἰδίους δεσπόταις ὑποτάσσεσθαι, ἐν πᾶσιν εὐαρέστους εἶναι, μὴ ἀντιλογησάμενοι, ἀλλὰ πίστιν πᾶσαν ἐνδεικνυμένους ἀγαθῶν", Πρὸς Τίτ. β. 9. 10. 7) "Τοῖς πλουσίοις ἐν τῷ νῦν αἰῶνι παράγγελλε μὴ ὑψηλοφρονεῖν, μηδὲ ἠλιθικιάναι ἐπὶ πλοῦτον ἀδελότητι", Πρὸς Τιμόθ. Α. στ. 17. 8) "Δαυρίζε Θεῷ ὁ ἰλεῶν πτωχόν· κατὰ δὲ τὸ δογμα αὐτοῦ ἀναπαύσῃ αὐτῷ", Παρ. Σολ. ιθ. 17. 9) "Λογισμοὶ ντέμονται πλὴν εἰς ἕνα σκοπὸν, ὅτι πᾶς ἐπισπουδάζων πλὴν εἰς ὑψέτημα", Παρ. κ. 5. 10) "Οὐ φονεύσεις", Λευτέρ. β. 17.

ε') Καί εκείνος φονεύς λογίζεται παρά τῷ Θεῷ, ὅστις, εἰ καί μὴ ἐφόνευσεν, εἶχεν ὄμως βουλήν γὰ γονεύσῃ, ἢ ἔδωκε συμβουλήν, ἢ ἀφορμήν, ἢ βοήθειαν εἰς ὅποιανδήποτε βλάβην τοῦ πλησίον¹.

γ') Ἀμαρτάνουσι δὲ καὶ ἄδικοι κριταί, αἵτινες διὰ δωροληψίαν, ἢ διὰ συγγένειαν, ἢ διὰ κολακίαν, ἢ διὰ φόβον, δικαιούσι τὸν πταίστην, καὶ καταδικάζουσι τὸν ἀθῶν. Τοιοῦτοι κριταί εἶναι χεῖρονες τῶν φονέων· ἐπειδὴ προδίδουσι τὴν δικαιοσύνην, τὴν ὅποιαν χρεωστοῦσι μάλα διατηρῶσι καὶ νὰ ὑπερασπίζωσι².

δ') Παρόμοιοι τῶν φονέων εἶναι καὶ ὅσοι ἀφίγουσιν ἄλλους γὰ γονεύουσιν, ἢ γὰ βλάβησιν, ἐν ᾧ ἔχουσι δύναμιν καὶ τρόπον νὰ ἐμποδίζωσιν αὐτούς· ἢ ὅσοι, παραδείγματος χάριν, ἐξεύρουσι κακόν τινα σκοπὸν, καὶ δὲν φανερόνουσιν αὐτὸν, ἢ κρύπτουσι τοὺς κλέπτας ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῶν, ἢ βλέποντες ἀλληλομαχίαν, δὲν καταπαύουσιν αὐτήν, ἢ δὲν σβύνουσι πυρκαϊάν, ἢ δὲν δίδουσι βοήθειαν εἰς τὸν κινδυνεύοντα νὰ πνιγῇ, ἢ, δὲν παρηγοροῦσιν ἄνθρωπον πεσόντα εἰς ἀπελπισίαν, οὐδὲ ἐξάγουσιν αὐτὸν ἀπὸ τῶν κακῶν αὐτοῦ διαλογισμῶν, ἢ, ζῶντες πλουσιοπαρόχως, ἀφίγουσι τοὺς πτωχοὺς νὰ ἀποθάνωσιν ὑπὸ τῆς πείνης, ἢ ὑπὸ τοῦ κρύους, ἢ, βλέποντες ἄλλους κακῶς πάσχοντας ὑπ' ἀρρώστιῶν, δὲν βοηθοῦσιν αὐτούς, ἐν ᾧ δύνανται· καὶ ὅσοι πράττουσιν ἄλλα παρόμοια.

ε') Ὅσοι κύριοι ἐπιφορτίζουσιν εἰς τοὺς δούλους αὐτῶν βαρείας ἐργασίας, ἢ καταθλίβουσι αὐτοὺς διὰ σκληρῶν τιμωριῶν³.

ς) Οἱ αὐτόχειρες· ἐπειδὴ ἡ ζωὴ ἡμῶν καὶ ἀναπνοὴ δὲν εἶναι εἰς τὸ θέλημα ἡμῶν, ἀλλ' εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. καὶ αὐτὸς μόνος ἔχει τὴν ἐξουσίαν τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου, καὶ καθὼς ἡμεῖς δὲν ἐδώκαμεν εἰς ἑαυτοὺς τὴν ζωὴν, οὕτως οὐδ' ἐξουσίαν ἔχομεν ν' ἀφαιρέσωμεν αὐτήν. Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ προσμένωμεν τὴν προσταγὴν τοῦ ποιητοῦ, ἵνα ἐξέλθωμεν ἐκ ταύτης τῆς ζωῆς, ὅταν εὐδοκήσῃ τὸ ἅγιον αὐτοῦ θέλημα· διότι ἄλλως ἡ αὐτοχειρία εἶναι τολμηρὰ ἀρπαγὴ τῆς ἐξουσίας τοῦ Κυρίου· καὶ ὁ τοιοῦτος θρασὺς παραβάτης τοῦ θεοῦ νόμου ὑποβάλλει αὐτὸς ἑαυτὸν εἰς τὴν αὐτεπαιρστον ταύτην τιμωρίαν. Αὐτόχειρες δὲ πρέπει νὰ νομίζονται οὐχὶ μόνον ὅσοι ἐξεπίτηδες φονεύουσιν ἑαυτοὺς, καθὼς ὁ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης⁴, ἀλλὰ καὶ ὅσοι διὰ τῆς ἀτάκτου αὐτῶν πολιτείας, ὅλον διὰ τῆς μέθης καὶ τῶν τοιούτων, συντέμνουσι τὴν ζωὴν αὐτῶν⁵, ἢ χωρὶς ἀνάγκης ρίπτουσι ἑαυτοὺς εἰς

1) "Πᾶς ὁ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἀνθρωποκτόνος ἐστὶ", Ἰωάν. Α. γ. 15.

2) "Ποιεῖτε κρίσιν καὶ δικαιοσύνην, καὶ ἐξαιρέσετε διηρησμένον ἐκ χειρὸς ἀδικοῦντος αὐτόν.", Ἰερμ. κθ. 3. 3) "Μὴ ἴσθι ὡς λέων ἐν τῷ οἴκῳ σου, καὶ φαντασιοκοπῶν ἐν ταῖς οἰκίαις σου.", Σαφ. Σειράχ, δ. 30. 4) "Καὶ ῥίψας τὰ ἀργύρια ἐν τῷ ναβῷ, ἀνεχώρησε· καὶ ἀπεβλήθη ἀπήχματο.", Ματθ. κζ. 5. 5) "Μὴ μεθύσκεσθε ἐν οἴνοις... Ἐν γὰρ εἰς τὰς φιλίας καὶ τὰ ποτήρια ὄσος τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, ὑστερον περιπατήσεις γυμνότερος ὑπέρου. Τὸ δὲ ἔσχατον, ὡς περ ὑπὸ ὄψεως παπληγῶς ἐκτείνεται, καὶ ὡς περ ἡ κεράστου διακαίεται αὐτῷ ὁ ἴσθι.", Πιστ. Σολ. κν. 31.

προφανή κίνδυνον Θανάτου¹· παραδείγματος χάριν, εάν τις πλέη παταμόν επί φανερώ κινδύνω νά πνιγῆ, ἢ χωρὶς ἀνάγκης συχναῶν εἰς τοιούτους τόπους, ὅπου κυριεύει πανώλης, καὶ ἄλλα παρόμοια.

ζ') Διὰ ταύτης τῆς ἐντολῆς ἀπαγορεύονται καὶ πάντα, ὅσα δίδουσιν ἀφορμὴν εἰς φόνον, ἢ εἰς βλάβην ἄλλου, ὡς ἡ ὀργή², ἡ διχόνοια, αἱ φιλονεικίαι, αἱ ἀλληλομαχίαι, ἡ μνησικακία, τὸ μῖσος³, ὁ φθόνος, ἡ θρασυτής, ἡ θαρραλότης καὶ ἡ ἀπανθρωπία⁴. Διὰ τῆς ἀπαγορεύσεως δὲ τούτων τῶν ἐλαττωμάτων ὑπαγορεύονται αἱ εἰς ἄρεται· ἡ φιλικὴ καὶ εἰλικρινὴς συμπεριφορὰ, ἡ πραότης, ἡ ὑπομονή, ἡ μεγαλοψυχία, ἡ συμπάθεια καὶ ἡ πρὸς πάντας φιλοφροσύνη⁵. Καὶ οὕτω πρέπει πᾶς ἄνθρωπος νά πολιτευθῆται πρὸς πάντας εἰλικρινῶς, φιλικῶς, πολιτικῶς, συγκαταβατικῶς, καὶ νά ἦναι οἰκτιρῶν καὶ ἐλεήμων. Τῆς δὲ ἐλεημοσύνης ἔργον εἶναι νά τρέφωμεν τὸν πεινῶντα, νά ποτίζωμεν τὸν διψῶντα, νά ἐνδύωμεν τὸν γυμνόν, νά ἐπισκεπτώμεθα τὸν ἀρρώστον καὶ τὸν ἐν φυλακῇ, νά ὑποδεχώμεθα μετὰ χαρᾶς τὸν ξένον, νά ἐμποδίζωμεν τὴν ζημίαν καὶ πᾶσαν βλάβην τοῦ πλησίον, ἢ ἄλλως πως νά ἐπιμελώμεθα περὶ τοῦ συμφέροντος εἰς αὐτόν. Εἶναι δὲ καὶ ἄλλα ἔργα τῆς πνευματικῆς ἐλεημοσύνης, ὁλοκατέναι νά ἀποτρέπωμεν τὸν ἄλλον ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, νά διδάσκωμεν τὸν ἀμαθῆ τὸν θεῖον νόμον καὶ τὴν πίστιν, νά δίδωμεν καλὴν συμβουλήν, νά ὑπομένωμεν οὐχὶ μόνον τὴν παρὰ τῶν ἄλλων γινομένην εἰς ἡμᾶς ἀδικίαν, ἀλλὰ καὶ νά συχωρῶμεν αὐτὴν, καὶ νά δεώμεθα τοῦ πολυευσπλαγγνοῦ Θεοῦ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας ἐκάστου.

3. Ἐν τῇ ἐβδόμῃ ἐντολῇ ἀπαγορεύει ὁ Θεὸς τὴν πορνείαν, τὴν μοιχείαν, καὶ πᾶσαν σαρκικὴν ἀκαθαρσίαν⁶, καὶ προσέτι πάντα, ὅσα δίδουσιν ἀφορμὴν εἰς τὴν σαρκικὴν ἠδυπάθειαν, ὅποια εἶναι ἡ μέθη⁷, ἡ ἀργία, ἡ αἰσχρολογία, οἱ χοροὶ, οἱ ἀπρεπεῖς ἀστεῖσμοι καὶ τὰ ἄσεμνα τραγῳδία⁸, ἡ κνάγνωσις τῶν σκανδαλωδῶν βιβλίων, καὶ οἱ αἰσχροὶ λογισμοί⁹.

Ἐκ ταύτης τῆς ἁμαρτίας γεννῶνται φρικτὰ ἀποτελέσματα* οἷον,

α) Λήθη τοῦ Θεοῦ.

β) Σκοτισμὸς τοῦ νοῦς.

γ) Δυστροφὴ τῆς θελήσεως.

δ) Φοβεραὶ καὶ αἰσχροὶ σωματικαὶ ἀρρώστιαι¹⁰.

1) «Κερθία σκληρὰ βαρυνθήσεται πίνικι, καὶ ὁ ἁμαρτωλὸς προσθήσει ἁμαρτίαν ἐφ' ἁμαρτίας», Σοφ. Σερ. γ. 27. 2) «Πᾶς ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκὴ, ἐνοχος ἐστὶν τῇ κρίσει», Ματθ. ε. 22. 3) «πᾶς ὁ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἀνθρωποκτόνος ἐστὶν», Ἰωάν. Α. γ. 15. 4) «Καθὼς θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως», Λουκ. στ. 31. 5) «Μετὰ πάντων ἀνθρώπων εἰρηνεύοντες... Μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ νικά ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν», πρὸς Ῥωμ. ιβ. 18. 21. 6) «Φυλάγετε τὴν πορνείαν», πρὸς Κορ. Α. στ. 18. 7) Μὴ μεθύσκεθε οἴνω, ἐν ᾧ ἐστὶν ἀσωτεία», πρὸς Ἐφεσ. ε. 18. - 8) «Μὴ δὲ ὀνομαζέσθε ἐν ἡμῖν... αἰσχροῦς καὶ αἰσχρολογία, ἢ εὐτραπέλια, τὰ οὐκ ἀνάκοντα», πρὸς Ἐφεσ. ε. 3. - 9) «πᾶς ὁ ἐλέπων γυναικα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἢ τὴν ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. Ματθ. ε. 28. 10) «Ὁ κολῳιδῶν, πόνος, τὸ μικρότερον ἐστὶν αἴψις καὶ σκόληκος κληρονομήσουσθε τὴν φηφιοποιήθηκε ἀπὸ τοῦ Ἰνστιτούτου Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ε) Ὁργή τοῦ Θεοῦ, διὰ τῆς ὁποίας ἐτιμωρήθησαν τὰ Σόδομα καὶ τὰ Γόμορρα.

4. *Ἐν τῇ ἀγγελίᾳ ἐντολῆ* ἀπαιτεῖ ὁ Θεὸς μηδεὶς μηδενὸς μηδὲν μὴ ἐπάρη, μήτε φανερῶς, μήτε κρυφίως· νὰ μὴ κρύψῃ τὸ εὖρεθὲν πράγμα¹, νὰ μὴ δώσῃ καταργίον εἰς τὸν δραπέτην δούλον· νὰ μὴ ἀφήσῃ τὰ ζῶα αὐτοῦ νὰ βόσκωσιν εἰς ξένον ἀγρὸν, ἢ λειβάδιον, ἢ κήπον², νὰ μὴ σφετερισθῇ ξένον τόπον· εἰς τὴν πώλησιν, ἀγοράν καὶ ἀλλαγὴν νὰ μὴ ἀπατᾷ μηδένα· νὰ μὴ κρατῇ τὸν μισθὸν τῶν ἐργατῶν³, νὰ μὴ κλέπτῃ τὰ βασιλικά, ἢ ἄλλα χρήματα, καὶ κρύπτῃ αὐτά. Ἐναντίον ταύτης τῆς ἐντολῆς ἀμαρτάνουσιν·

α) Οἱ λησταὶ οἵτινες ἐκδύουσι δυναστικῶς τὸν ἄλλον· οἱ κλέπται, οἵτινες κλέπτουσιν οἴκους, ἐργαστήρια, σιταποθήκας, ἐπαύλει, ἰχθυοτροφεῖα, κήπους, δάση, χορτοβολῶνας, καὶ τὰ λοιπὰ· οἱ λαθρέμποροι καὶ οἱ ἱερόσυλοι, οἵτινες ζημιοῦσι τὸ κράτος, εἰσάγοντες καὶ ἐξάγοντες κρυφίως ἐμπορεύματα, ἢ κλέπτοντες τὸν βασιλικὸν θησαυρὸν, ἢ τῶν ἐκκλησιῶν τὰ σκεῦη, ἢ τῶν μοναστηρίων τὰ κειμήλια, ἢ τῶν νοσοκομείων τὰ ἀφιερῶματα· ἀλλ' ἀπανθρωπότεροι πάντων τῶν κλεπτῶν εἶναι ὅσοι κλέπτουσι τι ἐν καιρῷ πυρκαϊᾶς, καὶ οὕτω φέρουσι τὸν ταλαίπωρον εἰς ἐσχάτην πτωχείαν.

β) Οἱ ἀσυνείδητοι πωληταί, οἵτινες ἐν τῇ μεγίστῃ τοῦ ἄλλου ἀνάγκῃ, οἶον, ἐν καιρῷ λιμοῦ δὲν πωλοῦσι τὸν σῖτον, εἰμὴ ἀντὶ μεγάλης τιμῆς, ἢ ζητοῦσι νὰ λάθωσιν ἀντ' αὐτοῦ ἀντάλλαγμα οἶκον, ἢ τόπον, ἢ ἵππον, ἢ ἄλλο πρᾶγμα. Εἰς τούτους συναριθμοῦνται καὶ ὅσοι ἐν ἄκρῃ δυστυχίᾳ τινὲς ὑπόσχονται νὰ δώσωσιν εἰς αὐτὸν βοήθειαν, ἐπὶ βαρυτάταις ὅμως συμφωνίαις, ἀν καὶ εὐκόλως ἐδύναντο νὰ βοηθήσωσιν αὐτὸν· καὶ ὅσοι βλέποντες τοῦ ἄλλου τὴν ἀνάγκην, δὲν δανεῖζουσιν εἰς αὐτὸν ἄλλως χρήματα, ἢ ἄρτον, ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων, εἰμὴ μόνον μετὰ πολλοῦ τόκου⁴, ἢ κρατοῦσι τὰ ἐνέχυρα καὶ τὰς παρακαταθήκας⁵, καὶ κατ' ἄλλους παρημοίους τρόπους ἀδικοῦσι προφανῶς τὸν πλησίον.

γ) Προσέτι ἀμαρτάνει ἐναντίον ταύτης τῆς ἐντολῆς, ὅστις σφετερίζεται ξένον πρᾶγμα δι' ἀπάτης. Ὁ τοιοῦτος δὲ σφετερισμὸς γίνεται κατὰ διαφόρους τρόπους· τουτέστιν· ὅταν τις ἀπατᾷ κατὰ τὸ μέτρον ἢ τὸ ζῦγιον⁶, ἢ πωλῇ ἀχρεῖον πρᾶγμα ἀντὶ καλοῦ παραδείγματος χάριν, ὅταν μιγνύῃ πίτουρα εἰς τὸν ἄρτον, καὶ ὕδωρ εἰς τὸν οἶνον· ἢ δίδῃ

σιν αὐτὸν, καὶ ψυχὴ τολμηρὰ ἐξαρθῆσεται». Σοφ. Σειρ. ἰθ'. 2. 3. 1) «Ψυχὴ ἰάν ἀμάρτην . . . Ἡ εὖρεν ἀπόλειαν, καὶ ψεύσεται περὶ αὐτῆς». Λευίτ. ς'. 2. 3. 2) 'Ἐξ. κθ'. 5.

3) «Ὅσαί . . . παρ' ὧ (ο) πλησίον αὐτοῦ ἐργάται δωρεάν, καὶ τὸν μισθὸν αὐτοῦ οὐ μὴ ἀποδώσει αὐτῶν». Ἱερμ. κθ'. 13. 4) «Ἐὰν ἀργύριον ἐκδανείσῃς τῷ ἀδελφῷ τῷ πενιχρῷ παρὰ σοί, οὐκ ἔσῃ αὐτὸν κατεπίγειον, οὐκ ἐπιθήσεις αὐτῷ τόκον». 'Ἐξ κθ' 25.

5) «Ψυχὴ ἢ ἀν ἀμάρτη, καὶ ποριδὼν παρήθη τὰς ἐντολάς Κυρίου, καὶ ψεύσεται τὰ πρὸς τὸν πλησίον ἐν παραθήκῃ». Λευίτ. ς'. 2. 6) «Ζυγὰ δίκαια, καὶ στάθμια δίκαια, καὶ χροῖ· δίκαιος ἔσται ἐν ὑμῖν». Λευίτ. ἰθ'. 36.

ψευδὲς νόμισμα ἀντὶ ἀληθινοῦ μάλιστα δὲ ὅστις παραχαράττει τὸ νόμισμα, ἢ ὅστις συνάγει εἰσοδήματα περισσότερα τῶν διορισμένων, πλάττει ψευδεῖς ὁμολογίας, ἀποδείξεις καὶ διαθήκας, καὶ διὰ τούτων σφετερίζεται τὰ ξένα ὑπάρχοντα, ἢ, προσποιούμενος ὅτι εἶναι πλησιέστερος συγγενὲς τοῦ ἀποθανόντος, γίνεται κληρονόμος. Εἰς τούτους συγκαταλέγονται καὶ ἐκεῖνοι, ὅσοι, καλῶς μισθούμενοι, δουλεύουσιν ὅμως ἀπίστως καὶ ἀμελῶς, καὶ ἐξαδεύουσι τὸν καιρὸν ἀργῶς¹. ὁμοίως καὶ οἱ δόλιοι ἐπαῖται, ὅσοι, ὑγιεῖς ὄντες, καὶ μὴ ἔχοντες χρεῖαν, προσποιούνται ἀβρωστίας καὶ πενίαν, καὶ ἐπινοοῦσι δυστυχίαν τινά, ὅτι τάχα ἔκαυσεν αὐτοὺς πυρκαϊά, ἢ ἐξεγυμνώθησαν ὑπὸ ληστῶν, ἢ ζητοῦσιν ἐλεημοσύνην εἰς ὄνομα ἄλλων, οἷον, ὑπὲρ νοσοκομείου, ὄρφανοτροφείου, ἢ ἐξαγορᾶς αἰχμαλώτων. Οὐχ ἦττον πρέπει νὰ συναριθμῶνται εἰς τούτους τοὺς ἄρπαγας καὶ ὑποκριτὰς, ὅσοι ὑπὸ πρόσχημα ψευδοῦς ἀγιότητος ἐξαπατῶσι τὸν ἀπλοῦν λαὸν νὰ δίδῃ ἐλεημοσύνην. Ὅμοιοι τούτων εἶναι καὶ οἱ κόλλακες καὶ οἱ συκοφάνται, οἵτινες διὰ τοιούτων κολακειῶν καὶ συκοφαντιῶν προσπαθοῦσι δολίως νὰ κερδήσωσιν ὅτι ἂν δυνηθῶσι². Ταῦτα πάντα, ὅσα λαμβάνουσι αὐτοὶ, πρέπει νὰ λογίζωνται κεκλεμμένα.

δ') Παραπλησίως πρὸς τούτους ἁμαρτάνουσιν ἐναντίον ταύτης τῆς ἐντολῆς οἱ ἄρχοντες, οἵτινες γυμνῶνσι τοὺς ὑποκειμένους εἰς αὐτοὺς, καὶ οἱ δυνατοὶ, οἵτινες ἀρπάζουσιν ἀπὸ τῶν ἀδυνάτων βιαίως τὰ ὑπάρχοντα αὐτῶν, οἰκίας, δούλους, τόπους, καὶ τὰ λοιπὰ· ἢ εἰάζουσι τούτους νὰ πωλήσωσιν εἰς αὐτοὺς πρᾶγμα, τὸ ὅποιον ἐκεῖνοι δὲν θέλουσι νὰ πωλήσωσιν, ἢ νὰ πωλήσωσιν αὐτὸ εὐθηνότερον· ἢ ἀναγκάζουσι τοὺς ἐργάτας εἰς περισσότερας ἐργασίας, ἔξω τῆς συμφωνίας καὶ τῆς πλωρωμῆς· ἢ δυναστικῶς μηχανῶνται νὰ ὑποδουλώσωσι τοὺς ἐλευθέρους ἀνθρώπους, ἢ αὐτεξουσίως μεταχειρίζονται τὰ ξένα πράγματα.

ε) Εἰς τὸν αὐτὸν κατάλογον κατατάσσονται προσέτι ὅσοι κριταὶ δωροδοκοῦνται, καὶ διὰ τοῦτο εἴτε δικαίως, εἴτε ἀδίκως κρίνουσι, πάντοτε κλέπται λογίζονται³. ἢ ὅσοι ἀποβάλλοντες τοὺς ἀξίους ἀνθρώπους, προβιβάζουσιν εἰς ἀξίας τοὺς ἀναξίους καὶ ἀνεπιτηδεῖους· διότι οὕτω στεροῦσι τοὺς ἀξίους, βλάπτουσι τὰς κοινὰς ὑποθέσεις, καὶ φέρουσι μεγάλην ζημίαν εἰς τὸν δημόσιον θησαυρόν.

ς') Ἐνταῦθα ἀνήκουσι καὶ οἱ πρόεδροι τῶν ἐκκλησιῶν, οἵτινες ἐπὶ χρήμασι χειροτονοῦσιν ἐπισκόπους, ἱερεῖς καὶ ἄλλους κατωτέρου βαθμοῦ· καὶ αὕτη παρανομία καλεῖται σιμωνία. Ἐν γένει δὲ κλέπτουσι καὶ πάντες, ὅσοι, ἔχοντες ὅποιονδήποτε ἐπάγγελμα· ἢ παντελῶς δὲν ἐκ-

1) « Ἐο μὴ ἰδόμενος αὐτὸν ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ, ἀδελφός ἐστι τοῦ λυμενομένου ἐκτονῆ. Παρ. Σολ. ἰβ. θ. — « Μὴ γίνου . . . νεώτερος καὶ παρεμμένος ἐν τοῖς ἔργοις σου ». Σοφ. Σαρ. δ. 29. 2) « Ἀκούομέν τινος περιπατοῦντος ἐν ὑμῖν ἀτάκτως, μηδὲν ἐργαζομένου, ἀλλὰ περιεργαζομένου. Τοῖς τοιούτοις παραγγέλλομεν καὶ παρακαλοῦμεν διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἵνα μετὰ ἡσυχίας ἐργαζόμενοι, τὸν ἑαυτῶν ἄρτιν ἰσθίωσιν πρὸς Θεοῦ. Β. 11. Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τοῦ Ἰνστιτούτου Ἑξισταδευτικῆς Βιβλικῆς

πληροῦσι τὰ καθήκοντα αὐτῶν, ἢ ἐκτελοῦσι μὲν αὐτὰ, ἀλλ' ἀμελῶς καὶ ἀπίστως. Καὶ οὕτως ἡ ὀγδόη ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ προστάσσει νὰ ἀποδιδωμεν εἰς ἕκαστον τὸ δίκαιον¹, νὰ ἐπιστρέφωμεν τὸ ἠρπασμένον, καὶ νὰ ἱκανοποιῶμεν τὴν ζήτησιν καὶ ἀδικίαν, ἡ ὁποία ἐγένετο εἰς τὸν πλησίον.

5. Ἡ ἐνάτη ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ μᾶς διδάσκει νὰ μὴ ψευδομαρτυρῶμεν κατὰ τοῦ ἄλλου, μηδὲ νὰ διαβάλλωμεν ψευδῶς. Προσέτι μᾶς διδάσκει νὰ μὴ συκοφαντῶμεν, νὰ μὴ ἀτιμάζωμεν, νὰ μὴ περιγελῶμεν, νὰ μὴ κατακρίνωμεν, νὰ μὴ παρεξηγῶμεν τῶν ἄλλων τοὺς λόγους, καὶ νὰ φυλαττώμεθα ἀπὸ παντὸς ψεύδους καὶ ἀπάτης. Ἐναντίον ταύτης τῆς ἐντολῆς ἀμαρτάνουσι:

α) Πᾶς ψεύστης ἐν γενεῖ.²

β) Ὅστις ἐγκαλεῖ ψευδῶς τινα εἰς τὸ κριτήριον³, ἢ διαβάλλει ἄλλον ὑπὸ ἐθελοκακίας⁴.

γ) Ὅστις περιπαίζει τὸν ἄλλον, ἢ σκόπτει προφανῶς ἢ πλαγίως φυσικά τινα ἐλαττώματα τοῦ σώματος ἢ τοῦ νοῦς αὐτοῦ⁵.

δ) Ὅστις φέρει ἀνησυχίαν εἰς τοὺς ἀνθρώπους διὰ τῆς διαβολῆς, καὶ σκανδαλίζει τοὺς ἄλλους⁶.

Καὶ οὕτω προστάσσει ἡ ἐνάτη ἐντολὴ νὰ λέγωμεν πάντοτε τὴν ἀλήθειαν⁷, καὶ νὰ ὑπερασπίζωμεν τὴν τιμὴν ἑκάστου⁸.

6 Ἡ δεκάτη ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ διδάσκει οὐχὶ μόνον νὰ μὴ πράττη τις τὸ κακόν, ἀλλὰ μηδὲ νὰ διανοηθῆται αὐτὸ, μηδὲ νὰ ἐπιθυμῆ μηδενὸς κακόν· διότι ἐκ τῶν κακῶν λογισμῶν δύναται πολὺ εὐκόλως νὰ ἀκολουθήσῃ κακὸν ἔργον.

Διὰ τῆς δεκάτης ἐντολῆς ὑπαγορεύει ὁ Θεὸς νὰ ἔχωμεν καθαρὰν καρδίαν⁹, νὰ μὴ ἀκολουθῶμεν τὰ πάθη ἡμῶν¹⁰, καὶ νὰ μὴ ἐπιθυμῶμεν ξένον πρᾶγμα. Ἐνταῦθα γινώσκομεν:

α) ὅτι ὁ Θεὸς μόνος εἶναι Κύριος καὶ ἐξουσιαστὴς τῶν καρδιῶν ἡμῶν¹¹.

β) ὅτι πᾶσαι τῆς καρδίας ἡμῶν αἱ ἐπιθυμίαι εἶναι γνωσταὶ εἰς τὸν Θεόν¹².

γ) ὅτι οἱ θεοὶ νόμοι εἶναι πληρέστεροι καὶ ἐντελέστεροι τῶν ἀν-

1) "Ἀπόδοτε πᾶσι τὰς ὀφειλάς. Πρὸς Ῥωμ. ιγ. 7. 2) "Οὐ κλέψετε, οὐ ψεύσεσθε. Δευτ. ιθ. 11. 3) "Μάρτυς ψευδῆς, οὐκ ἀτιμώρητος ἔσται. Παρ. Σολ. ιθ. 5. 4) "Μὴ καταλαλεῖται ἀλλήλων, ἀδελφοί. Ίακ. δ. 11. 5) "Περίελε σεαυτοῦ σκολιὸν στόμα, καὶ ἄδικα χεῖλη μακρὰν ἀπὸ σοῦ ἄπωσαι. Παρ. Σολ. δ. 24. 6) "Ψίθυρον καὶ δίγλωσσον καταρκασάει· πολλοὺς γὰρ εἰρηνεύοντας ἀπόλειπαι. Σοφ. Σερ. κβ. 13. 7) "Ἀποθέμενοι τὸ ψεῦδος, λαλεῖτε ἀλήθειαν, ἕκαστος μετὰ τοῦ πλησίον αὐτοῦ· ὅτι ἰσμὲν ἀλλήλων μέλει. Πρὸς Ἑβρα. δ. 23. 8) "Ἄνοιγε οἶν στόμα, καὶ κρίνε δίκαιως· διακρίνε δὲ πάντα καὶ ἀσβηνῆ,· Παρ. Σολ. λβ. 9.

9) "Μακάριοι οἱ καθυποὶ τῆ καρδίας· ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται,· Ματθ. ε. 8.

10) "Οἱ δὲ τοῦ Χριστοῦ, τὴν σάρκα ἐσταύρωσαν οὐκ ἐν τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις. Πρὸς Γαλάτ. ε. 24. 11) "Καρδία βασίλειος ἐν χειρὶ Θεοῦ. . . Κατευθύνει καρδίας Κύριος,· Παρ. Σολ. κβ. 1. 2. 12) "Κύριος καρδίας πάντων γινώσκει· καὶ ὁ πλάσας πνοὴν αὐτοῦ· Πρὸς Ἑβρα. κβ. 22.

θρωπίνων, οἵτινες ἀποβλέπουσι μόνον τὰς ἐξωτερικὰς ἡμῶν πράξεις, οὐχὶ δὲ καὶ τὰς ἐσωτερικὰς καὶ ἐγκαρδίους ἐπιθυμίας¹.

δ') καὶ ὅτι πρέπει νὰ ἐκκόψωμεν αὐτὴν τὴν ρίζαν τῆς ἀμαρτίας, τοῦτέστι πᾶσαν κακὴν ἐπιθυμίαν τῆς καρδίας ἡμῶν².

ΚΕΦΑΛ. Γ'.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ.

Εἰς ἐκπλήρωσιν τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀναγκαῖα ἡ συνέργεια τῆς χάριτος αὐτοῦ, ἥτις, καθὼς καὶ πᾶν ἄλλο καλόν, ἀποκτάται διὰ τῆς ἐνθέρμου προσευχῆς.

Ἡ προσευχὴ εἶναι ἀπότασις τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδίας ἡμῶν πρὸς τὸν Θεόν, ἵνα αἰτήσωμεν παρ' αὐτοῦ τὰ ψυχωφελῆ ἀγαθὰ. Ἐκαστος χρεωστὲί νὰ προσεύχηται πρὸς τὸν Θεὸν μετὰ βεβαίας πεποιθήσεως εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ³. ἐπειδὴ ἡμεῖς οὐδὲν ἔχομεν ἀφ' ἑαυτῶν, ἀλλὰ πάντα ἐλπίζομεν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ⁴. Πρέπει δὲ νὰ προσευχώμεθα ὑπὲρ ἡμῶν αὐτῶν καὶ ὑπὲρ πάντων τῶν ἀνθρώπων, ἐξαιρέτως δὲ ὑπὲρ τῆς ὑγείας τοῦ βασιλέως, ὑπὲρ τῆς εὐσταθείας τῆς πατρίδος, ὑπὲρ τῶν πνευματικῶν καὶ πολιτικῶν κυβερνητῶν διότι ἡ κοινὴ αὐτῶν εὐημερία εἶναι καὶ ἡ μερικὴ ἡμῶν εὐτυχία⁵. Δυνάμεθα δὲ ἐν παντὶ καιρῷ⁶ καὶ τόπω⁷ νὰ προσευχώμεθα. Ἀλλὰ πῶς πρέπει νὰ προσευχώμεθα, τοῦτο μᾶς προεγράφη ἐν τῇ κυριακῇ προσευχῇ, ἥτις εἶναι αὕτη.

« Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου
 » ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου· γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ
 » καὶ ἐπὶ τῆς γῆς· τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δός ἡμῖν σήμε-
 » ρον· καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν
 » τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν· καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν·
 » ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. Ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία,
 » καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.⁸

Ἡ κυριακὴ δὲ προσευχὴ διαιρεῖται εἰς προοίμιον, εἰς ἐπτὰ αἰτήματα, καὶ εἰς ἐπίλογον.

Α'. Τὸ προοίμιον εἶναι Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς⁹. Διὰ τοῦτων μᾶς διδάσκει ὁ σωτὴρ νὰ πλησιάζωμεν διὰ τῆς προσευχῆς εἰς τὸν

1) « Οἶδαμεν, ὅτι ὁ νόμος πνευματικός ἐστιν· ἐγὼ δὲ σαρκικός εἰμι, πεπραμένος ὑπὸ τὴν ἀμαρτίαν, Πρὸς Ῥωμ. ζ. 14, 2) « Ἐκαστος πειράζεται, ὑπὸ τῆς ἰδίας ἐπιθυμίας ἐξελκόμενος καὶ δελεαζόμενος. εἴτα ἡ ἐπιθυμία συλλαβοῦσα τικτεῖ ἀμαρτίαν· ἡ δὲ ἀμαρτία ἀποτελεσθεῖσα ἀποκτείνει θάνατον, Ἰακ. α. 14. 15. 3) « Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσῃτε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου, δώσει ὑμῖν, Ἰωάν. εστ. 23. 4) « Χωρὶς ἐμοῦ (τοῦ Θεοῦ) οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν, Ἰωάν. ιε. 5.

5) « Παρακαλῶ ὑμᾶς πάντων ποιῆσθαι δεήσεις, προσευχάς, ἐντεῦξες εὐχαριστίας ὑπὲρ πάντων ἀνθρώπων, ὑπὲρ βασιλέων, καὶ πάντων τῶν ἐν ὑπεροχῇ ὄντων, Πρὸς Τιμ. Α. β. 1. 2. 6) « Ἐν παντὶ καιρῷ δεόμενοι, Λουκ. κβ. 36. — « Ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε, Πρὸς Θεσσαλ. Α. ε. 17. 7) Βούλομαι προσεύχεσθαι τοὺς ἀδελφούς ἐν παντὶ καιρῷ καὶ τόπῳ, Πρὸς Φιλιπποῦσθε ἀπὸ τοῦ ἰστοῦ τοῦ Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Θεόν, οὐχὶ ὡς δούλοι πρὸς δεσπότην μετὰ φόβου, ἀλλ' ὡς τέκνα πρὸς πατέρα μετὰ θάρρους, καὶ ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι κοινὸς ἡμῶν πατὴρ¹, καὶ διὰ τοῦτο πάντες ἡμεῖς, οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτὸν, εἴμεθα ἀδελφοί.

Β'. Τὰ ἑπτὰ αἰτήματα, τὰ ἐν τῇ κυριακῇ προσευχῇ, εἶναι τὰ ἐξῆς²·
 α) Ἀγιασθήτω τὸ ὄνομα σου³. Ἐνταῦθα ζητοῦμεν νὰ αγιάζηται τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ παρ' ἡμῶν καὶ δι' ἡμῶν. Παρ' ἡμῶν μὲν αγιάζεται τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ὅταν ζῶμεν κατὰ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ· δι' ἡμῶν δὲ πάλιν αγιάζεται τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ὅταν διὰ τῆς θεαρέστου ἡμῶν πολιτείας καὶ διὰ τοῦ καλοῦ παραδείγματός παρακινῶμεν τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους νὰ δοξάζωσι τὸν οὐράνιον πατέρα.

β) Ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου⁴. Εἰς τοῦτο τὸ αἶτημα παρακαλοῦμεν νὰ ἦναι μεθ' ἡμῶν ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἐφ' ὅλης ἡμῶν τῆς ζωῆς, ἵνα ζήσωμεν θεαρέστως, καὶ ἀξιωθῶμεν τῆς οὐρανόθεν μακαριότητος.

γ) Γενηθήτω τὸ θέλημα σου, ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς⁵. Ἐνταῦθα παρακαλοῦμεν νὰ ἐκπληρῶμεν πάντοτε καὶ ἐν παντί τὸ θέλημα τοῦ οὐρανόθεν πατρὸς, καὶ νὰ ὑποτάσσωμεν τὴν θέλησιν ἡμῶν εἰς τὴν ἀγίαν τοῦ Θεοῦ θέλησιν· καὶ καθὼς οἱ ἄγγελοι ἐν τῷ οὐρανῷ δοξάζουσιν αὐτὸν, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐπὶ τῆς γῆς νὰ δοξάζωμεν αὐτόν.

δ) Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δός ἡμῖν σήμερον⁶. Εἰς τοῦτο τὸ αἶτημα παρακαλοῦμεν νὰ χαρίζη εἰς ἡμᾶς ὁ οὐράνιος πατὴρ καθ' ἐκάστην τὰ ἀναγκαῖα εἰς τὴν πρόσκαιρον ἡμῶν ζωὴν, καὶ νὰ πληθύνῃ τοὺς καρποὺς τῆς γῆς, καὶ νὰ εὐλογῇ τοὺς κόπους ἡμῶν.

ε) Καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφέμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν⁷. Ἡμεῖς, ἁμαρτάνοντες πᾶσαν ὥραν, παρακαλοῦμεν νὰ ἦναι ἴλεως πρὸς ἡμᾶς ὁ οὐράνιος πατὴρ καὶ νὰ μᾶς συγχωρῇ τὰ ἐκούσια καὶ τὰ ἀκούσια ἁμαρτήματα, καθὼς καὶ ἡμεῖς θέλομεν μετὰ χαρᾶς νὰ συγχωρῶμεν τὰς γενομένας εἰς ἡμᾶς παρὰ τῶν ἄλλων ἀδικίας.

ς) Καὶ μὴ εἰσερέγκης ἡμᾶς εἰς πειρασμόν⁸. Εἰς τοῦτο τὸ αἶτημα παρακαλοῦμεν νὰ ἀποδιώξῃ ὁ οὐράνιος πατὴρ ἐφ' ἡμῶν πάντας τοὺς κινδύνους, οἵτινες δύνανται νὰ σαλεύσωσι τὴν εἰς Θεὸν ἐλπίδα καὶ πίστιν ἡμῶν.

ζ) Ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ⁹. Διὰ τούτου παρακαλοῦμεν νὰ μᾶς ἐλευθερώσῃ ὁ οὐράνιος πατὴρ ἀπὸ πάσης ἀμικρίας καὶ ἀπὸ πάσης ἀφορμῆς, ἐλκυστικῆς ἡμᾶς εἰς τὴν ἁμαρτίαν.

Γ'. Ὁ ἐπίλογος τῆς κυριακῆς προσευχῆς· εἶναι ὁ ἀπόλυθος. Ὅτι σου ἐστιν ἡ βασιλεία, καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν⁹. Οὗτος ὁ ἐπίλογος περιέχει τὴν πίστιν ἡμῶν καὶ τὴν βεβαίωσιν τῆς ἐλπίδος ἡμῶν· διότι πιστεύομεν, ὅτι ὁ οὐράνιος πατὴρ, ὡς παντοδύναμος, δύναται τὰ πάντα, καὶ ἐλπίζομεν, ὅτι αὐτὸς, ὡς πανάγαθος, θέλει δώσῃ εἰς ἡμᾶς πάντα τὰ ἀγαθὰ.

1) Εἰς Θεὸς καὶ πατὴρ πάντων. Πρὸς ἐπιστ. δ. 6. 2) Ματθ. στ. 9. 3) Ματθ. στ. 10.
 4) Ματθ. στ. 10. 5) Ματθ. στ. 11. 6) Ματθ. στ. 12. 7) Ματθ. στ. 13. 8) Ματθ.
 στ. 13. 9) Μὴ ῥηθιόπονηθη ἀπὸ τοῦ Ἰνστιτούτου Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΙΣ.

Εἰς τὰ ἐν Τριπόλει καὶ Σπάρτῃ ἡμέτερα
Καταστήματα πωλοῦνται παντὸς εἶδους δι-
δακτικὰ βιβλία, Λεξικά διάφορα, Ἐκκλησια-
στικά, Γερεότυπα κλπ. ἑτερόγλωσσα εἰς με-
τριωτάτας τιμὰς.

Ἀναδεχόμεθα δὲ τὴν προμήθειαν παντὸς
εἶδους βιβλίου χάριν τοῦ φιλομαθοῦς κοινοῦ
ἄνευ ὠφελείας.

Ὁ Τυπογράφος καὶ βιβλιοπώλης
ΙΩ. Ε. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗΣ.

Τιμᾶται
ραββ
Τιμᾶται δραχμῆς.